

MILITAIRE SPECTATOR

De zwakte van getalsterkte

■ *Hidden hand* en de beëindiging van de Koude Oorlog

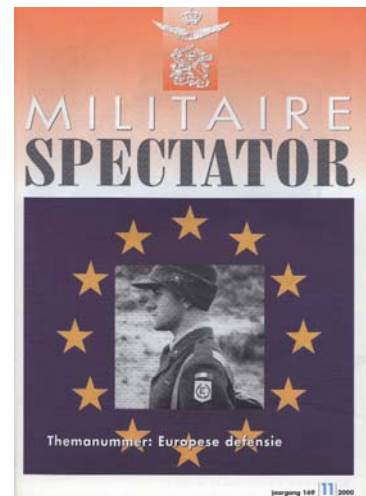
■ Kandahar Airfield

Alle artikelen uit de Militaire Spectator op DVD

Ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Militaire Spectator zijn alle jaargangen van het militair-wetenschappelijk tijdschrift gedigitaliseerd. Alle artikelen, editorials, boekrecensies en columns zijn bijeengebracht op zes DVD's.

De printbare PDF-bestanden op de DVD's zijn te doorzoeken met trefwoorden. Bij de DVD's hoort een boekje met zoektips.

Lezers van de Militaire Spectator kunnen de DVD-box bestellen door € 17,50 over te maken naar bankrekeningnummer 514338997 ten name van Militaire Spectator in Den Haag. Graag vermelden 'bestelling DVD-box' en uw naam, adres, postcode en woonplaats.

Voordrachten gevraagd voor de Kooy Prijs 2012

Het Prof. Kooy Fonds kent jaarlijks een prijs toe aan een student aan een technische universiteit of hogeschool die de beste afstudeerscriptie schrijft over een onderwerp dat te maken heeft met defensie of veiligheids-technologie.

Voordrachten voor deze prijs kunnen tot 31 december 2011 worden ingediend. Meer informatie hierover is te vinden op www.kiviniria.nl/dv onder Kooy afstudeerprijs.

De Kooy Prijs wordt op woensdag 11 april 2012 uitgereikt tijdens een symposium op de Marinekazerne in Amsterdam. Vorig jaar ging de prijs naar ir. Harm van Tilborg voor zijn scriptie *Shaping DNS Security with Curves. A Comparative Security Analysis of DNSSEC and DNSCurve*. Met de scriptie sloot hij zijn ingenieursstudie aan de TU Eindhoven af.

Prof. J.M.J. Kooy was internationaal bekend als ruimtevaartgeleerde. Hij doceerde aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda en de Technische Universiteit Delft. Het naar hem genoemde fonds wordt beheerd door de afdeling Defensie en Veiligheid van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs (KIVI NIRIA DV).

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris en ledenadministratie

luitenant-kolonel Henk Sonius
T 0493-598003
E hc.sonius.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

De Militaire Spectator wordt ook verstuurd
op basis van rang/schaal. Adreswijzigingen
doorgeven bij de eigen personeelsdienst.

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof. em.
J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)
T 071 - 542 18 30
E jmjbosch@xs4all.nl
kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc
kapitein ter zee P. van den Berg
drs. P. Donker
kolonel MJD dr. P.A.L. Ducheine
luitenant-kolonel MPSD dr. J. Duel
cdre KLu F. Groen
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs. ing. D.J. Muijskens
luitenant-kolonel Marns drs.
A.J.E. Wagemaker MA
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra
kolonel ir. F.J.A. van Zitteren

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
drs. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
F 070 - 316 51 99
E redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij ten Brink

ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Militaire parade in de Noord-
Koreaanse hoofdstad Pyongyang,
oktober 2010 (Foto Reuters)

MILITAIRE SPECTATOR

528 Hidden hand

D.G. Pronk

De Amerikaanse misvatting dat de Sovjet-Unie ver was met de ontwikkeling van *Directed Energy Weapons* bespoedigde volgens het *hidden hand*-principe de beëindiging van de Koude Oorlog.

536 De zwakte van getalsterkte

E.A. Claessen

Het verband tussen getalsterkte en militair succes, ooit één van de basisregels van de krijgskunst, staat door de opkomst van kleine, slecht bewapende groepen behoorlijk ter discussie.

548 Kandahar Airfield

J.L. Voetelink

De omvangrijke en complexe taken, door Nederlandse militairen verricht op *Kandahar Airfield* in Afghanistan, hebben ervaringen opgeleverd die Defensie kan toepassen tijdens soortgelijke operaties in de toekomst.

En verder:

Editoriaal	526
Andere ogen	559
Tegenwicht	560
Gastcolumn	562
Boeken	565
Summaries	

Van achter de Waterlinie

Zoals hun beroep betaamt zeggen ze het uiterst vriendelijk, de zeven ambassadeurs die door *NRC Handelsblad* gevraagd zijn wat ze anno 2011 van Nederland vinden. Ze spreken hun verwondering en verbazing uit over de ommezwaai die ons land op het terrein van buitenlandse politiek heeft gemaakt. Maar ze hoeden zich om een oordeel, laat staan een veroordeling uit te spreken. Het zijn echte diplomaten, altijd correct en zeer voorkomend.¹ Maar pas op. Het is niet niks als zeven in Den Haag gestationeerde ambassadeurs een gelijk-luidend antwoord geven op een dergelijke vraag. Als buitenlanders staan ze aan de ene kant ver genoeg van de Nederlandse politiek en maatschappij af om objectief te kunnen zijn. En aan de andere kant zijn ze als getrainde professionele waarnemers in staat om hierover met gezag te spreken. Er is dus echt iets aan de hand met ons landje. De ambassadeurs vinden

king en de bestuurlijke elite. Terwijl die laatste sterk kosmopolitisch gericht is, toont de gemiddelde Nederlander de laatste jaren steeds meer nationalistische trekken. Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen heeft zich dat vertaald in een verschuiving van de traditionele bestuurspartijen naar meer populistische partijen op de beide flanken. Hierdoor is de bestuurlijke elite in verwarring. Haar vanzelfsprekende rol als voorhoede van de natie is haar ontnomen en heeft plaats gemaakt voor een wispelturig populisme. De straat lijkt meer te regeren dan de regering, politici luisteren meer naar de *polls* dan naar de experts. Want het populisme maakt, geholpen door de zegeningen van de moderne techniek, iedereen tot expert. En iedereen kan telkens en overal zijn mening laten horen.

Van achter de veilige Waterlinie wordt het buitenland met argusogen bekeken en becomingentarieerd. Of het nu gaat om de euro, de Arabische Lente, Angela Merkel of Nicolas Sarkozy, iedereen heeft het gemunt op onze welvaart en is dus uit op onze centen. Gevraagd naar een oplossing voor welk buitenlands probleem dan ook zal de gemiddelde Nederlander snel geneigd zijn zich nog verder op dat vertrouwde bastion terug te trekken.

Wat betekent deze metamorfose nu voor de Nederlandse defensieorganisatie en voor de bestuurlijke elite daarbinnen, het officierskorps? De gevolgen voor de organisatie zijn de laatste maanden goed zichtbaar geworden. Letterlijk heeft het de krijgsmacht een miljard gekost. Zonder een gedegen onderbouwing heeft de regering dit voorstel gedaan en is de Kamer daarmee akkoord gegaan. Defensie zit,

Nederland gedraagt zich provinciaals en sluit zich af van de buitenwereld

Nederland verward en introvert geworden. Nederland gedraagt zich provinciaals en sluit zich af van de buitenwereld. Anders gezegd, het verschuilt zich dus weer achter de beroemde Waterlinie en dat roept vragen op in het buitenland.

Er zijn momenteel meer van dergelijke analyses. Daarin wordt betoogd dat er een groeiende kloof zichtbaar is tussen de Nederlandse bevol-

¹ 'Nederland is teveel met zichzelf bezig', *NRC Handelsblad*, 29 oktober 2011.

net als ontwikkelingssamenwerking en de kunsten, in de verkeerde hoek. De organisatie wordt gelukkig nog net niet met dezelfde minachting behandeld, maar dat scheelt niet veel.

Eigenlijk nog verontrustender is dat ook de militaire uitzendingen in dit troebele vaarwater terecht zijn gekomen. De discussies rond de politiemissie naar Afghanistan en de recente missie voor de kust van en boven Libië kunnen helaas niet echt verheffend genoemd worden. Dat de gemiddelde Nederlander zich hierin misschien wat kort door de bocht uitlaat is tot daar aan toe. Maar ook de Nederlandse politiek bekijkt deze zaken steeds meer vanuit partijpolitiek oogpunt en belang. Het aloude idee dat de krijgsmacht een instrument, een zeer bijzonder werktuig met specifieke eigenschappen, in handen van de politiek is, lijkt daarmee vervallen. Politici houden angstvallig de voorkeuren van hun achterban in de gaten en stemmen van daaruit voor of tegen een bepaalde missie. De politiemissie balanceert zodoende al maanden op het slappe koord en de recente missie bij Libië mocht daarom vooral geen offensief karakter hebben. Bij elke oprisping raadplegen de media een willekeurige straat in Nederland en komt de vraag weer boven of de missie niet moet worden beëindigd. Als de geallieerden dat destijds ook zo hadden gedaan was Nederland nooit bevrijd.

De verwarring onder de huidige politiek-bestuurlijke elite raakt dus ook de bijzondere relatie tussen de politiek en de krijgsmacht. En juist bij dit onderwerp is dat erg onwenselijk. Het militaire instrument beoogt immers politieke kracht, duidelijkheid en standvastig-

heid in de internationale arena uit te stralen. Het huidige Haagse gesteggel op de vierkante centimeter wordt door vriend noch vijand begrepen en eerder gezien als teken van zwakte. Daarbij veronderstelt internationale samenwerking op het terrein van veiligheid en defensie een zekere wederkerigheid. Dat Nederland zich nu achter de Waterlinie kan over-

Wie anderen de kastanjes uit het vuur laat halen krijgt onherroepelijk de rekening gepresenteerd

geven aan navelstaren is alleen mogelijk doordat anderen op dit moment de kastanjes uit het vuur halen. Die rekening komt er onherroepelijk aan. Ze zeiden het wat vriendelijker, maar dat is wat die zeven ambassadeurs bedoelden.

De problematische manier waarop Nederland momenteel met zijn krijgsmacht omspringt zou beter voor het voetlicht moeten worden gebracht. En hier is, denken wij, een schone rol voor het lezerspubliek van dit tijdschrift – het officierskorps voorop – weggelegd. De Nederlandse bevolking en ook de politici hebben nog steeds veel vertrouwen in hun militairen. Daarnaast zijn die, qua opleiding en ervaring, in staat de problematiek te verduidelijken en oplossingen aan te dragen. Waar de beslissingsbevoegdheid ligt is duidelijk, maar ook is duidelijk dat *wij* Nederland weer van achter de Waterlinie zullen moeten halen. ■

Hidden hand

Hoe een 'intelligence failure' Reagan hielp de Koude Oorlog te winnen

In mei 1977 werden Amerikaanse beleidsmakers opgeschrikt door een bericht in het gerespecteerde vakblad *Aviation Week & Space Technology* over de vooruitgang die Moskou boekte met *Directed Energy Weapons* (DEW) en de mogelijke toepassing daarvan in een Sovjet-raket- en ruimteschild. Het voormalige hoofd van de inlichtingendienst van de Amerikaanse luchtmacht, generaal-majoor George Keegan, zag een dreigende kloof met de Verenigde Staten. Dit bleek later een ernstige misvatting en één van de opmerkelijkste *intelligence failures* uit de Koude Oorlog te zijn. Als een positief, zij het onbedoeld gevolg voor de VS, vormde de blunder de basis van het in 1983 door president Ronald Reagan aangekondigde *Strategic Defense Initiative* (SDI), beter bekend als het *Star Wars*-programma. Het besluit van Moskou om een vergelijkbaar programma te financieren droeg bij aan het uiteindelijke failliet van de Sovjet-Unie en daarmee aan het einde van de Koude Oorlog.

Drs. D.G. Pronk*

Onbedoelde gevolgen zijn de uitkomsten van een menselijke activiteit die niet het oorspronkelijke doel ervan waren. Dit concept is in de twintigste eeuw gepopulariseerd door de Amerikaanse socioloog Robert Merton.

Volgens zijn 'wet van de onbedoelde gevolgen' leidt een interventie in een complex maatschappelijk systeem altijd tot onverwachte uitkomsten.¹

Onbedoelde gevolgen kunnen zowel positief als negatief zijn. Mogelijke oorzaken van het optreden van onbedoelde gevolgen zijn volgens Merton onder meer het nastreven van eigenbelang, onwetendheid door een gebrek aan kennis of informatie en analysefouten door misleiding, zelfbedrog of andere vormen van vooringenomenheid.²

Het concept van onbedoelde, negatieve gevolgen komt ook voor in inlichtingenstudies en heet daarin doorgaans *blowback*. Deze term werd voor het eerst door de CIA gebruikt in een interne studie naar de gevolgen van de Amerikaanse operatie in 1953 om in Iran de regering van Mohammed Mossadegh omver te werpen.³ Blowback is een tegenwoordig veelgebruikte

* De auteur is politicoloog en werkzaam als wetenschappelijk onderzoeker bij de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. Hij werkt aan een proefschrift over de door de inlichtingendiensten van Amerika en andere NAVO-landen opgestelde *capability assessments* van de Sovjet-Unie in de periode 1967 tot het einde van Koude Oorlog. Hij dankt zijn promotor, prof. dr. Marianne van Leeuwen, zijn co-promotor, dr. Giliam de Valk, en zijn collega's voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

1 Zie hierover Merton E. Babbie, *The Practice of Social Research* (Baltimore, Wadsworth, 1995) 49.

2 In een casestudy van de zogeheten *Missile Gap* geeft de Amerikaanse politicoloog Jonathan Renshon een vrijwel identieke typologie van oorzaken van dreigingsoverschating door inlichtingendiensten. Zie J. Renshon, 'Assessing Capabilities in International Politics. Biased Overestimation and the Case of the Imaginary 'Missile Gap'' in: *The Journal of Strategic Studies* 32 (2009) (1) 115-147.

3 Het aan de macht brengen van de sjah bracht het Iraanse volk vijftientwintig jaar tirannie en onderdrukking en leidde uiteindelijk in 1979 tot de Islamitische Revolutie van Ayatollah Khomeini en een langdurige gijzeling van personeel van de Amerikaanse ambassade in Teheran. Zie voor het laatstgenoemde aspect W.J. Daugherty, 'A First Tour Like No Other. Held Hostage in Iran' in: *Studies in Intelligence* (Spring 1998) 1-45.

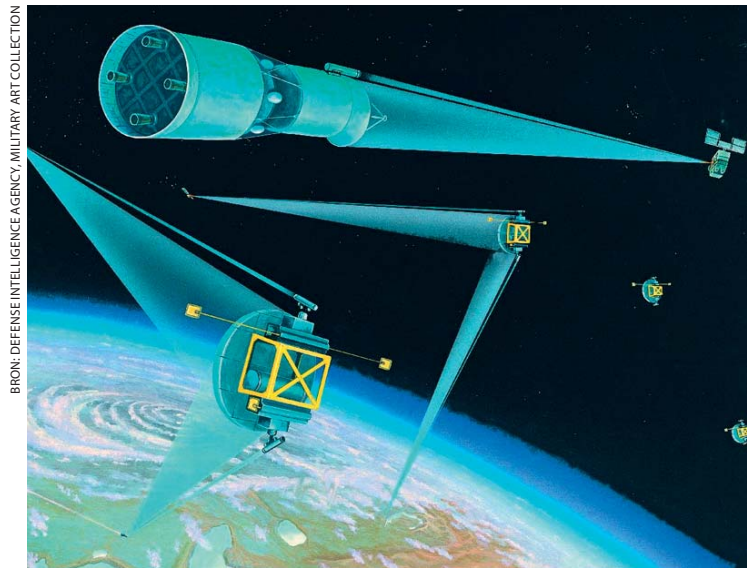
metafoor voor de onbedoelde, negatieve gevolgen van – vooral Amerikaanse – inlichtingenactiviteiten.⁴

Onbedoelde, positieve gevolgen van inlichtingenactiviteiten worden in de wetenschap echter zelden (h)erkend en een toepasselijke term voor dit fenomeen ontbreekt dan ook. Adam Smith's *hidden hand*, een bekende metafoor uit de sociaal-economische wetenschappen, is daarvoor een goede kandidaat.⁵ In zijn klassieker *The Wealth of Nations* (1776) liet Smith zien hoe het nastreven van eigenbelang door individuen tot onbedoelde voordelen voor de samenleving als geheel kan leiden. Slechts op zoek naar eigen gewin bevordert elk individu, geleid door een 'onzichtbare hand', het publieke belang. Economen gebruiken de term om het zelfregulerende karakter van de markt te beschrijven en het principe geldt als één van de bouwstenen van de hedendaagse vrije markteconomie.⁶

In dit artikel illustreer ik de toepasselijkheid van de metafoor van de hidden hand in inlichtingenstudies aan de hand van de *Beam Gap*-casus. Dit is een episode uit de Koude Oorlog waarin Amerikaanse inlichtingendiensten en beleidsmakers dachten dat de Sovjet-Unie een voorsprong had in de ontwikkeling van *Directed Energy Weapons* (DEW) en hun mogelijke toepassingen in een raket- of ruimteschild. Op basis van de afgelopen jaren uit Amerikaanse archieven vrijgegeven originele inlichtingendocumenten is het thans mogelijk om deze historische casus in zijn volledigheid te reconstrueren. Daarbij ga ik in op de invloed die de bovenstaande gedachte heeft gehad op het defensiebeleid van de Verenigde Staten. Vervolgens beargumenteer ik dat dit voorwaardenschappelijk is geweest voor het *Strategic Defense Initiative* (SDI) dat president Ronald Reagan in 1983 aankondigde. In de conclusie ga ik in op de betekenis van de casus voor de bestudering van het hedendaagse inlichtingenwerk.

Beam Gap

In het midden van de jaren zeventig probeerde het hoofd van de inlichtingendienst van de

Grafische impressie van een in de ruimte geplaatst raketverdedigingssysteem van de Sovjet-Unie

Amerikaanse luchtmacht, generaal-majoor George Keegan, zijn collega's binnen de Amerikaanse inlichtingengemeenschap te overtuigen van een dreigende *capability gap* met de Sovjet-Unie op het gebied van Directed Energy Weapons.⁷ Dit zijn alle wapens die gerichte energiebundels gebruiken om een doelwit te vernietigen: lasers, *High Power Microwaves* en *Particle Beams*. DEW zijn in potentie zeer geschikt als onderdeel van een defensief raket- of ruimteschild.⁸ Keegan liet zijn visie prominent opnemen in een eind 1976 opgestelde gezamenlijke Amerikaanse inlichtingenanalyse

- 4 Een ander bekend voorbeeld van blowback is de CIA-financiering en steun voor de Afghaanse opstandelingen in de anticommunistische *proxy*-oorlog tegen de Sovjet-Unie in Afghanistan in de jaren tachtig. Een aantal van de begunstigden van deze Amerikaanse ondersteuning, onder wie Osama bin Laden, begon uiteindelijk in de jaren negentig een terroristische campagne tegen de Verenigde Staten. Zie onder meer M.A. Weaver, 'Blowback' in: *The Atlantic Monthly* 277 (1998) (5) 24-36; C. Johnson, *Blowback. The Costs and Consequences of American Empire* (New York, Holt Paperbacks, 2004) en P. Bergen en A. Reynolds, 'Blowback Revisited' in: *Foreign Affairs* 84 (2005) (6) 2-5.
- 5 Deze term is in de inlichtingenstudies weliswaar al vaker gebruikt, maar in een geheel andere context. Zie bijvoorbeeld J. Barron, *KGB Today. The Hidden Hand* (New York, Reader's Digest Press, 1983) en R.J. Aldrich, *The Hidden Hand. Britain, America and Cold War Secret Intelligence* (Londen, John Murray Publishers, 2001).
- 6 Zie bijvoorbeeld R.G. Lipsey, P.O. Steiner en D.D. Purvis, *Economics* (New York, Harper & Row, 1990) 48-49.
- 7 Zie het online-artikel van J. Pike, *The Death-Beam Gap. Putting Keegan's Follies in Perspective* (October 1992) www.fas.org/spp/eprint/keegan.htm.
- 8 B. Chapman, *Space Warfare and Defense. A Historical Encyclopaedia and Research Guide* (Santa Barbara, ABC-CLIO, 2008) 147.

(*National Intelligence Estimate*), waarin hij de ontwikkelingen aan Sovjet-zijde omschreef als ‘*The most strategic undertaking since the development of the atomic bomb.*’⁹ Volgens Keegan lag de Sovjet-Unie met de ontwikkeling van DEW’s tien tot twintig jaar voor op de Verenigde Staten.¹⁰ Het ging dan vooral om de voortgang van het Sovjet-onderzoek naar de militaire toepassingen van *particle beams* (bundels met hoogenergetische subatomaire deeltjes).¹¹

De discussie over de Beam Gap luidde een nieuwe Amerikaanse benadering van het fenomeen ruimtewapens in

Keegan dacht dat Moskou al tegen 1985 zou kunnen beschikken over een prototype van een wapensysteem dat met behulp van een gerichte energiebundel de ballistische raketten van de Verenigde Staten zou kunnen neutraliseren.¹² Al vanaf het begin werden er binnen de Amerikaanse inlichtingengemeenschap vraagtekens geplaatst bij Keegans beweringen. Zo argumenteerde de CIA in de hoofdttekst van het destijds strikt geheime document dat er geen over-

tuigend bewijs was voor de ontwikkeling van dergelijke wapens in de Sovjet-Unie.¹³

Na zijn pensionering in januari 1977 zocht Keegan de openbaarheid met zijn beweringen. Volgens een op zijn uitlatingen gebaseerd artikel in het vakblad *Aviation Week & Space Technology* had de Sovjet-Unie een definitieve doorbraak bereikt op het gebied van *Particle Beam Weapons*.¹⁴ Een hoofdredactioneel commentaar riep op tot een versnelde Amerikaanse wetenschappelijke inspanning op het gebied van DEW.¹⁵ De controverse over het al dan niet bestaan van een kloof met de Sovjet-Unie op dit gebied werd vervolgens breed uitgevochten in de Amerikaanse media.¹⁶ De Amerikaanse regering bleef daarbij niet buiten schot.¹⁷ Centraal in de discussie stonden de door inlichtingverzamelorganen van de Amerikaanse luchtmacht waargenomen activiteiten op een nucleaire testlocatie ongeveer 35 kilometer ten zuiden van de stad Semipalatinsk in Kazachstan. Op deze locatie, die de Amerikaanse luchtmacht *Possible Nuclear Underground Test Site* (PNUTS) noemde, zou de Sovjet-Unie experimenteren met ondergrondse nucleaire explosies om de voor DEW benodigde energie op te wekken.¹⁸ Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie bleek echter dat de activiteiten in Semipalatinsk niets van doen hadden met de ontwikkeling van DEW, maar deel uitmaakten van het ontwikkelingsprogramma voor een nucleair aangedreven draagraket.¹⁹

The Empire Strikes Back

Ondanks aanvankelijke – en achteraf gezien gerechtvaardigde – scepsis, gaf de politieke opwinding die was veroorzaakt door Keegans beweringen een belangrijke impuls aan de uitbreiding van het Amerikaanse wetenschappelijke onderzoek naar DEW.²⁰ Op 11 mei 1978 ondertekende president Jimmy Carter bovendien een beleidsmemorandum (*Presidential Decision Memorandum* 37) dat de basis vormde voor een geheel nieuwe Amerikaanse benadering van het fenomeen ruimtewapens. Met de afkondiging van het nieuwe Amerikaanse beleid verschoof de aandacht van zowel inlichtingendiensten als beleidsmakers van

9 Gedeclasseerd (Top Secret) document NIE 11-3/8-76, *Soviet Forces for Intercontinental Conflict Through the Mid-1980s*, 53.

10 Idem.

11 Zie voor een wetenschappelijke discussie over dit specifieke onderwerp het gedeclasseerde (Top Secret) rapport STIC-76-002JX, *Soviet R&D Related to Particle Beam Weapons* (1976) en R.M. Roberds, ‘Introducing the Particle Beam Weapon’ in: *Air University Review* 35 (July-August 1984) (5).

12 Gedeclasseerd (Top Secret) document NIE 11-3/8-76, *Soviet Forces for Intercontinental Conflict Through the Mid-1980s*, 14.

13 Idem, 53.

14 C.A. Robinson, Jr., ‘Soviets Push for Beam Weapon’ in: *Aviation Week & Space Technology* (2 May 1977) 17-20.

15 R. Hotz, ‘Beam Weapon Threat’ in: *Aviation Week & Space Technology* (2 May 1977) 11.

16 N. Wade, ‘Charged Debate Erupts over Russian Beam Weapon’ in: *Science* (27 May 1977) 957-959.

17 M. Dobbin, ‘Moscow Yet to Develop Laser Weapon, Carter Says’ in: *The Baltimore Sun* (4 May 1977) 8.

18 C.A. Robinson, Jr., ‘Technology and Lead Time. Soviet Experimental Technology’ in: R.L. Pfaltzgraff, Jr., U. Ra’anan & W.H. Milberg (ed.), *Intelligence Policy & National Security* (Londen, Macmillan, 1981) 164.

19 W. Broad, ‘Russian Scientists to Detail Plans for a Fast Nuclear Space Rocket’ in: *The New York Times* (13 January 1992) A1, B10.

20 P.J. Friel, ‘Technical Feasibility of Directed Energy Weapons in Strategic Defense’ in: R.L. Pfaltzgraff, Jr., U. Ra’anan & W.H. Milberg (ed.), *Intelligence Policy & National Security* (Londen, Macmillan, 1981) 179-184.

Wetenschappers van het nucleaire onderzoekslaboratorium Los Alamos speelden een grote rol bij de verkeerde inschatting van de DEW-capaciteit van de Sovjet-Unie

Particle Beams naar de mogelijke toepassingen van lasers in een raket- of ruimteschild.²¹ Volgens beleidsverklaringen in het Amerikaanse Congres in maart 1979 van onderminister van Defensie William Perry en van het hoofd van de R&D-organisatie van de Amerikaanse luchtmacht, voormalig Apollo-astronaut luitenant-generaal Tom Stafford, zou de Sovjet-Unie ondertussen op het punt hebben gestaan om kleinschalige testen met lasers uit te voeren om de wapenprestaties tegen satellieten te valideren. Een belangrijke aanwijzing voor deze bewering werd gevonden in een door het Lawrence Livermore laboratorium uit het Russisch vertaald wetenschappelijk artikel over de hitte-effecten van lasers op bepaalde doelen.²²

In april 1979 concludeerde een groep fysici en ingenieurs, onder leiding van wetenschappers van het nucleaire onderzoekslaboratorium Los Alamos, dat de Sovjet-Unie op het gebied van DEW een voorsprong van vijf tot zeven jaar had opgebouwd ten opzichte van de Verenigde Staten. De wetenschappers riepen de Amerikaanse

regering op een vijfjarenplan van meer dan een miljard dollar te financieren voor onderzoek en ontwikkeling rond DEW.²³ Op basis van deze oproep verhoogde president Jimmy Carter het jaarlijkse onderzoeksbudget van 74 naar 161 miljoen dollar. Ook startte onder de hoede van het *Defense Advanced Research Projects Agency* (DARPA) een omvangrijk programma voor de ontwikkeling van laserwapens dat de basis legde voor het latere Strategic Defense Initiative.²⁴

Return of the Beam Gap

Een in 1980 verschenen gezamenlijke Amerikaanse inlichtingenanalyse meldde dat de

- 21 E. Ulsamer, 'ASAT. At Home and Abroad' in: R.L. Pfaltzgraff, Jr., U. Ra'anan & W.H. Milberg (ed.), *Intelligence Policy & National Security* (London, Macmillan, 1981) 175-178 en K.B. Payne (ed.), *Laser Weapons in Space. Policy and Doctrine* (Boulder, Westview Press, 1983).
- 22 H.L. Sahlin, *A Soviet Paper on Laser Target Heating, Symmetry of Irradiation and Two-dimensional Effects on Compression*, Lawrence Livermore Laboratory (13 December 1977).
- 23 C.A. Robinson, Jr., 'The Beam Weapon Threat' in: *Aviation Week & Space Technology* (2 April 1979) 12.
- 24 M. Dobbs, 'Deconstructing the Death Ray. We Were So Scared of the Secret Soviet Weapon, We Spent Billions' in: *The Washington Post* (17 October 1999).

Sovjet-Unie een ontwikkelingsprogramma had voor ruimtegebonden laserwapens en mogelijk al tegen het einde van de jaren tachtig zou beschikken over een werkend wapen.²⁵ Volgens de inlichtingendienst DIA van het ministerie van Defensie zou de Sovjet-Unie aan het begin van de jaren negentig ook grondgebonden laserwapens hebben om zich te verdedigen tegen Amerikaanse ballistische raketten.²⁶

Reagan wilde Moskou tot nog hogere defensieuitgaven dwingen en zo de Sovjet-economie ondermijnen

Een op 8 maart 1983 verschenen openbaar rapport van het ministerie van Defensie (*Soviet Military Power*) herhaalde deze stelling.²⁷ Twee grondgebonden lasers op de testlocatie Sary Shagan in Kazachstan waren mogelijk al in staat om componenten van satellieten in een baan om de aarde te beschadigen.²⁸ De lasers in Sary Shagan waren een steeds terugkerend onderwerp in zowel de openbare als de geheime Amerikaanse inlichtingenanalyses.²⁹ Bij herhaling beweerden die dat de lasers mogelijk in staat waren om de optieken van Amerikaanse satellieten in de ruimte te verblinden. Een voorbeeld daarvan is een door het Congres

aanbesteed rapport van de *Air Force Association* (AFA).³⁰ De bekende thrillerauteur Tom Clancy populariseerde de lasers in Sary Shagan zelfs in een van zijn romans.³¹

De Amerikaanse inlichtingengemeenschap was er anno 1983 van overtuigd dat de Sovjet-Unie op het gebied van DEW pariteit had bereikt met de Verenigde Staten of zelfs een voorsprong had genomen.³² Die overtuiging was voornamelijk gebaseerd op een vermeend grootschalig ontwikkelingsprogramma voor laserwapens om zich te kunnen verdedigen tegen Amerikaanse ballistische raketten.³³ Als energiebronnen voor deze lasers moesten zowel conventionele als nucleaire explosies dienen.³⁴ Volgens de DIA kon de Sovjet-Unie een laserwapen met een vermogen van 1 megawatt mogelijk al tegen het einde van de jaren tachtig testen.³⁵

Science Fiction

Recent vrijgegeven onderzoek in Sovjet-archieven heeft uitgewezen dat een progressieve Russische fysicus, Jevgeni Velichov, naar aanleiding van de herhaaldelijke Amerikaanse beweringen al in 1987 suggereerde om de testfaciliteiten in Sary Shagan open te stellen voor Amerikaanse waarnemers. Zo zouden ze immers zelf kunnen zien dat hun beschuldigingen feitelijk op niets berustten. Het voorstel van Velichov werd echter op advies van enkele hooggeplaatste leden van het Politburo, onder wie het toenmalige hoofd van het KGB, door het Centraal Comité verworpen. Moskou wist dat de Amerikaanse beweringen volstrekt onwaar waren, maar was niet bereid om dat toe te geven. De laserapparatuur in Sary Shagan was in werkelijkheid hopeloos verouderd.³⁶

In juli 1989 brachten Amerikaanse wetenschappers op uitnodiging van de Sovjet-leiding alsnog een bezoek aan Sary Shagan. Frank von Hippel, een aan de Universiteit van Princeton verbonden fysicus, concludeerde dat de Amerikaanse inlichtingengemeenschap de dreiging achteraf gezien altijd enorm had overdreven. 'Het was een soort van relikwie', zei hij refererend aan de twee lasers die hij daar aantrof. Er was geen spoor van de machtige Sovjet-oorlogsmachine

25 Gedeclassificeerd (Top Secret) document NIE 11-1-80, *Soviet Military Capabilities and Intentions in Space*, 52.

26 Gedeclassificeerd (Secret) document NIE 11-13-82, *Soviet Ballistic Missile Defense*, 26.

27 *Soviet Military Power* was feitelijk een jaarlijks propagandadocument dat voornamelijk bedoeld was om het Amerikaanse Congres ervan te overtuigen financiële steun te blijven bieden aan de herbewapeningsplannen van president Reagan.

28 U.S. Department of Defense, *Soviet Military Power 1983* (Washington, D.C., Government Printing Office, 1983) 68.

29 Gedeclassificeerd (Top Secret) document NIE 11-1-85J, *Soviet Space Programs*, 11-12 en U.S. Department of Defense, *Soviet Military Power 1987* (Washington DC, Government Printing Office, 1987) 45, 50-51.

30 J.M. Collins, *Military Space Forces* (Washington DC, Pergamon-Brassey's, 1989) 137-138.

31 T. Clancy, *The Cardinal of the Kremlin* (Glasgow, William Collins Sons and Co, 1988).

32 Gedeclassificeerd (Top Secret) document NIE 11-1-83, *The Soviet Space Program*, 18.

33 Voor een goed overzicht van het ruimtewapenprogramma van de Sovjet-Unie zie B. Chapman, *Space Warfare and Defense. A Historical Encyclopaedia and Research Guide* (Santa Barbara, ABC-CLIO, 2008) 183-198.

34 Gedeclassificeerde (Secret) analyse van het DCI Scientific and Technical Intelligence Committee, *Soviet Laser Weapons. A Collection Guide* (December 1983), 11.

35 Gedeclassificeerd (Secret) document NIC M 83-10017, *Possible Soviet Response to the U.S. Strategic Defense Initiative*, 10-11.

36 D.E. Hoffman, *The Dead Hand. The Untold Story of the Cold War Arms Race and its Dangerous Legacy* (New York, Doubleday, 2009).

die de Amerikaanse inlichtingengemeenschap het publiek altijd had voorgeschoteld. Het enige dat de Sovjet-Unie in Sary Shagan te verbergen had was de pijnlijke waarheid: de Sovjet-technologie liep ver achter op die van de Verenigde Staten.³⁷

had hem ervan overtuigd dat de Sovjet-Unie grote binnenlandse problemen had en dat onderhandelen en het uitoefenen van druk vanuit een positie van macht een einde aan de Koude Oorlog zou kunnen maken. Vanuit dat oogpunt waren grote – maar in deze optiek

tijdelijke – tekorten op de Amerikaanse begroting aanvaardbaar. De defensiekosten waren immers al een grote last voor Amerika, maar de astronomische bedragen moesten voor de Sovjet-Unie nog veel zwaarder wegen.⁴⁰ Volgens de CIA besteedde de Sovjet-Unie op dat moment 25 tot 45 procent meer aan defensie dan de Verenigde Staten. Het R&D-aandeel in de defensiebegroting zou zelfs 75 procent meer hebben bedragen.⁴¹ Terwijl Moskou de defensieuitgaven als

maar opvoerde, was de Sovjet-economie aan het krimpen.

Reagans beleid was er op gericht de Sovjet-Unie te dwingen nog meer geld in defensie te steken en zo de Sovjet-economie verder te ondermijnen. Daartoe moderniseerde hij de Amerikaanse strijdkrachten en stegen de defensieuitgaven

De Republikeinse senatoren McCain, Wallop, Helms en Dole (v.l.n.r.) spreken na een ontmoeting met president Reagan hun steun uit voor het SDI-programma

De keerzijde van de flagrante blunders van de Amerikaanse inlichtingengemeenschap, wiens misvattingen bovendien van harte werden onderschreven door verschillende prominente Congresleden, het Pentagon en de Amerikaanse defensie-industrie, is dat zij de geesten in de VS rijp maakten voor het in 1983 door president Ronald Reagan aangekondigde Strategic Defense Initiative.³⁸ In technisch-wetenschappelijke zin waren de blunders zelfs voorwaardenscheppend voor Star Wars.

Star Wars

In 1980 werd Ronald Reagan met een agressieve Koude Oorlogsverkiezingscampagne gekozen tot Amerikaans president. Reagan won de presidentsverkiezingen onder meer met de belofte van meer bewapening om de achterstand van de Verenigde Staten op de Sovjet-Unie in te halen.³⁹ Zijn belangrijkste fondsenwerver William Casey, veteraan van het *Office of Strategic Services* (OSS) en later hoofd van de CIA,

- 37 National Security Archives EBB, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB314/index.htm>.
- 38 Voor een studie naar de oorsprong van het SDI-programma, zie: D.R. Baucom, *The Origins of SDI, 1944-1983* (Lawrence, University Press of Kansas, 1992). Over de rol van Amerikaanse wetenschappers en het defensie-apparaat in dit kader, zie: G.M. Steinberg (ed.), *Lost in Space. The Domestic Politics of the Strategic Defense Initiative* (Lexington, Lexington Books, 1988).
- 39 J.L. Gaddis, *The Cold War. The Deals, the Spies, the Lies, the Truth* (Londen, Penguin Books, 2007) 217-218.
- 40 Onder leiding van Casey werd de CIA berucht wegens het consequent overschatten van de Sovjet-dreiging, met als voornaamste doel de Reagan-doctrine te rechtvaardigen. Zie: O.A. Honig, 'The Impact of CIA's Organizational Culture on its Estimates Under William Casey' in: *International Journal of Intelligence and Counterintelligence* 24 (Spring 2011) (1) 44-64.
- 41 Gedeclassificeerd (Secret) document SR 79-10004, *Dollar Cost Comparison of Soviet and United States Defense Activities, 1968-1978*, 4.

FOTO AP/REPORTERS

Terwijl het Sovjet-leger in Afghanistan een kostbare en uitzichtloze oorlog uitvocht, besloot Moskou mee te gaan in een nieuwe ronde in de wapenwedloop

fors. In 1985 was de Amerikaanse defensiebegroting al bijna verdubbeld vergeleken met 1980.⁴² Er werden aan de lopende band nieuwe defensiestrategieën uitgestippeld, in de hoop dat de plotselinge bekendmaking daarvan de Sovjet-Unie zou dwingen snel te reageren met eigen strategieën die voor haar rigide planeconomie rampzalig zouden zijn.⁴³ Het spectaculairste programma was het Strategic Defense Initiative dat Reagan op 23 maart 1983 in een nationale televisietoespraak aankondigde.⁴⁴

ruimteschild, overtuigde Reagans toespraak in ieder geval de Sovjet-regering dat dit stond te gebeuren. De beleidsmakers in Moskou, die het Sovjet-leger op dat moment een kostbare en uitzichtloze oorlog lieten uitvechten in Afghanistan, beschouwden Reagans uitspraken als feit. En na de planeconomie in de jaren zeventig te hebben uitgeput om strategische pariteit te bereiken op het gebied van offensieve wapensystemen, keek de Sovjet-Unie nu aan tegen weer een nieuwe ronde in de wapenwedloop.⁴⁶ Een nieuwe ronde die bovendien kennis en vaardigheden vergde die het land niet had, terwijl de Amerikanen zich nog maar nauwelijks 'in het zweet hadden gewerkt'.⁴⁷ Tegen het advies van Sovjet-geleerden in financierde Moskou een vergelijkbaar ontwikkelingsprogramma, dat zoveel kostte dat het bijdroeg aan het uiteindelijke failliet van de Sovjet-Unie.⁴⁸ Wetenschappers verschillen tot op de dag van vandaag van mening over de vraag of en in hoeverre Reagan dit allemaal voorzag toen hij SDI in 1983 afkondigde.⁴⁹

Conclusie

'Met de kennis van toen en de wetenschap van nu' is het mogelijk een aantal mythen en legenden uit de Koude Oorlog, onder meer rond de Beam Gap, definitief door te prikken.⁵⁰

42 J.L. Gaddis, *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War* (New York, Oxford University Press, 2005) 393-394.

43 J.L. Gaddis, *The Cold War*, 226-227.

44 *Public Papers of the Presidents of the United States: Ronald Reagan, 1981-1989* (Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 1983) 442-443.

45 C.L. Grabbe, *Space Weapons and the Strategic Defense Initiative* (Ames, Iowa State University Press, 1991).

46 J. Hecht, *Beam Weapons. The Next Arms Race* (Lincoln, Plenum Press, 1984).

47 A. Dobrynin, *In Confidence. Moscow's Ambassador to America's Six Cold War Presidents, 1962-1986* (New York, Random House, 1995) 528.

48 Een in 1985 verschenen gezamenlijke Amerikaanse inlichtingenanalyse van het ruimtevaartprogramma van de Sovjet-Unie schatte de kosten ervan op zo'n 26 miljard dollar op jaarbasis en meer dan 1,5 procent van het Bruto Nationaal Product. Gedeclareerd (Top Secret) document NIE 11-1-85J, *Soviet Space Programs*, 1-3.

49 Voor een discussie over de rol van SDI in het beëindigen van de Koude Oorlog zie: F. Fitzgerald, *Way Out There in the Blue. Reagan, Star Wars, and the End of the Cold War* (New York, Simon and Schuster, 2000).

50 Deze uitspraak is ontleend aan een column van Max Pam in het televisieprogramma Buitenhof van 17 januari 2010 over de door minister-president Balkenende gebruikte bezweringsformule bij de presentatie van het rapport van de Commissie Davids over de politieke besluitvorming rond de Amerikaanse inval in Irak in 2003.

Vast staat dat de Amerikaanse inlichtingendiensten de militaire capaciteiten van de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog geregeld schromelijk hebben overdreven. De Sovjet-oorlogsmachine was achteraf gezien in technologisch opzicht lang niet zo geavanceerd als altijd werd gedacht. Deze dreigingsoverschatting lijkt mede voort te komen uit een door eigenbelang gedreven voorliefde voor *worst case*-scenarios. De Amerikaanse inlichtingendiensten, in het bijzonder de militaire, maar ook Congresleden, het Pentagon en de Amerikaanse defensieindustrie hadden immers belang bij een stijgende defensiebegroting die eenvoudig kon worden gerechtvaardigd door de Sovjet-dreiging te overdrijven.⁵¹ Maar door zo een door de Sovjet-Unie uiteindelijk niet vol te houden wapenwedloop te stimuleren speelden de inlichtingendiensten de rol van ‘onzichtbare hand’ achter de voor het Westen succesvolle beëindiging van de Koude Oorlog.

Dit roept de vraag op in hoeverre bestudering van de tijd van de Koude Oorlog een leidraad kan zijn voor bestudering van het hedendaagse inlichtingenwerk. De Koude Oorlog was immers een unieke periode in de geschiedenis, waarin de NAVO en het Warschaupact als twee grote machtsblokken tegenover elkaar stonden en inzicht probeerden te krijgen in elkaars *capabilities* en intenties. Desondanks is er een grote consistentie door de tijd heen. In het tijdperk na de Koude Oorlog is weliswaar veel veranderd in het militaire inlichtingenwerk, maar sommige aspecten zijn gelijk gebleven. Ook nu wordt de diensten gevraagd een oordeel te geven van de capabilities en intenties van mogelijke tegenstanders, bijvoorbeeld China en Iran. En ook nu ligt een overschatting van de dreiging die uitgaat van het militaire apparaat van die landen op de loer. De belangen zijn namelijk dezelfde als tijdens de Koude Oorlog.

De casus rond de vermeende Beam Gap illustreert de ironie dat het nastreven van eigenbelang (vanuit een egoïstisch motief) soms ook onbedoelde voordelen heeft voor de samenleving als geheel. Of anders gesteld: hoe particuliere zonden tot algemeen profijt leiden.⁵² Het concept van de hidden hand, hier gedefi-

FOTO AP/REPORTERS

Het is niet duidelijk in hoeverre Reagan, hier op de foto met Sovjet-leider Gorbatsjov, het failliet van Moskou voorzag bij het afkondigen van SDI

nieerd als de onbedoelde, positieve gevolgen van inlichtingenactiviteiten, biedt in dit licht een alternatieve lens om de rol van inlichtingendiensten op het internationale toneel te bezien. Het is op dit moment nog gebruikelijk om bij intelligence failures vooral de negatieve gevolgen in kaart te brengen. Maar zelfs bij achteraf gezien evidente blunders, zoals de Beam Gap, is het ook van belang oog te hebben voor de eventuele positieve, maar onbedoelde gevolgen. ■

51 Bij zijn afscheid als president in 1961 waarschuwde Dwight Eisenhower, wijs geworden door ervaringen met de vermeende *Bomber Gap* en *Missile Gap*, voor de ongerechtvaardigde invloed van het Amerikaanse militair-industriële complex. Zie: P.J. Roman, *Eisenhower and the Missile Gap* (Ithaca, Cornell University Press, 1995).

52 In zijn in 1705 verschenen satirische gedicht *Fabel van de Bijen* betoogt de Nederlander Bernard Mandeville dat juist de minder fraaie eigenschappen van de mens, met als grondhouding de eigenliefde, hem tot handelen brengen, maar de samenleving als geheel welvarender maken. Zie: B. Mandeville, *The Fable of the Bees* (Londen, Penguin Books, 1989).

De zwakte van getalsterkte

De relaties tussen het aantal in te zetten militairen, democratische besluitvorming en de media

Het verband tussen getalsterkte en militair succes was ooit één van de basisregels van de krijgskunst. Men ging er van uit dat alleen superieure bewapening en organisatie een alternatief kon vormen voor numeriek overwicht. De laatste decennia lijkt dit verband echter behoorlijk zoek. Kleine, slecht bewapende groepen hebben de overhand ten opzichte van beter uitgeruste en meer talrijke strijdkrachten. Dit artikel zoekt de verklaring van dit fenomeen. Het analyseert de wijze waarop het aantal ingezette militairen het democratische beslissingsproces beïnvloedt en hoe de tegenstander daar zijn voordeel mee kan doen.

*Ikol ir. E. A. Claessen**

Hoeveel troepen moet men inzetten om een oorlog te winnen? Deze vraag is eeuwenlang beantwoord met het eenvoudige statement: zo veel als mogelijk. Volgens Napoleon stond God immers altijd aan de kant van de Grote Bataljons.¹ In de huidige conflicten lijkt het verband tussen getalsterkte en overwinning minder duidelijk. Dit artikel onderzoekt dat verband in het licht van de politieke en militaire kenmerken van hedendaagse gewapende conflicten zoals de *counterinsurgency* in de Filipijnen en Colombia, de actuele operaties in Afghanistan en het Arabisch-Israëliëse conflict.

Opzet artikel

Het eerste deel van het artikel onderzoekt hoe het democratische politieke proces dat voorafgaat aan een militaire interventie leidt tot het uitzetten van de krijtlijnen waarbinnen de interventie zich moet afspelen. Het tweede deel analyseert de manier waarop een tegenstander

ons kan dwingen buiten deze krijtlijnen te treden en wat daar de politieke gevolgen van zijn. De invloed van de factor getalsterkte op dit proces en welke conclusies daaruit kunnen worden getrokken, komen in het derde deel aan de orde.

De krijtlijnen

Het politieke debat

De invloed van democratische politieke processen op de omvang van een militaire inzet wordt onderschat en verdient daarom nadere uitleg. De meeste democratieën hebben een minister van landsverdediging in hun regering. De term 'landsverdediging' bevat een deel van het antwoord op de vraag naar de omstandigheden waarin een democratie bereid is om militair geweld te gebruiken.

De verdediging van het grondgebied en de bevolking tegen gewapende agressie is inderdaad een kerntaak van elke democratische krijgsmacht. Deze kerntaak staat niet ter discussie en is daarom zelden of nooit voorwerp van politieke profilering. Dit geldt niet voor andere vormen van militaire deelname aan gewapende conflicten. Voor een democratie is het gebruik van militair geweld ook denkbaar in het kader van een legitiem internationaal

* De auteur leidt de 'Desk Land' in het departement Strategie van de Belgische Defensiestaf. Hij is tevens auteur van het boek *Stalemate, An Anatomy of Conflicts between Democracies, Islamists and Muslim Autocrats*, dat eind 2010 is gepubliceerd door Prager.

¹ Zie: Stephen Biddle, *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle* (Princeton: Princeton University Press, 2004), 14. 'Numerical Preponderance: Napoleon once said that "God is on the side of the big battalion", summarizing concisely the preponderance explanation of military capability. Many believe that states with larger populations, larger or more industrialized economies, larger militaries, or greater military expenditures should prevail in battle.'

Betrokkenheid bij een groot militair conflict valt nauwelijks te combineren met hervormingen in eigen land. Tijdens de Vietnamoorlog trachtte president Lyndon Johnson dit dilemma te ontkennen

mandaat en/of voor de bevordering van nationale vitale belangen.² In die gevallen wordt het conflict ons echter niet rechtstreeks opgedrongen. De militaire deelname wordt dan voorafgegaan door een politiek en maatschappelijk debat over de opportuniteit, het risico en de omvang van de inzet.

Verwachtingen

In een democratie komt de politieke invloed op de aard en omvang van een militaire inspanning het duidelijkst tot uiting wanneer een tegenstander erin slaagt het conflict te rekken. In het democratisch bestel controleren volksvertegenwoordigers de wettelijkheid en wenselijkheid van het beleid en leggen ze de overheidsuitgaven en -inkomsten vast. Volksvertegenwoordigers houden de vinger aan de pols van hun kiezers zodat een regering over een sterk dossier moet beschikken om hun goedkeuring voor een inzet van militaire middelen te verkrijgen. Volgens Jon Western is het zo dat:

in nearly every instance when a president has considered using American force in overseas

*combat missions, intense political debates have ensued (...) and extensive efforts have been designed to mobilize public and political support.*³

Voor een regering is het dikwijls niet gemakkelijk om uit te leggen waarom deelname aan een gewapend conflict van vitaal belang is. Western schrijft:

because rhetorical campaigns are such an integral part of mobilizing public and political support, there is a tendency to oversell the message. The constant temptation to manipulate and distort information frequently leads the public to develop unrealistic expectations

2 In de veiligheidsstrategie van de Verenigde Staten wordt dit bijvoorbeeld als volgt verwoord: 'When force is necessary, we will continue to do so in a way that reflects our values and strengthens our legitimacy, and we will seek broad international support, working with such institutions as NATO and the U.N. Security Council. The United States must reserve the right to act unilaterally if necessary to defend our nation and our interests, yet we will seek to adhere to standards that govern the use of force.' *National Security Strategy* (Washington DC, The White House, 2010) 22.

3 Jon Western, *Selling Intervention and War: The Presidency, the Media and the American Public* (Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2005) 4.

*about the nature or likely cost or efficacy of military intervention.*⁴

Het probleem is dat – realistisch of niet – de publieke verwachtingen over het verloop van het conflict de clausules vormen van een *de facto* contract tussen de regering, de volksvertegenwoordigers en het electoraat. De regering moet dit contract nakomen of een hoge politieke prijs betalen. Het belangrijkste clausules van dit contract zijn de duur, de kosten, het risico en de inzetregels. Het probleem van de regering bestaat erin dat de oppositie politiek voordeel kan halen uit omstandigheden die het onmogelijk maken het *de facto* contract na te komen.

Prioriteiten

Om dit te vermijden stelt politiek analist Dick Morris dat een democratische regering tijdens een oorlog haar eigen politieke prioriteiten moet opgeven en leden van de oppositie in de beleidsvorming moet betrekken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld, telden zowel de Amerikaanse als de Britse regering leden van oppositiepartijen in hun rangen. President Roosevelt schortte zelfs de economische programma's van zijn *New Deal*-beleid op omdat ze te veel controverse opriepen.⁵ Deze aanpak is echter niet vol te houden. Indien de tegenstander het conflict eindelijk kan rekken is het bijna onmogelijk voor de regering om haar politieke prioriteiten aan de kant te schuiven en de oppositie in de regering op te nemen. In zijn derde *State of the Union*

tijdens de Vietnamoorlog trachtte president Lyndon B. Johnson dit dilemma nog te ontkennen. Hij stelde:

*this Nation is mighty enough, its society is healthy enough, its people are strong enough, to pursue our goals in the rest of the world while still building a great society here at home.*⁶

De geschiedenis bewees het tegendeel en de huidige conflicten bevestigen nogmaals dat betrokkenheid bij een groot militair conflict, zoals in Irak of Afghanistan, niet te combineren valt met ingrijpende hervormingen in eigen land.

In een recent artikel over het verband tussen president Obama's project om het Amerikaanse gezondheidssysteem te hervormen en het Afghaanse conflict schreef Harvey Sapolsky:

*War and domestic reform don't mix well. In the modern parade of Democratic Party presidents, Franklin Roosevelt did reform first, then war; Harry Truman did war, not reform; Lyndon Johnson tried reform and war simultaneously, and essentially lost both and a democratic majority for a generation. Jimmy Carter did nothing, and President Clinton tried but gave up on both reform and war. I think President Obama is going to downplay the war, not surrendering outright but finding a way to make the war less important politically than reform or less visible until reform is secure domestically.*⁷

Hoewel Sapolsky specifiek democratische presidenten vermeldde, ontsnappen republikeinse presidenten evenmin aan de regel dat een grote militaire inspanning de politieke bewegingsvrijheid van een regering sterk beperkt. Tijdens zijn tweede ambtstermijn zakte president Bush steeds dieper weg in het Iraakse moeras en begon men hem meer en meer als een *lame duck* te beschouwen.⁸

Rol van de oppositie

De oppositie kan het conflict op verschillende manieren politiek benaderen. Meestal zal de

4 Ibid., 232.

5 Dick Morris, *Win or Lose-How History's Great Political Leaders play the Game* (New York NY: Harper Collins Publishers Inc., 2002) 305.

6 Lyndon B. Johnson, 'Annual Message to the Congress on the State of the Union', January 12, 1966, transcript, *The American Presidency Project*, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=28015>.

7 Harvey Sapolsky, 'The War Has Been Postponed', *Defense News*, October 18, 2009.

8 Zie bijvoorbeeld Candy Crowley and Sasha Johnson: 'Is Bush already a Lame Duck?' *CNN Washington Bureau*, January 23, 2007. 'In a CNN/Opinion Research Corporation poll taken earlier this month, almost 70 percent disapproved of the war in Iraq. That strong disapproval dominated the 2006 election season and has thus far overshadowed the Democratic and Republican domestic agendas. "There is an old saying in American history, that war kills reform. War generally undermines the president's ability to get anything done in domestic affairs", said Dallek. Republicans weighing the lessons of 2006 and eyeing re-election in 2008 are carefully calibrating their position on the president's call to send more troops to Iraq.'

oppositie een alternatief plan voorstellen dat is gericht op het beëindigen van de inzet of op het verminderen van de lasten die de betrokkenheid bij het conflict met zich meebrengt. Om politiek voordeel op te leveren, moet het electoraat in staat zijn om dit alternatief te vergelijken met de strategie van de regering. Dit gebeurt op basis van een intuïtieve kosten-batenanalyse.

FOTO REUTERS

Thomas Hammes (links) bespreekt de voortgang van de oorlog in Irak (2005). In 2007 zat de Amerikaanse militaire operatie in Irak in het slop. Deze impasse domineerde de politieke agenda

De centrale vraag bij deze analyse is of de nagestreefde doelen van een militaire inzet opwegen tegen de offers die moeten worden gebracht om ze te bereiken. De kosten zijn zowel fysiek als menselijk. De fysieke kosten bestaan uit de benodigde budgettaire en materiële middelen voor de militaire campagne. Ze omvatten ook het verlies aan politieke en militaire bewegingsvrijheid dat voortvloeit uit het feit dat een belangrijk deel van de krijgsmacht niet beschikbaar is voor andere opdrachten. De menselijke kosten bestaan uit de pijn en het lijden dat onlosmakelijk is verbonden met overlijden, verminking en verwonding.

Op elk gegeven moment waarop men een kosten-batenanalyse betreffende een militaire inzet maakt, liggen de kosten in het verleden en bevinden de baten zich nog in een onzekere toekomst. De omvang van de kosten is dus meestal vrij duidelijk, terwijl de appreciatie van de baten moet worden getemperd door

de mogelijkheid dat het conflict niet succesvol kan worden beëindigd.

Schending van de krijtlijnen

Kosten en baten

Er zijn grosso modo drie verschillende methodes om de afweging tussen kosten en baten te maken. De eerste methode bestaat erin de waarde van de politieke doelstellingen te bepalen. Voorbeelden van dergelijke doelstellingen zijn het veiligstellen van de toegang tot essentiële grondstoffen, de verdediging of verspreiding van democratische waarden of het verzekeren van de veiligheid van de eigen burgers of van de bevolking in het conflictgebied.

Er bestaat meestal weinig discussie over de waarde van deze doelstellingen. Het debat concentreert zich op de vraag hoe groot de kans is dat het conflict wordt gewonnen en of de militaire overwinning *überhaupt* zal leiden tot de verwezenlijking van de doelstellingen. Het electoraat zal de kans op overwinning lager inschatten naarmate het conflict langer voortduurt. Het zal niemand verbazen dat onze tegenstanders de aanvaardbare kosten-batenverhouding zullen trachten te overschrijden door het conflict te rekken en de pijn te verhogen.

Westerse democratische regeringen reageren hierop door de waarde van hun doelstellingen te overdrijven. De dominotheorie, die stelde dat heel Zuidoost-Azië ten prooi zou vallen aan het communisme na een terugtrekking uit Vietnam, is hiervan een bekend voorbeeld. De regering appelleert hierbij aan het menselijke verlangen om een grote rol in de wereld en de geschiedenis te spelen.⁹

9 Een goed voorbeeld hiervan is de 'State of The Union speech' van 1962 in de aanloop naar de Vietnamoorlog. President Kennedy stelde: 'Few generations, in all history, had been granted the role of being the great defender of freedom in its hour of maximum danger. This is our good fortune; and I welcome it now as I did a year ago. For it is the fate of this generation – of you in the Congress and of me as President – to live with a struggle we did not start, in a world we did not make. But the pressures of life are not always distributed by choice. And while no nation has ever faced such a challenge, no nation has ever been so ready to seize the burden and the glory of freedom'. John F. Kennedy, 'Annual Message to the Congress on the State of the Union'. January 12, 1966, transcript, *The American Presidency Project*.

Voorwaarden van de tegenstander

De tweede methode om de kosten tegen de baten af te wegen hangt samen met het alternatief van de tegenstander. Dit alternatief bestaat uit de voorwaarden die onze tegenstander op tafel legt om het conflict te beëindigen. Deze voorwaarden kunnen alle mogelijke vormen aannemen. Ze kunnen gaan over de onafhankelijkheid van een bepaalde regio, het realiseren van een collectivistisch economisch systeem, het vestigen van een rechtsorde op basis van de Sharia, enzovoort.

Bij de tweede methode vergelijkt het electoraat de prijs die samenhangt met het aanvaarden van de eisen van de tegenstander met de kosten verbonden aan de inspanning om de eisen van de tegenstander te verwerpen. De kosten van een omvangrijke militaire inzet kunnen hoog oplopen en vergelijkbaar worden met grote maatschappelijke hervormingen, zoals de uitbreiding van het recht op gezondheidszorg.

Hoe dan ook creëert dit bij een deel van het electoraat het verlangen om de militaire inzet te beëindigen. Onze tegenstander kan de kosten-batenanalyse in zijn voordeel beïnvloeden door het geweldsniveau te beheersen en aanvaardbare eisen te stellen. De oppositie kan hierop inspelen door de gematigde eisen van de tegenstander op te nemen in haar alternatief. Thomas Hammes beschrijft hoe dit gebeurde in Israël, waar de eerste *Intifada* in de Bezette Gebieden leidde tot de Oslo-akkoorden. In de eerste Intifada beperkten de Palestijnen de geweldpleging tot massademonstraties en het gooien van stenen. Velen vonden de Israëlische reactie hierop disproportioneel. Hammes schrijft:

(...) liberal and secular elements of the Israeli society were deeply disturbed. (...) Israel was an oppressor of an occupied area. They began to question the value of the occupation. In the end, the Palestinian message to Israeli voters got through. They believed there could never be peace until the Palestinians had their own

*country. The problems were in the occupied territories, not in Israel proper. Their long-term resistance caused a rift in the Likud over what tactics to employ against the Palestinians. The result was the election of a Labor government, which then agreed to and conducted the Oslo negotiations.*¹⁰

Persoonlijke betrokkenheid bij conflicten

De derde methode om de baten tegen de kosten af te wegen wordt toegepast door personen voor wie het winnen van het conflict een doel op zich is. De geïnvesteerde kosten en de geleden pijn kunnen een niveau bereiken dat alleen al het idee van nederlaag ondraaglijk maakt. Twee wereldoorlogen hebben ons geleerd dat er geen bovenlimiet is aan het lijden dat de bevolking kan ondergaan als dit punt bereikt wordt.

In moderne conflicten komt dit type kosten-

Israëlische militairen schieten op Palestijnse demonstranten in Hebron (2000). Velen vonden de Israëlische reactie op het gooien van stenen en Palestijnse massademonstraties in de Eerste Intifada disproportioneel

FOTO ANP

10 Thomas X. Hammes, *The Sling and the Stone: On War in the 21st Century* (St. Paul, MN: Zenith Press, 2004) 108.

batenanalyse echter op een geheel andere manier tot uiting. In een democratie is niet iedereen in gelijke mate bij het conflict betrokken. De meeste moderne conflicten zijn 'kleine oorlogen', wat betekent dat alleen degene die in het conflictgebied woont of er als militair wordt ingezet, er van dichtbij mee te maken heeft. Over het algemeen zijn de leden van het electoraat die in het conflictgebied wonen weinig talrijk. Voorbeelden zijn de *Pieds Noirs* in Algerije, tijdens de jaren vijftig en zestig,¹¹ en de inwoners van de Israëlische nederzettingen in de Golan, de Westelijke Jordaanoever en (tot voor kort) Gaza.

Het is in deze context van belang dat de persoonlijke investering in het conflict voor hen veel hoger is dan voor de rest van het electoraat. Militairen die in deze conflicten worden ingezet, leven langdurig gescheiden van hun geliefden, raken wellicht gewond of verminkt, verliezen vrienden tijdens gevechten en zien niet zelden hun huwelijk stranden in een echtscheiding. Diegenen die in het conflictgebied

wonen, ondergaan gelijksoortige ontberingen, maar leven daarnaast in het besef dat hun huis, hun broodwinning en zelfs het overleven van hun familie in gevaar komen als het conflict wordt verloren. Hun persoonlijke investering kan een niveau bereiken dat het idee van een nederlaag ondraaglijk maakt. Zij hanteren daarom het derde type kosten-batenanalyse. Hun verbeterheid neemt dikwijls toe met de duur van het conflict. Deze verbeterheid kan zodanige proporties aannemen dat sommige extremisten onder hen het gebruik van geweld overwegen om het beslissingsproces betreffende het conflict te beïnvloeden.¹²

De rest van het electoraat daarentegen bekijkt het conflict vanaf een grotere afstand. De 'gewone burger' evalueert de militaire deelname volgens het eerste of tweede type kosten-batenanalyse, waardoor zijn vastberadenheid eerder af- dan toeneemt met de tijd.

Verdeeldheid

In elk geval leidt het bestaan van verschillende manieren om kosten en baten in te schatten tot grote politieke en maatschappelijke verdeeldheid. Het conflict wordt eerder politiek dan militair. Frustratie is hiervan een voor de hand liggend gevolg. Hoewel de bekwaamheid van soldaten meestal verbetert in de loop van het conflict, vermindert het belang van militair succes. Het verschil tussen tactische overwinning en nederlaag vervaagt, omdat verschuivingen in de publieke opinie belangrijker zijn voor het verloop van het conflict dan het aantal gedode tegenstanders of de omvang van het gebied dat men kan controleren.

Het electoraat maakt geen vergelijking tussen de tactische bekwaamheid van de eigen troepen en die van de tegenstander. De burger vraagt

11 De kolonisten in Algerije werden aangeduid met de term '*Pieds Noirs*'. De meesten waren in Algerije geboren, maar hadden de Franse nationaliteit en dus stemrecht. Zij verzetten zich hevig tegen de onafhankelijkheid van Algerije, maar legden onvolgende electoraal gewicht in de schaal om de politiek betreffende deze kolonie beslissend te beïnvloeden.

12 In Algerije leidde dit tot de oprichting van de *l'Organisation Armée Secrète* (OAS) door Franse militairen en kolonisten. Deze organisatie trachtte tussen 1961 en 1963 door aanslagen en terreur de onafhankelijkheid van Algerije te verhinderen. Zie: Jean Monneret, *La phase finale de la guerre d'Algérie* (Paris, Editions L'Harmattan, 2000) 21-28.

zich enkel af waarom zijn verwachtingen betreffende de duur en de kosten van het conflict niet overeenkomen met de werkelijkheid zoals deze wordt voorgesteld in de media. Voor de burger heeft tactisch succes alleen betekenis als dat het einde van het conflict dichterbij brengt.

Omdat mensen de neiging hebben in lineaire termen te denken, verwachten ze dat het aantal gewelddadige incidenten geleidelijk afneemt naarmate het einde van het conflict in zicht komt. Indien het aantal gewelddadige incidenten niet verandert of zelfs toeneemt, concludeert de burger dat de militaire operaties niet goed verlopen. Het resultaat van de gewelddadige incidenten zelf is hierbij weinig of niet belangrijk.¹³

Daar komt bij dat slechts een klein deel van het electoraat rechtstreeks met het conflict te maken heeft. Daarom is hun mening minder belangrijk in de politieke besluitvorming dan de brede publieke opinie. Dat diegenen die het meeste offers brengen tijdens een gewapend

conflict het minste invloed hebben op de politieke besluitvorming betreffende het verloop ervan, leidt niet zelden tot grote frustratie. Zo vreesden in 1958 Franse kolonisten en een deel van de legerleiding dat de regering in Parijs Algerije zou opgeven. In mei van dat jaar verenigden ze zich en trachtten ze de macht te grijpen. In 1995 vermoordde Yigal Amir, een fervent voorstander van het behoud en uitbreiding van de nederzettingen in de bezette gebieden, de Israëlische premier Rabin.¹⁴ En de Amerikaanse strijdkrachten hebben decennia nodig gehad om het debacle van Vietnam te boven te komen.

Invloed van de factor getalsterkte

Omkering van krachtsverhoudingen

Een competente tegenstander kan de hiervoor beschreven dynamiek binnen een democratie op drie manieren uitbuiten: door het conflict eindeloos te rekken, door aanvaardbare, gematigde eisen te stellen, en door het conflict hoog op de politieke agenda te houden. Deze aanpak is niet nieuw. De meeste conflicten tijdens de dekolonisatie werden op deze wijze beslecht.

Wat wel nieuw is, is de dramatische verlaging van de militaire inspanning die nodig is om van een conflict een politieke prioriteit te maken. Tijdens de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog moesten de rebellen honderdduizenden strijders mobiliseren en een enorme militaire campagne op touw zetten om hun eis tot onafhankelijkheid bovenaan de agenda in het Parijse Elysée te krijgen. In die periode lag het aantal westerse militairen een orde van grootte lager dan het aantal rebellen.

In vijftig jaar tijd is deze verhouding volledig omgekeerd. Tussen 1967 en 2005 steeg de Israëlische troepensterkte in de Bezette Gebieden van enkele bataljons tot negen brigades.¹⁵ Dat Hamas niet meer dan enkele duizenden strijders kon mobiliseren, veranderde niets aan deze situatie. De onhoudbaarheid van deze troepensterkte was één van de hoofdredenen van de Israëlische terugtrekking uit Gaza en van de bouw van veiligheidshelmen en -muren op de Westelijke Jordaanoever.¹⁶

13 Het meest bekende voorbeeld van dit mechanisme is het Tet-Offensief tijdens de Vietnamoorlog. Militair gezien was dit voor de Vietcong een fiasco. Toch speelde het een grote rol in het verloop van de oorlog omdat het de bewering van generaal Westmoreland ontkrachtte dat 'we have reached an important point when the end begins to come into view. I am absolutely certain that the enemy (...) is losing'. In de nasleep van het Tet-Offensief trok president Johnson zijn kandidatuur voor herverkiezing in. Zie: Spencer Tucker, *Vietnam* (London: UCL Press, 1999) 136.

14 Yigal Amir was fel gekant tegen het Oslo-Akkoord en de daarbij horende gedeeltelijke ontruiming van de Bezette Gebieden. 'During his military service, Amir began to espouse views that combined religious fanaticism with hatred of Arabs and the Israeli left. During his service, a large part of which he spent in the West Bank, his positions became even more extreme and were manifested in the harsh way he treated the Palestinian population (...) Amir persistently initiated mass demonstrations of students against the Oslo process and the Rabin government. However, most of his efforts were devoted to a project he had thought up himself, whose goal essentially was to get students to visit the settlements. He did this by organizing weekends of worship and lectures for university students in the West Bank and Gaza Strip settlements.' Ami Pedahzur and Arie Perliger, *Jewish Terrorism in Israel* (New York: Columbia University Press, 2011) 104-105.

15 Martin Van Creveld, *Defending Israel: A Controversial Plan toward Peace* (New York NY: Thomas Dunne Books, 2004) 26 en 148.

16 Zie: Anthony H. Cordesman, *Arab-Israeli Military Forces in an Era of Asymmetric Wars* (Washington DC, Center for Strategic and International Studies, 2006) 85. 'This disengagement from the Gaza Strip reduces a major burden on the IDF because securing the settlements in the Gaza Strip had been expensive in terms of both manpower and defense resources. It did not occur, however, without serious political infighting between the settlers, the religious, the leftists, and the seculars, but ultimately the majority of the population and the Knesset supported the move.'

Strategie

Tijdens de Vietnamoorlog werd het failliet van de Grote Bataljons voor het eerst duidelijk.¹⁷ Binnen enkele jaren verhoogden de Amerikanen hun troepensterkte van minder dan tienduizend tot meer dan een half miljoen. Toch bleef militair succes uit. Het bleek politiek en economisch onhoudbaar om deze getalsterkte permanent te mobiliseren. President Nixon startte uiteindelijk onderhandelingen met Noord-Vietnam en trok de troepen terug. Het is belangrijk te benadrukken dat de tegenstander geen militaire overwinning nodig heeft om een westerse, democratische tegenstander tot een terugtocht te bewegen. Om een dergelijke gedwongen terugtocht te vermijden, moeten democratische regeringen daarom een strategie hebben die hen beschermt tegen de effecten van politieke en maatschappelijke verdeeldheid op het verloop van het conflict. Dit is niet eenvoudig.

De drie voorwaarden die hiervoor nodig zijn, zijn niet verenigbaar met het democratisch bestel. Een democratie kan immers niet militair interveniëren in een conflict zonder het akkoord van het electoraat en zijn politieke vertegenwoordigers. De regering kan onmogelijk gedurende de volledige duur van het conflict haar politieke prioriteiten terzijde schuiven om zich, samen met de oppositie, volledig op het conflict te richten. De regering kan evenmin vermijden dat haar politieke en militaire tegenstanders de controversiële deelname aan het conflict hoog op de politieke agenda houden.

Oplossingen

Om de nadelen van deze politieke realiteiten te beperken bestaan er eigenlijk slechts twee oplossingen: het beslissende gevecht en *low profile* operaties. Bij de eerste oplossing beëindigt men de militaire inzet voordat de maatschappelijke verdeeldheid over de betrokkenheid bij het conflict zich aftekent. In de tweede zet men de troepen op zodanige wijze in dat het ontstaan van deze maatschappelijke verdeeldheid wordt vermeden. Beide methodes hebben diametraal tegengestelde gevolgen voor de bepaling van de benodigde getalsterkte, zoals hierna wordt uitgelegd.

FOTO US DEPARTMENT OF DEFENSE

Generaal Colin Powell (rechts) en Caspar Weinberger (midden) waren zich zeer bewust van de politieke implicaties van een militaire deelname aan een gewapend conflict. Ze publiceerden hun opvattingen in de zogeheten Weinberger-Powell-doctrine

Het beslissende gevecht

De generatie politieke en militaire leiders na de Vietnamoorlog was zich zeer goed bewust van de politieke implicaties van een militaire deelname aan een gewapend conflict. De Amerikaanse minister van Defensie Caspar Weinberger en de voorzitter van de *Combined Joint Chiefs of Staff* generaal Colin Powell conceptualiseerden hun opvattingen hierover in een doctrine die hun naam draagt. De Weinberger-Powell-doctrine houdt in dat het gebruik van militair geweld moet worden getoetst aan zes criteria. Weinberger somde deze op in een speech op 28 november 1984:

1. *First, the United States should not commit forces to combat overseas unless the particular engagement or occasion is deemed vital to our national interests or that of our allies.*
2. *Second, if we decide that it is necessary to put combat troops into a given situation, we should do so wholeheartedly and with the clear intention of winning.*
3. *Third, if we do decide to commit forces to combat overseas, we should have clearly defined political and military objectives.*

17 Met 'het failliet van de Grote Bataljons' bedoelt men dat een verhoging van de getalsterkte niet meer leidt tot een grotere effectiviteit van de militaire operatie.

4. Fourth, the relationship between our objectives and the forces we have committed – their size, composition, and disposition – must be continually reassessed and adjusted if necessary.
5. Fifth, before the U.S. commits combat forces abroad, there must be some reasonable assurance we will have the support of the American people and their elected representatives in Congress.
6. Finally, the commitment of U.S. forces to combat should be a last resort.¹⁸

Deze criteria weerspiegelen een helder inzicht in de verbanden tussen gewapende conflicten en democratische politieke processen. Een militaire inzet volgens deze criteria neemt de vorm aan van een korte, krachtige, gerichte inzet van een groot aantal goed uitgeruste troepen. De doctrine wil vooral vermijden dat de tegenstander het conflict kan rekken.

Volgens deze doctrine moet een democratie haar doelstellingen matigen en een overweldigend militair overwicht toepassen om ze snel te verwezenlijken, eerder dan een totale overwinning na te streven en daarbij het risico te lopen verstrikt te raken in een eindeloze militaire impasse. *Desert Storm* is de meest bekende toepassing van deze opvatting. In 1991 verdreven de Amerikaanse troepen de Irakezen uit Koeweit, maar ze lieten het regime in Bagdad ongemoeid. In deze operatie bereikten de Amerikanen snel hun al met al beperkte doelstellingen, maar de tegenstander werd niet definitief uitgeschakeld.

'Low profile' operaties

Per definitie zijn *low profile* militaire operaties veel minder zichtbaar in de media. Ze verdienen daarom meer uitleg. Het contrast tussen de militaire operaties in Vietnam en El Salvador maakt veel duidelijk. De geschiedenis van de Amerikaanse interventie in El Salvador is in veel opzichten verbonden met de erfenis van Vietnam. De fractieleiders van de Amerikaanse

senaat zullen zich waarschijnlijk in hun koffie verslikt hebben toen president Reagan hen begin jaren tachtig vertelde dat hij minder dan tien jaar na het Vietnam-fiasco overwoog om opnieuw een communistische verzetsbeweging te bevechten, ditmaal in El Salvador. Het grotendeels vergeten conflict in El Salvador werpt een geheel ander licht op het verband tussen troepensterkte en militair succes tijdens langdurige conflicten. Dit type inzet is gebaseerd op het feit dat een militaire deelname aan een conflict onbeperkt kan worden volgehouden indien de pers en het electoraat er geen interesse in hebben.

Max Boot stelt:

*(...) mass mobilization of public opinion is needed for big wars, especially those like Vietnam that call on legions of conscripts. It is much less necessary when a relatively small number of professional soldiers are dispatched to some trouble spot.*¹⁹

In een democratie zijn de pers en de politiek vrij. De regering kan dus niet beslissen waar zij hun aandacht op moeten of mogen richten. Het is echter zo dat de pers, het electoraat en de oppositie niet per se geïnteresseerd zijn in een militaire inzet. Andere onderwerpen

¹⁸ Caspar W. Weinberger, 'The Uses of Military Power', speech to the National Press Club, November 28, 1984. Published in *Defense '85* (January 1985) 2-11.

¹⁹ Max Boot, *Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power* (New York NY: Basic Books, 2003) 341.

De Amerikaanse interventie in El Salvador was gebaseerd op het principe dat militaire deelname onbeperkt kan worden volgehouden indien de pers en het electoraat er geen interesse in hebben. Opvallend is tevens de extreem lage getalsterkte

kunnen meer aandacht opeisen. Het is mijn opvatting dat noch de pers noch de politiek meer dan pakweg vijf thema's tegelijkertijd prioriteit kunnen geven. Met andere woorden, een militaire inzet kan onbeperkt worden volgehouden indien er bij gebrek aan media-aandacht geen controverse over ontstaat.

Succesvolle militaire interventies

Het is bijvoorbeeld opmerkelijk dat op dit moment de meest succesvolle

Amerikaanse militaire interventies – operation *Enduring Freedom Philippines* en de operaties in Colombia – ook de kleinste en minst zichtbare zijn.²⁰ Het schoolvoorbeeld van dit type operaties²¹ is echter de Amerikaanse interventie in El Salvador vanwege de gelijkenissen en verschillen met Vietnam.

De Salvadoraanse uitdaging was niet gering. Tussen 1979 en 1992 woedde in dit kleinste, maar dichtstbevolkte land van Centraal-Amerika een burgeroorlog tussen een militaire junta en een communistische verzetsbeweging. Op haar hoogtepunt telde deze verzetsbeweging 12.000 strijders, was ze actief in alle veertien Salvadoraanse provincies en controleerde ze één derde van het grondgebied.²² Het doel van de Amerikaanse interventie werd door Deane Hinton – de Amerikaanse ambassadeur in San Salvador – kernachtig samengevat: *to make sure that the guerrillas and communists didn't take over El Salvador.*²³

Tegenover de omvang van de uitdaging stond de enorme terughoudendheid van de Amerikaanse senaat om de operatie toe te laten. De senatoren legden zeer strikte voorwaarden op. De meest opvallende voorwaarde was de extreem lage getalsterkte van het Amerikaanse contingent in El Salvador: maximum vijfenvijf-

tig militairen. Toch stond dit succes niet in de weg. Volgens leden van de *Military Advisory Group* in El Salvador, *the 55-man limit may have been the best thing that happened to the [Salvadoran Armed Forces] during the 1980s.*²⁴ Dit lage aantal dwong iedereen tot creativiteit. Zo werden duizenden Salvadoraanse militairen door Amerikanen opgeleid, maar deze opleiding ging door buiten El Salvador. Met zo weinig militairen konden de Amerikanen evenmin stabiliteit, rechtszekerheid en economische ontwikkeling brengen. Daarom stimuleerden ze vooruitgang in deze domeinen door hiervoor financiële ondersteuning te geven in de gebieden onder controle van de regering. Hiervoor werden honderden specialisten in humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking ingezet. Het totale budget voor de operatie bedroeg uiteindelijk zes miljard dollar, waarvan slechts een deel voorzien was voor militaire operaties.

De lage getalsterkte was echter niet de belangrijkste voorwaarde die president Reagan kreeg opgelegd. De senatoren eisten ook dat de militaire operaties werden gekoppeld aan een democratiseringsproces. Dat het hen menens was, bleek uit het feit dat ze hier een programma voor opstelden en strikt toezagen op de uitvoering ervan.

- 20 In de Filippijnen, de US Army 'fielded between 160 and 450 U.S. special operations forces that ranged across the whole of the southern Philippines to engage in training, intelligence gathering, logistics support, psychological operations, drone surveillance, and combat advising (...). The aid program also provided advanced training to 846 Filipino officers, built a deepwater port and modern airport in southern Mindanao, and dotted this vast impoverished island with development projects (...). After five years of steady investment, U.S. military aid finally began to show results in the battle against Abu Sayyaf. In a bloody firefight in September 2006, Philippine marines patrolling Jolo Island fatally wounded the group's charismatic leader, Khadaffy Janjalani. Just four months later, Philippine special forces, with intelligence from U.S. special forces, killed his presumed successor, Abu Solaiman'. Alfred W. McCoy, *Policing America's Empire: The United States, the Philippines, and the Rise of the Surveillance State* (Madison: University of Wisconsin Press, 2009) 513. Ondanks dit duidelijke succes werd er nauwelijks iets over deze operatie in de pers bericht, zoals het een low profile operatie betaamt.
- 21 Het gaat hier in het algemeen over interventies door een beperkt aantal militairen. Voorbeelden van opdrachten voor deze militairen zijn training, advies, inlichtingenvergaring, special operations, logistieke steun en luchttransport. De interventie in Vietnam begon overigens ook als een trainings- en adviesmissie.
- 22 Seth G. Jones and Martin C. Linbicki, *How Terrorist Movements End: Lessons for Countering Al Qaeda* (Santa Monica, Rand Corporation, 2008) 68.
- 23 Paul P. Cale, 'The United States Military Advisory Group in El Salvador, 1979-1992', in: *Small Wars Journal*, 1996.
- 24 Ibid.

FOTO US ARMY, G. HUNT

De nieuwe Amerikaanse strategie in Irak, 'the surge', heeft in elk geval geleid tot het verdwijnen van het conflict uit de media

In October 1981, the U.S. Senate established conditions for continued U.S. aid to El Salvador. President Reagan had to certify twice a year that the Salvadoran government was making marked progress toward controlling the Salvadoran armed forces and their known death squad activity and other human rights violations.²⁵

De druk op de Salvadoraanse junta was enorm. Deze druk was cruciaal voor het succes van de operatie. De vrije verkiezingen die in 1994 onder controle van de VN werden georganiseerd, waren het beste bewijs van dit succes. Zowel de Salvadoraanse machthebbers – die ondertussen waren geëvolueerd naar een rechtse politieke partij, de *Alianza Republicana Nacionalista* (ARENA) – als de rebellen van de FMLN namen aan de verkiezingen deel.

ARENA received 49 percent of the vote and 39 seats in the legislative assembly, the FMLN coalition received 25 percent and 22 seats.²⁶

De strikte controle van de Amerikaanse senaat op de militaire operaties en de politieke druk op de Salvadoraanse junta stond in schril contrast met de aanpak in Vietnam. In dit type con-

flicten lijkt diplomatieke zwakte evenredig te zijn met militaire sterkte. Tijdens de Vietnamoorlog negeerde de Zuid-Vietnamese president Diem met een glimlach elke Amerikaanse eis tot democratisering. Hij wist dat de Amerikanen zijn corrupte regime niet konden laten vallen en dat hij dus veilig kon schuilen achter het schild van hun militaire macht. In El Salvador daarentegen kon elk uitstel van de volgende levering van munitie, wapens of geld het einde van de junta betekenen. De 55 Amerikaanse militairen in het land boden geen enkele bescherming tegen de rebellen. De junta had dan ook geen andere keuze dan in te gaan op de Amerikaanse eisen.

Ten slotte

Een geringe getalsterkte staat succes dus niet in de weg. Bovendien kan een kleine militaire inzet nagenoeg onbeperkt worden volgehouden. De sleutel tot het behoud van politiek-militaire vastberadenheid ligt in de betrachting om zo weinig mogelijk media-aandacht op de militaire inzet te vestigen. Ook dit wordt door de militaire operatie in El Salvador bevestigd:

During the build up in the early 1980s, the fear of 'another Vietnam' and American 'expansionism' dominated the news. By the end of the 1980s, the crisis in El Salvador was rarely reported on the evening news.²⁷

De media, de politici en het electoraat kunnen niet meer dan enkele hoofdthema's tegelijkertijd behappen. Indien het publiek en de pers de schuldencrisis of een nakende Elfstedentocht belangrijker vinden dan een kleine militaire inzet in een ver land, dan is het probleem van maatschappelijke verdeeldheid opgelost. Als andere onderwerpen de krantenkoppen halen, wordt het publiek onverschillig en verdwijnt het conflict van de politieke agenda.

Dat de militaire operatie in El Salvador geen eenmalig toevallig succes is, bewijst de situatie in Colombia en het zuiden van de Filipijnen. Ook daar worden kleine aantallen militairen op een gelijksoortige wijze ingezet en wordt hun inzet gekoppeld aan een democratiserings-

²⁵ Ibid.

²⁶ Zie noot 22, 75.

²⁷ Paul P. Cale, 'The United States Military Advisory Group in El Salvador, 1979-1992', in: *Small Wars Journal*, 1996.

proces en politieke druk op de lokale regering. De verbeterde veiligheidssituatie in beide landen bewijst de effectiviteit van dit type inzet.²⁸

Overgang van het beslissende gevecht naar low profile operaties

De belangrijkste vernieuwing betreffende de rationele bepaling van de getalsterkte in hedendaagse conflicten zit vervat in twee woorden: *the surge*. In 2007 zat de Amerikaanse militaire operatie in Irak in het slop. De kosten en verliezen bleven maar oplopen zonder dat het einde van de oorlog in zicht kwam. De impasse domineerde de politieke agenda en vrat aan de politieke bewegingsvrijheid van president Bush. Bush eiste – en kreeg – een nieuwe strategie. Dat deze algemeen bekend is onder de naam ‘the surge’ zegt veel over de invloed van getalsterkte op echte sterkte.

De strategie voorzag in een tijdelijke toename van het militaire effectief, een tijdelijke verhoging van de militaire operaties tegen opstandelingen, een dwingend programma voor de verbetering van de bestuurlijke bekwaamheid van de regering in Bagdad en het reduceren van de Amerikaanse militaire aanwezigheid tot een low profile operatie met een beperkt aantal adviseurs en specialisten, zonder dat voor dit laatste een vaste einddatum werd vastgelegd.²⁹

Op dit moment is de terugtrekking uit Irak nog aan de gang. Het is dus te vroeg om te zeggen dat de overgang van een beslissend gevecht naar een low profile operatie zal lukken. Wel is het al duidelijk dat ‘the surge’ heeft geleid tot het verdwijnen van het conflict uit de media, wat er naar mijn mening ook toe zal leiden dat het niet langer de bewegingsvrijheid van de Amerikaanse regering zal beperken.³⁰

Echte sterkte, echte zwakte

Het beslissende gevecht en low profile operaties zijn de enige twee vormen van militaire inzet die zonder grote problemen verenigbaar zijn met democratische politieke processen. Ze vormen de extremen van een spectrum. Het beslissende gevecht is het meest effectief indien een overweldigende militaire kracht op

legitieme wijze te berde kan worden gebracht tegen een identificeerbare tegenstander. Low profile operaties zijn het meest effectief indien militair geweld tegen ‘de vijand’ kan worden gecombineerd met een dwingend programma van democratisering en ontwikkeling voor ‘de vriend’.

Een vergelijkende studie tussen het Amerikaanse militaire ingrijpen in Vietnam en El Salvador toont aan dat talrijke factoren de échte sterkte en de échte zwakte van oorlogvoerende partijen bepalen. Deze factoren omvatten zeker de klassieke parameters zoals getalsterkte, technologische superioriteit en militaire bekwaamheid. Ze kunnen echter niet los worden gezien van politieke besluitvorming, media-aandacht en publieke betrokkenheid of onverschilligheid.

Een beperkte militaire inzet die te klein is om de aandacht in de media te trekken, kan meer succes hebben dan een grootschalige militaire operatie die permanent het onderwerp is van politieke profilering. ■

28 Betreffende de effectiviteit van de interventie in Colombia zie *Plan Colombia: Report to the Committee on Foreign Relations, US Senate* (Washington DC, Government Accountability Office, October 2008) 22. ‘Since 2000, U.S. assistance has enabled the Colombians to achieve significant security advances in two key areas. First, the government has expanded its presence throughout the country (...) Second, the government, through its counternarcotics strategy, military and police actions, and other efforts (...) has degraded the finances of illegal armed groups and weakened their operational capabilities. These advances have contributed to an improved security environment as shown by key indicators.’ Betreffende de effectiviteit van de interventie in de Filipijnen zie Max Boot, Jeane J. Kirkpatrick and Richard Bernet, ‘Treading Softly in the Philippines’, in *Council on Foreign Relations*, Op-Ed, Vol 14, Issue 16. ‘Much of the available evidence supports General Sabban’s belief that the new strategy has been successful. Abu Sayyaf hasn’t managed a high-profile attack since Valentine’s day 2005 (...) Its estimated strength has fallen from more than 1200 in 2002 to fewer than 500 today. Jemaah Islamiyah has fewer than 100 members left.’

29 Het staat vrijwel vast dat er voor onbepaalde duur een beperkt aantal militairen in Irak zullen blijven. De omvang van dit contingent (enkele honderden of enkele duizenden) is nog voorwerp van debat. Zie hiervoor bijvoorbeeld Aaron C. Davis, ‘U.S. in limbo over Iraq troop presence’, *The Washington Post*, May 10, 2011. ‘A growing chorus of military strategists in Washington would like a deal allowing at least some continued U.S. military presence in Iraq. Amid the broad unrest across the Middle East, they say, a U.S. foothold in Iraq is critical to help ensure stability in that country and to keep Iran and other potential aggressors in check. But publicly the Obama administration has been adamant that any continued troop presence – beyond a couple of hundred military advisers attached to the U.S. Embassy – would be authorized only if Iraq requests help.’

30 Over het verdwijnen van het Iraakse conflict uit de media zie Sherry Ricchiardi, ‘Whatever Happened to Iraq: How the media lost interest in a long-running war with no end in sight’, in *American Journalism Review*, June/July 2008 Issue.

Kandahar Airfield

Niet zo maar een runway

Kandahar Airfield (KAF) in Zuid-Afghanistan is de grootste vliegbasis van de NAVO en ondersteunt met *airpower* ISAF-operaties in heel Afghanistan. Vanwege de veiligheid en voorzieningen die het biedt is het vliegveld ook een *safe haven* geworden voor tal van andere operationele en logistieke activiteiten. In de praktijk komt er heel wat kijken om een militaire installatie als deze effectief en efficiënt te laten opereren. *Hands-on* ervaring en observaties bij het *Base Command* van KAF (COMKAF) wijzen uit dat er kansen en mogelijkheden liggen voor een toekomstige Nederlandse bijdrage aan soortgelijke missies.

*Lt-Kol drs. J.L. Voetelink**

De grootste vliegbasis van de NAVO in Zuid-Afghanistan, *Kandahar Airfield* (KAF), herbergt een enorm arsenaal aan *airpower*. Nederland is jarenlang één van de vijf hoofdgebruikers geweest.¹ Maar KAF is meer dan alleen een vliegveld. Het vliegveld heeft er in de loop der jaren een breed scala aan taken bij gekregen, zowel op operationeel als logistiek gebied. KAF heeft daardoor een stormachtige groei doorgemaakt: het gebied van verantwoordelijkheid is zo groot als de provincie Utrecht en op de basis werken circa dertigduizend mensen.

Als *Chief of Staff* van het *Base Command Kandahar Airfield*, kortweg COMKAF, heb ik van nabij kunnen ervaren wat er nodig is om een militaire installatie als deze effectief en efficiënt te laten opereren. De omvang, diversiteit en complexiteit van het takenpakket is naar mijn mening tot nu toe onderbelicht gebleven. Dit is jammer, want Defensie heeft veel geïnvesteerd in de Nederlandse inzet op KAF en voor haar bijdrage veel lof toegezwaaid gekregen.

In dit artikel ga ik in op het belang van het vliegveld en sta eerst stil bij de kerntaken. Aan de hand van het *mission statement* dat KAF hanteert, namelijk '*to protect, to operate, to support and to develop Kandahar Airfield*', zal ik ingaan op de activiteiten die daarbij horen. In de conclusie onderstreep ik wat het betekent om op een dergelijk vliegveld op de juiste posities vertegenwoordigd te zijn en wat deelname aan ervaring en lessen kan brengen. Ik kijk vooruit en pleit ervoor om ook in de toekomst in dergelijke missies te investeren.

Kerntaken Kandahar Airfield

Het vliegveld van Kandahar is in de jaren '60 als civiele internationale luchthaven door de VS gebouwd. Tijdens de Russische invasie van Afghanistan (1979), de daarop volgende burgeroorlog en de Amerikaanse interventie in 2001 is veel strijd gevoerd om het vliegveld, waardoor het nagenoeg onbruikbaar raakte. De TLS (*Taliban Last Stand*) met het nog immer zichtbare gat waar een Amerikaanse bom eind 2001 het einde van de Taliban-bezetting inluidde, is een tot de verbeelding sprekende getuige van die gevechten. Inmiddels is KAF weer een volledig operationeel vliegveld dat ook aan de

* De auteur is Hoofd Kenniscentrum Leidinggeven&Lean, Koninklijke Luchtmacht.

¹ De vijf hoofdgebruikers – de zogeheten *stakeholder nations* – zijn Canada, Frankrijk, Nederland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris en ledenadministratie

Luitenant-kolonel Henk Sonius
T 0493-598003
E hc.sonius.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

De Militaire Spectator wordt ook verstuurd
op basis van rang/schaal. Adreswijzigingen
doorgeven bij de eigen personeelsdienst.

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof. em.
J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)
T 071 - 542 18 30
E jmjbosch@xs4all.nl
kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc
kapitein ter zee P. van den Berg
drs. P. Donker
kolonel MJD dr. P.A.L. Ducheine
luitenant-kolonel MPSD dr. J. Duel
cdre KLu F. Groen
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs. ing. D.J. Muijskens
luitenant-kolonel Marns drs.
A.J.E. Wagemaker MA
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra
kolonel ir. F.J.A. van Zitteren

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
drs. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
F 070 - 316 51 99
E redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

MILITAIRE SPECTATOR

Alfabetisch register op de 180ste jaargang – 2011

Artikelen	III
Auteurs	VII
Recensies	X

**Verklaring van de in dit register
gebruikte afkortingen**

Ed = Editoriaal

MA = Meningen van anderen

AMA = Antwoord op meningen van
anderen

De nummers zijn tussen haakjes vermeld

ARTIKELEN**A**

Afghanistan. 'Burden sharing' in –. Wie draagt de zwaarste last? Drs. M.P. Bogers, dr. R.J.M. Beeres en ir. I.G. Lubberman-Schrotenboer	(11)	487
Afghanistan. Commandant in Kandahar. Ervaringen als commandant ISAF Regional Command South in –. M.C. de Kruif	(1)	4
Africa. United States – Command. Een nieuw commando voor het oudste continent. W.S.M. Calmeyer Meijburg	(4)	152

Andere ogen

Goedkoop. L. Polman	(5)	240
Hiep hiep voor Nightingale! L. Polman	(4)	185
Neus. L. Polman	(6)	287
Normen en waarden. L. Polman	(1)	51
Kouakou. L. Polman	(2)	99
Koude Oorlog in humanitaire hotspots. L. Polman	(12)	559
Puin. L. Polman	(3)	141
Regentijd. L. Polman	(11)	517
Ruilhandel. L. Polman	(10)	463
Vakantieleestip. L. Polman	(7/8)	327

B

Baten- en lastendienst. Naar doelmatigheid en kosteninzicht. Defensie en de –. Mr. drs. H.J.M. Saltzmann	(6)	260
Beeldvorming. Strijd om de – bij militaire operaties. Vormen sociale media als YouTube en Twitter een nieuw mijnenveld? M. Brand MA	(4)	163
Betekenis als een missie. Zingeving na oorlogs- en vredesoperaties. Dr. M.L. Schok	(3)	130
'Burden sharing' in Afghanistan. Wie draagt de zwaarste last? Drs. M.P. Bogers, dr. R.J.M. Beeres en ir. I.G. Lubberman-Schrotenboer	(11)	487

C

Commandant in Kandahar. Ervaringen als commandant ISAF Regional Command South in Afghanistan. M.C. de Kruif	(1)	4
Comprehensive Approach bij de wederopbouw van de civiele luchtvaart. Ervaringen uit de praktijk. Ir. D.C. van de Bunte	(10)	431
Conservatieven mijden risico (Gastcolumn), door P.H. de Vries	(2)	100
Contraterrorismebeleid. Tien jaar Nederlands –. Drs. E.S.M. Akerboom	(9)	387
Corbett. Honderd jaar –. Relevantie van een groot maritiem strateeg. Mr. N.A. Woudstra	(11)	502
Cougar-helikopter. Onderhoud aan de – gekwantificeerd. T. Stuivenberg	(3)	120
'Cultural Aspects of Information Sharing and Collaboration'. Dr. N. Houston en dr. C. Eshelman-Haynes	(11)	480
Cyberoperaties: naar een juridisch raamwerk. Dr. P.A.L. Ducheine en mr. J.E.D. Voetelink	(6)	273

D

Defensienota 1991: het belang van een visie. De krijgsmacht neemt afscheid van de Koude Oorlog. Drs. R.M. de Ruiter	(2)	64
'Design' en conceptueel plannen in de Unites States Army. De hype voorbij. J.A.C. van Esch Msc MA	(3)	112

E**Editorialen**

De aanslagen van 9/11. Keerpunt voor de krijgsmacht?	(9)	350
De veelzijdig inzetbare militair	(4)	150
'(...)' en pas in de laatste plaats operationele capaciteiten (...)	(6)	246
Het zwaard van Damocles	(2)	62
Mopperen	(11)	478
Onderhoud als speelbal	(10)	422
Stilte voor de digitale storm	(3)	110
Strategisch denken	(7/8)	298
Van achter de Waterlinie	(12)	526
Wat moet ik zeggen?	(5)	198
Worden we 'lean' of gewoon (te) mager?	(1)	2
Enkele kanttekeningen bij het artikel 'Strategic Communication' (MvA). G. Kruitwagen	(1)	48
Expeditionaire krijgsmacht. De Nederlandse -. Slim en slagvaardig? Dr. E.J. de Waard	(5)	214

F

Frankrijk en proces van verpaarsing. De trend zet door. Ir. A.L. Vergroesen	(10)	444
---	------	-----

G**Gastcolumn**

Afrika is de toekomst. F.A.C. van der Zanden	(4)	186
Cyberontwikkelingen in vogelvlucht. R. van Doorn	(7/8)	332
Defensie krijgt voltreffer. Mr. D.J.H. van Dijk	(1)	46
Defensie moet zich houden aan de nationale milieudoelstellingen (...) M. Hendriks Vettehen	(7/8)	328
Een ongemakkelijke waarheid. Mr. ir. P.A.G.M. Huijsmans	(5)	236
Het credo van de krijger: 3-D kinetisch voorwaarts! Mr. C.G. Scholtens	(10)	458
Het verlamde Nederlandse defensiebeleid. Drs. P. Donker	(10)	460
Jan Soldaat 2.0. Ing. E.M. Nijenhuis	(11)	512
Niet méér militair, maar méér 3-D. G. Klein	(10)	456
Nieuw reservistenbeleid voor een zich vernieuwende krijgsmacht. Ing. M. Everts MCDm	(11)	510
Tolstojs 'Oorlog en Vrede': van dichtbij zien we niets? Drs. H. de Jong	(12)	562
Veelzijdig inzetbaar?. Drs. P.J.E.J. van den Aker	(7/8)	330
Genetwerkt optreden. Valkuilen van -. Een techniek-filosofische analyse. Drs. ing. C.G. van Burken	(2)	77

H

- 'Hidden Hand'. Hoe een 'intelligence failure' Reagan hielp de Koude Oorlog te winnen. Drs. D.G. Pronk (12) 528
- Honderd jaar Corbett. Relevantie van een groot maritiem strateeg. Mr. N.A. Woudstra (11) 502

I

- Information Operations. Synchronisatie van actie en informatie. I.M. van Osch MA (5) 200
- Information Operations. Ing. H. van Gemer (MA) (7/8) 336
- Information Operations. I.M. van Osch MA (AMA) (7/8) 338
- Internationaal-politieke gevolgen van 9/11. De -. Prof. dr. J.G. Siccama (9) 352

J

- Japane bezetter. Verzet tegen de - op Sumatra. Een vergeten hoofdstuk. E.P.M. Zwinkels MA (5) 224

K

- Kandahar Airfield. Niet zomaar een 'runway'. Drs. J.L. Voetelink (12) 548

L

- Leiderschapsontwikkeling. De basis: zelfleiderschap en eigenaarschap. Drs. M.J. van Gils (2) 87
- Lessons learned. Zonder kennisuitwisseling geen -. Onderzoek bij het Commando Landstrijdkrachten. Ing. R. Postma Bsc (7/8) 317

M

- Media. De zwakte van getalsterkte. De relaties tussen het aantal in te zetten militairen, democratische besluitvorming en de -. Ir. E.A. Claessen (12) 536
- Militair gebruik van de ruimte. Belang van satellieten stevig geagendeerd en nu? Drs. J.P.G. den Biggelaar (1) 36

N

- Naar doelmatigheid en kosteninzicht. Defensie en de baten- en lastendienst. Mr. drs. H.J.M. Saltzmann (6) 260
- Nederland in de wereld na 9/11. Drs. J. Eijsvogel (9) 376
- Nederland in de wereld na 9/11 (MA). J.R. Mulder (10) 466
- Nederland in de wereld na 9/11 (AMA). Drs. J. Eijsvogel (10) 466
- Nederlandse expeditionaire krijgsmacht. De -. Slim en slagvaardig? Dr. E.J. de Waard (5) 214

O

- Onderhoud aan de Cougar-helikopter gekwantificeerd. T. Stuivenberg (3) 120
- Onderhoudscontracten tegen het licht. Dr. A. de Jong en em. prof. ir. K. Smit (4) 175
- Onderscheppen op lichtsnelheid? Het gebruik van lasers voor raketverdediging. Dr. ir. R. Savelsberg (7/8) 308
- Operationele Analyse. 'Science at the frontline'. Dr. A.I. Barros en dr. H. Monsuur (6) 248

P

- 'Project Common Effort'. Een praktische manier van 'comprehensive' trainen?
Mr. S. Offermans LMM en ing. J. Brosky EMSD (10) 424
- Publieke opinie. Van Tet tot Kunduz. De – als doelwit van irreguliere strijdgroepen.
M.L. de Boer (7/9) 300

R

- Raketverdediging. Onderscheppen op lichtsnelheid? Het gebruik van lasers voor –.
Dr. ir. R. Savelsberg (7/8) 308
- Reservistenbeleid. Nieuw – voor een zich vernieuwende krijgsmacht (Gastcolumn).
Ing. M. Everts MCDm (11) 510

S

- Satellieten. Militair gebruik van de ruimte. Belang van – stevig geagendeerd en nu?
Drs. J.P.G. den Biggelaar (1) 36
- 'Strategic communication' (AmA). C.J. Matthijssen (1) 50
- Strategische pauze voorbij. De –. Veiligheid, defensie en de westerse krijgsmacht
na 9/11. Prof. dr. F.P.B. Osinga (9) 398
- Strijd om de beeldvorming bij militaire operaties. Vormen sociale media als YouTube
en Twitter een nieuw mijnenveld? M. Brand MA (4) 163

T**Tegenwicht**

- Brief aan de minister. Drs. F. Matser (1) 52
- Dienstvakwerk II: mijn grote ongelijk. Drs. F. Matser (3) 142
- DJSE. Drs. F. Matser (7/8) 340
- Een onaangename waarheid. Drs. F. Matser (10) 464
- Gevaarlijke illusies. Dr. M.F.J. Houben (4) 188
- Gouden kansen. Dr. M.F.J. Houben (2) 102
- Het geeltje van Jaap. Drs. F. Matser (5) 238
- Het halfvolle glas. Drs. F. Matser (12) 560
- Kortsluiting. Dr. M.F.J. Houben (6) 288
- 'Post-Operation Support'. Dr. M.F.J. Houben (11) 514
- Tien jaar Nederlands contraterrorismebeleid. Drs. E.S.M. Akerboom (9) 387

U

- 'United States Africa Command'. Een nieuw commando voor het oudste continent,
door W.S.M. Calmeyer Meijburg (4) 152

V

- Valkuilen van genetwerkt optreden. Een techniek-filosofische analyse.
Drs. ing. C.G. van Burken (2) 77
- Van Tet tot Kunduz. De publieke opinie als doelwit van irreguliere strijdgroepen.
M.L. de Boer (7/9) 300
- Verzet tegen de Japanse bezetter op Sumatra. Een vergeten hoofdstuk.
E.P.M. Zwinkels MA (5) 224

W

- Westerse krijgsmacht na 9/11. De strategische pauze voorbij. Veiligheid, defensie en de –. Prof. dr. F.P.B. Osinga (9) 398

Y

- YouTube en Twitter. Strijd om de beeldvorming bij militaire operaties. Vormen sociale media als – een nieuw mijnenveld? M. Brand MA (4) 163

Z

- Zijtoneel of hoofdtoneel? De betekenis van 9/11 in Oost-Azië. Dr. S.J.G. Reyn (9) 366
 Zingeving. Betekenis als een missie. – na oorlogs- en vredesoperaties. Dr. M.L. Schok (3) 130
 Zonder kennisuitwisseling geen ‘lessons learned’. Onderzoek bij het Commando Landstrijdkrachten. Ing. R. Postma Bsc (7/8) 317
 Zwakte van getalsterkte. De –. De relaties tussen het aantal in te zetten militairen, democratische besluitvorming en de media. Ir. E.A. Claessen (12) 536

AUTEURS**A**

- Aker, drs. P.J.E.J. van den. Veelzijdig inzetbaar? (Gastcolumn) (7/8) 330
 Akerboom, drs. E.S.M. Tien jaar Nederlands contraterrorismebeleid (9) 387

B

- Barros, dr. A.I. en dr. H. Monsuur. Operationele Analyse. ‘Science at the frontline’ (6) 248
 Beeres, dr. R.J.M., drs. M.P. Bogers en en ir. I.G. Lubberman-Schrotenboer.
 ‘Burden sharing’ in Afghanistan. Wie draagt de zwaarste last? (11) 487
 Biggelaar, drs. J.P.G. den. Militair gebruik van de ruimte. Belang van satellieten stevig geagendeerd en nu? (1) 36
 Boer, M.L. de. Van Tet tot Kunduz. De publieke opinie als doelwit van irreguliere strijdgroepen (7/9) 300
 Bogers, drs. M.P., dr. R.J.M. Beeres en ir. I.G. Lubberman-Schrotenboer.
 ‘Burden sharing’ in Afghanistan. Wie draagt de zwaarste last? (11) 487
 Brand MA, M. Strijd om de beeldvorming bij militaire operaties. Vormen sociale media als YouTube en Twitter een nieuw mijnenveld? (4) 163
 Brosky EMSD, ing. J. en mr. S. Offermans LLM. ‘Project Common Effort’.
 Een praktische manier van ‘comprehensive’ trainen? (10) 424
 Bunte, ir. D.C. van de. ‘Comprehensive Approach’ bij de wederopbouw van de civiele luchtvaart. Ervaringen uit de praktijk (10) 431
 Burken, drs. ing. C.G. van. Valkuilen van genetwerkt optreden.
 Een techniek-filosofische analyse (2) 77

C

- Calmeyer Meijburg, W.S.M. ‘United States Africa Command’. Een nieuw commando voor het oudste continent (4) 152

Claessen, ir. E.A. De zwakte van getalsterkte. De relaties tussen het aantal in te zetten militairen, democratische besluitvorming en de media	(12)	536
D		
Dijk, mr. D.J.H. van. Defensie krijgt voltreffer (Gastcolumn)	(1)	46
Doorn, R. van. Cyberontwikkelingen in vogelvlucht (Gastcolumn)	(7/8)	332
Donker, drs. P. Het verlamde Nederlandse defensiebeleid (Gastcolumn)	(10)	460
Ducheine, dr. P.A.L. en mr. J.E.D. Voetelink. Cyberoperaties: naar een juridisch raamwerk	(6)	273
E		
Eijsvoogel, drs. J. Nederland in de wereld na 9/11	(9)	376
Eijsvoogel, drs. J. Nederland in de wereld na 9/11 (AMA)	(10)	466
Esch Msc MA, J.A.C. van. 'Design' en conceptueel plannen in de Unites States Army. De hype voorbij	(3)	112
Eshelman-Haynes, dr. C. en dr. N. Houston. 'Cultural Aspects of Information Sharing and Collaboration'	(11)	480
Evers MCDm, ing. M. Nieuw reservistenbeleid voor een zich vernieuwende krijgsmacht	(11)	510
G		
Gemer, ing. H. van. Information Operations (MA)	(7/8)	336
Gils, drs. M.J. van. Leiderschapontwikkeling. De basis: zelfleiderschap en eigenaarschap	(2)	87
H		
Hendriks Vettehen, M. Defensie moet zich houden aan de nationale milieudoelstellingen... (Gastcolumn)	(7/8)	328
Houben, dr. M.F.J. Gouden kansen	(2)	102
Houben, dr. M.F.J. Gevaarlijke illusies	(4)	188
Houben, dr. M.F.J. Kortsluiting	(6)	288
Houben, dr. M.F.J. 'Post-Operation Support'	(11)	514
Houston, dr. N. en dr. C. Eshelman-Haynes. 'Cultural Aspects of Information Sharing and Collaboration'	(11)	480
Huijsmans, mr. ir. P.A.G.M. Een ongemakkelijke waarheid	(5)	236
J		
Jong, dr. A. de en em. prof. ir. K. Smit. Onderhoudscontracten tegen het licht	(4)	175
Jong, drs. H. de. Tolstojs 'Oorlog en Vrede': van dichtbij zien we niets? (Gastcolumn)	(12)	562
K		
Klein, G. Niet méér militair, maar méér 3-D (Gastcolumn)	(10)	456
Kruij, M.C. de. Commandant in Kandahar. Ervaringen als commandant ISAF Regional Command South in Afghanistan	(1)	4
Kruitwagen, G. Enkele kanttekeningen bij het artikel 'Strategic Communication' (MA)	(1)	48

L

Lubberman-Schrotenboer, ir. I.G., drs. M.P. Bogers en dr. R.J.M. Beeres. 'Burden sharing' in Afghanistan. Wie draagt de zwaarste last?	(11)	487
---	------	-----

M

Matser, drs. F. Brief aan de minister	(1)	52
Matser, drs. F. Dienstvakwerk II: mijn grote ongelijk	(3)	142
Matser, drs. F. DJSE	(7/8)	340
Matser, drs. F. Een onaangename waarheid	(10)	464
Matser, drs. F. Het geeltje van Jaap	(5)	238
Matser, drs. F. Het halfvolle glas	(12)	560
Matthijssen, C.J. 'Strategic communication' (AMA)	(1)	50
Monsuur, dr. H. en dr. A.I. Barros. Operationele Analyse. Science at the frontline	(6)	248
Mulder, J.R. Nederland in de wereld na 9/11 (MA)	(10)	466

N

Nijenhuis, ing. E.M. Jan Soldaat 2.0 (Gastcolumn)	(11)	512
---	------	-----

O

Offermans LLM, mr. S. en ing. J. Brosky EMSD. Project Common Effort. Een praktische manier van 'comprehensive' trainen?	(10)	424
Osch MA, I.M. van. Information Operations. Synchronisatie van actie en informatie	(5)	200
Osch MA, I.M. van. Information Operations (AMA)	(7/8)	338
Osinga, prof. dr. F.P.B. De strategische pauze voorbij. Veiligheid, defensie en de westerse krijgsmacht na 9/11	(9)	398

P

Polman, L. Goedkoop	(5)	240
Polman, L. Hiep hiep voor Nightingale!	(4)	185
Polman, L. Kouakou	(2)	99
Polman, L. Koude Oorlog in humanitaire hotspots	(12)	559
Polman, L. Neus	(6)	287
Polman, L. Normen en waarden	(1)	51
Polman, L. Puin	(3)	141
Polman, L. Regentijd	(11)	517
Polman, L. Ruilhandel	(10)	463
Polman, L. Vakantieleestip	(7/8)	327
Postma Bsc, ing. R. Zonder kennisuitwisseling geen 'lessons learned'. Onderzoek bij het Commando Landstrijdkrachten	(7/8)	317
Pronk, drs. D.G. 'Hidden Hand'. Hoe een 'intelligence failure' Reagan hielp de Koude Oorlog te winnen	(12)	528

R

Reyn, dr. S.J.G. Zijtoneel of hoofdtoneel? De betekenis van 9/11 in Oost-Azië	(9)	366
Ruiter, drs. R.M. de. Defensienota 1991: het belang van een visie. De krijgsmacht neemt afscheid van de Koude Oorlog	(2)	64

S

Saltzmann, mr. drs. H.J.M. Naar doelmatigheid en kosteninzicht. Defensie en de baten- en lastendienst	(6)	260
Savelsberg, dr. ir. R. Onderscheppen op lichtsnelheid? Het gebruik van lasers voor raketverdediging	(7/8)	308
Schok, dr. M.L. Betekenis als een missie. Zingeving na oorlogs- en vredesoperaties	(3)	130
Siccama, prof. dr. J.G. De internationaal-politieke gevolgen van 9/11	(9)	352
Smit, em. prof. ir. K. en dr. A. de Jong. Onderhoudscontracten tegen het licht	(4)	175
Stuivenberg, T. Onderhoud aan de Cougar-helikopter gekwantificeerd	(3)	120

V

Vergroesen, ir. A.L. Frankrijk en proces van verpaarsing. De trend zet door	(10)	444
Voetelink, drs. J.L. Kandahar Airfield. Niet zomaar een 'runway'	(12)	548
Voetelink, mr. J.E.D. en dr. P.A.L. Ducheine. Cyberoperaties: naar een juridisch raamwerk	(6)	273
Vries, P.H. de. Conservatieven mijden risico (Gastcolumn)	(2)	100

W

Waard, dr. E.J. de. De Nederlandse expeditionaire krijgsmacht. Slim en slagvaardig?	(5)	214
Woudstra, mr. N.A. Honderd jaar Corbett. Relevantie van een groot maritiem strateeg	(11)	502

Z

Zanden, F.A.C. van der. Afrika is de toekomst (Gastcolumn)	(4)	186
Zwinkels MA, E.P.M. Verzet tegen de Japanse bezetter op Sumatra. Een vergeten hoofdstuk	(5)	224

BOEKRECENSIES**A**

Age of Power. The –, door Martin van Creveld (A. de Koster) / ISBN 97 8158 648 9816	(10)	474
Als een nacht met duizend sterren. Oorlogsjournalistiek in Uruzgan, door J. Boom (A.J.E. Wagenmaker) / ISBN 97 8905 759 3710	(1)	57

C

Changing Face of Terrorism. The –. How Real is the Threat from Biological, Chemical and Nuclear Weapons?, door B. Cole (J.T.W.H. van Woensel) / ISBN 97 8184 511 8938	(9)	416
Child Soldiers. Sierra Leone's Revolutionary Front, door M. Denov (S. Baas) / ISBN 97 8052 169 3219	(10)	468
China in 2020. A New Type of Superpower, door H. Angang (J.G. Siccama) / ISBN 97 8081 570 4782	(12)	568
China. On –, door H. Kissinger (J.G. Siccama) / ISBN 97 8184 614 3465	(12)	568
China, the United States, and Global Order, door R. Foot en A. Walter (M.T.J. Vrenken) / ISBN 97 8052 172 5194	(7/8)	347

Cities at War in Early Modern Europe, door M.D. Pollak (G.A. Rommelse) / ISBN 97 8052 111 344	(4)	192
D		
Dead Men Risen. The Welsh Guards and the Defining Story of Britain's War in Afghanistan, door T. Harnden (M.T.J. Vrenken) / ISBN 97 8184 916 4238	(12)	566
G		
Geest in de fles. De –. De omgang van de Nederlandse defensieorganisatie met chemische strijdmiddelen 1915-1997, door H. Roozenbeek en J.T.W.H. van Woensel (M.W.J. Lak) / ISBN 97 8946 105 1028	(1)	55
Generaal Spoor. Triomf en tragiek van een legercommandant, door J.A. de Moor (P.J.E.J. van den Aker)	(10)	471
Ghosts of War. The True Story of a 19-Year-Old GI, door R. Smithson (P.H. Kamphuis) / ISBN 97 8006 166 4717	(10)	469
H		
H.J. Kruls. Een politieke generaal, door J. Hoogenboezem (H. Amersfoort) / ISBN 97 8908 506 6415	(1)	58
Humanitaire ruimte. Tussen onpartijdigheid en politiek, door D. Dijkzeul en J. Herman (red.) (N.D. Offerman) / ISBN 97 8903 821 5594	(3)	144
I		
Imperial Endgame. Britain's Dirty Wars and the End of Empire, door B. Grob-Fitzgibbon (H. de Jong) / ISBN 97 8023 024 8731	(11)	519
In the Gray Area. A marine Advisor Team at War, door S. Folsom (A.J.E. Wagemaker) / ISBN 97 8159 114 2812	(5)	241
Iraq Wars and America's Military Revolution. The –, door K.L. Shimko (W.M. Oppedijk van Veen) / ISBN 97 8052 111 515	(4)	190
M		
Missie in Al Muthanna. De Nederlandse krijgsmacht in Irak, 2003-2005, door Th. Brocades Zaalberg en A. ten Cate (W.M. Verschraegen) / ISBN 97 8946 105 3596	(3)	145
Multinational Military Intervention. NATO Policy, Strategy and Burden Sharing, door S.J. Cimbala en P.K. Forster (W.M. Oppedijk van Veen) / ISBN 97 8140 940 2282	(11)	518
N		
The Next Decade. Where We've Been... and Where We're Going, door G. Friedman (M.T.J. Vrenken) / ISBN 97 8038 553 2945	(7/8)	343
O		
Obama's Wars, door B. Woodward (P. Donker) / ISBN 97 8143 917 2490	(2)	104
P		
Protecting our Ports. Domestic and International Politics of Containerized Freight Security, door S. R. Grillot e.a. (A.J. van der Peet) / ISBN 97 8075 467 7895	(9)	417

Q

A Question of Command. Counterinsurgency from the Civil War to Iraq,
door M. Moyar (M.J.A. Mulder) / ISBN 97 8030 016 8075 (12) 565

T

Terrorism and the Ethics of War, door S. Nathansond (P.H. de Vries) /
ISBN 97 8052 113 7164 (6) 292

Theater van de angst. De strijd tegen terrorisme in Nederland, door B. de Graaf
(J.T.W.H. van Woensel) / ISBN 97 8908 506 8105 (1) 54

Thee met de Taliban. Oorlogsverslaggeving voor beginners, door D. Derksen
(A.J.E. Wagemaker) / ISBN 97 8904 451 6722 (4) 191

Triumph Revisited. Historians Battle for the Vietnam War, door A. Wiest en
M.J. Doidge (B. Schoenmaker) / ISBN 97 8041 580 0211 (11) 522

Twelve Turning Points of the Second World War, door P.M.H. Bell (J.A. de Moor) /
ISBN 97 8030 014 8855 (7/8) 345

U

Uruzgan. Nederlandse militairen op missie, 2005-2010, door C. Klep
(A. ten Cate) / ISBN 97 8946 105 2773 (7/8) 342

W

War by Land, Sea and Air. Dwight Eisenhower and the Concept of Unified Command,
door D. Jablonsky (B. Schoenmaker) / ISBN 97 8030 0153 897 (6) 293

War in an Age of Revolution, 1775-1815, door R. Chickering en S. Förster (red.)
(C.W. van der Spek) / ISBN 97 8052 189 9963 (2) 106

War for Korea, 1950-1951. The –. They Came from the North, door A. R. Millett
(P.H. Kamphuis) / ISBN 97 8070 061 7098 (5) 242

War of Words. A –. Dutch Pro-Boer Propaganda and the South African War (1899-1902),
door J.J.V. Kuitenbrouwer (H. de Jong) / ISBN n.v.t. (4) 194

hoogste civiele luchtvaartseisen van de internationale burgerluchtvaartorganisatie ICAO voldoet.² Sinds 2006 staat KAF onder NAVO-bevel.

KAF heeft meerdere kerntaken. De eerste en tevens primaire taak is de vliegveldfunctie en die is driedelig: als *Airport of Debarcation* (APOD) faciliteert KAF al het strategisch luchttransport (personeel en materieel) dat in het theater arriveert of daar vandaan vertrekt; verder fungeert KAF als *Deployed Operating Base* (DOB) voor meer dan driehonderd gevechtsvliegtuigen, helikopters en ook UAV's die theater-breed de acties op de grond ondersteunen;³ en bovendien is KAF voor een groot aantal medegebruikers in de zuidelijke regio de logistieke *Forward Support Base* (FSB).

De tweede kerntaak is die van tactische entiteit, namelijk als *Task Force (TF)* met als opdracht de bescherming van de vliegbasis tegen grond- en raketaanvallen. De derde taak is die van *Garrison*: KAF is de standplaats van diverse nationale en NAVO-hoofdkwartieren.⁴ Een heel aparte taak is dat KAF fungeert als 'gastheer' van de *Host Nation*, namelijk 205 *Air Wing* van de Afghaanse Luchtmacht, alsmede de civiele luchthaven *Kandahar International Airport*.⁵ De Commandant van KAF, momenteel een brigadegeneraal van de Amerikaanse luchtmacht, is aangewezen als *Senior Airfield Authority* (SAA) en daarmee verantwoordelijk voor het waarborgen van een veilig, efficiënt en effectief opererend vliegveld.

COMKAF heeft een omvang van circa zevenhonderd staf- en uitvoerende functies. Dit functiebestand omvat alle vliegveldoperaties, inclusief de beveiliging van KAF. In de COMKAF-organisatie zijn alle operaties óp het vliegveld en in de directe omgeving van het vliegveld geïntegreerd tot een functioneel en geografisch naadloos aaneengesloten geheel. Hierdoor heeft COMKAF de vrije hand in het vaststellen van het luchtruimgebruik in de wijde omgeving rond het vliegveld. Maar ook bepaalt COMKAF de reactie op grondincidenten in de naaste omgeving van het veld. Zodoende kan hij snel inspelen op elke situatie met potentieel risico

FOTO: AUTEUR

KAF ondersteunt de ISAF-operaties op strategisch en tactisch niveau in heel Afghanistan

voor het uitvoeren van de *mission* en de impact van ongewenste situaties voor het luchtverkeer tot een minimum beperken.

De interne bevelvoering van COMKAF sluit naar boven toe aan op de ISAF en NAVO *Air-Command and Control* (Air-C2) keten, beginnend bij de *ISAF Joint Command/Deputy Chief Of Staff Air* (IJC/DCOS-Air) in Kabul. Deze ononderbroken *air* bevelvoeringsketen is een belangrijk gegeven.⁶ Binnen deze C2-keten heerst eenheid van opvatting (*air-minded-ness*), voortkomend uit gemeenschappelijke doctrine alsmede historische en meer recente inzet.⁷ COMKAF is een NAVO-organisatie en het gebruik van *Standardization Agreements* (STANAGs) en andere NAVO-voorschriften en procedures is de norm. Hierdoor ontstaat een sterke gelijkgerichtheid in handelen, die zich vertaalt in effectiviteit en doelmatigheid (zoals bijvoor-

2 ICAO: *International Civil Aviation Organization*.

3 Andere vliegvelden in Afghanistan voeren vaak maar één of twee van deze taken uit. *Kabul International Airport* (KAIA) heeft bijvoorbeeld alleen een taak als APOD.

4 De bekendste en grootste zijn wel *Regional Command South* (RC(S)) en de Canadese *Task Force Kandahar* (TFK), maar ook het Nederlandse *Contingents Commando* (CONTCO) voor Afghanistan was hier gevestigd.

5 COMKAF heeft noch voor de Afghaanse luchtmacht, noch voor de civiele luchthaven enige zeggenschap of verantwoordelijkheid. COMKAF zorgt er alleen voor dat beide gebruik kunnen maken van de start- en landingsbaan.

6 Dit is niet vanzelfsprekend: het vliegveld van Mazar-e-Sharif rapporteert bijvoorbeeld aan RC (North).

7 Luchtmachtstrijdkrachten zijn in de afgelopen decennia in de regel vaak bij hechte multi-nationale (*combined*) operaties ingezet.

beeld interoperabiliteit). Maar ook andere internationale luchtvaartstandaarden, zoals die van de ICAO, dragen bij aan deze gelijkgerichtheid. Op het bredere belang hiervan voor de ISAF-operaties kom ik verderop terug.

Force Protection

In 1994 viel Kandahar (stad en regio) voor het eerst in handen van de Taliban. Kandahar is sindsdien steeds een belangrijk Taliban-bolwerk gebleven. De blijvend sterke positie van de Taliban is mede in de hand gewerkt door een ontevreden bevolking die aan den lijve de consequenties ondervindt van tribale tegenstellingen, onderlinge strijd tussen lokale machthebbers en de alom aanwezige corruptie. De Afghaanse regering en ISAF hebben er al jaren een zware dobber aan om rust te brengen in deze regio.⁸ KAF ligt daar midden in en wordt dan ook dagelijks geconfronteerd met het hele scala aan veiligheidsrisico's dat deze regio kent.

Het statische karakter van het vliegveld, in combinatie met de grote oppervlakte, maakt het als elk ander vliegveld in een oorlogs- of crisisgebied tot een aantrekkelijk doelwit voor aanvallen met raketten en mortieren (zogenoeten *Indirect Fire* (IDF) incidenten). De keren dat KAF daarmee beschoten is, richtten deze projectielen zelden materiële schade aan; maar het zijn een enkele maal toch dodelijke wapens gebleken. Verder kunnen grond-lucht wapens een potentieel gevaar vormen, vooral wanneer vliegtuigen en helikopters zich in de fase van start en landing bevinden. Daarnaast bestaat altijd het risico, dat de *insurgents* zullen

proberen om binnen de omheining van het vliegveld te komen, door een grondaanval of bijvoorbeeld door infiltratie via één van de toegangspoorten.⁹ Bovendien ontplooit KAF ook eenheden 'buiten de poort', die – net zoals andere manoeuvre-eenheden – te maken krijgen met bermbommen, beschietingen, 'gewone' schietincidenten, et cetera. De gevaren komen niet alleen van buiten. Ook 'binnen de muren' moet preventief en soms ook correctief opgetreden worden om de basispopulatie te beschermen tegen criminaliteit, ruzies of andere ongewenste gedragingen. Maar ook is COMKAF, net als elke andere vliegveldautoriteit, verantwoordelijk voor de controle van de passagiers die dagelijks op het vliegveld arriveren of van hieruit vertrekken. Kortom, er bestaan veel potentiële risico's waarop de bewaking en beveiliging van KAF, de *Force Protection* (FP), altijd een adequaat antwoord moet hebben. De bewaking en beveiliging van KAF is geënt op de Amerikaanse en NAVO Force Protection doctrine. De doctrine gaat uit van het *Survive-*

De 'bebouwde kom' van KAF. Rechts-midden de TLS, momenteel het hoofdkwartier van COMKAF

8 Een uitstekend relaas over de strijd in deze regio is te vinden in Carl Forsbergs *The Taliban's Campaign for Kandahar* (www.understandingwar.org).

9 Wat betreft de term *insurgents* volg ik hier de uitleg van toenmalig generaal-majoor M.C. de Kruif in zijn artikel 'Commandant in Kandahar. Ervaringen als Commandant ISAF Regional Command South in Afghanistan', in: *Militaire Spectator* 180 (2011) (1) blz. 6: 'Ik gebruik hier met opzet het woord *insurgency* en (...) *insurgents* en niet de term Taliban, omdat deze laatste een voornamelijk religieuze achtergrond heeft, waarin wordt verwezen naar degenen die zuiver in de (religieuze) leer zijn. Er is dus geen direct verband tussen Taliban en geweld. Daarnaast is het hoogst onzeker of alle geweld tegen Afghanen en ISAF-eenheden door een coherente en strak georganiseerde entiteit wordt geregisseerd, of dat dit geweld vaak in verband staat met andere elementen, zoals de bescherming van de opiumhandel, stammentwisten, onderlinge twisten tussen zogenaamde *warlords* of overige lokale fricties.'

to-Operate (STO) concept: de prioriteit ligt bij de beveiliging van de ‘force’ teneinde de operaties uit te kunnen (blijven) uitvoeren.

Het gebied waarbinnen COMKAF voor FP verantwoordelijk is omvat het vliegveld zelf en een groot gebied er omheen. Alle FP-operaties, over het gehele gebied, staan onder centrale leiding en coördinatie van één centrale commandopost: het *Joint Defence Operations Centre* (JDOC). De bewaking en beveiliging van het vliegveld wordt op ‘traditionele’ wijze met ‘posten en patrouilles’ uitgevoerd. Wel zijn uitgebreide versterkingen gebouwd. Met zijn zware hescowallen en hoge en zwaarbewapende wachttorens oogt KAF als een burcht midden in de woestijn. De toegangscontroles zijn een aaneenschakeling van hindernissen en (elektronische) controles om binnendringen of binnensmokkelen van bijvoorbeeld wapens en explosieven onmogelijk te maken. Naast deze klassieke middelen heeft de FP de beschikking over een uitgebreid areaal aan detectie- en waarnemingsmiddelen om tijdige alarmering te garanderen.¹⁰

Buiten de omheining van het vliegveld – dit is de zogeheten *Ground Defence Area* (GDA) – wordt zowel met gebruik van geweld (kinetisch) als met andere middelen (non-kinetisch) opgetreden. Het kinetische optreden omvat alle soorten van optreden in de context van een *counter-insurgency*. Bij het non-kinetische optreden moet gedacht worden aan ‘CIMIC’-activiteiten, aangeduid met *Influence Operations* (IO). Zo is er het *Hearts & Minds*-fonds, dat verschillende landen, waaronder Nederland, financieren.¹¹ Binnen de omheining komen de beveiligings- en politietaken voor rekening van de *ISAF Military Police* (IMP). Deze valt ook onder de FP, evenals de *Flight Line Security* (FLS), die de *flight line* beveiligd.

Dagelijks zijn honderden militairen, volcontinu en in hoge staat van paraatheid, in de weer om KAF veilig te houden. En met succes. De afgelopen jaren zijn er slechts sporadisch grondaanvallen geweest, die bovendien steeds op tijd konden worden afgeslagen, waarbij insurgents nooit binnen de omheining zijn geweest. Ook hebben er nog nooit bomaanslagen of zelfmoordaanvallen op het vliegveld zelf plaatsgevonden. Bovenal, het vliegveld heeft nooit hoeven sluiten voor vliegverkeer vanwege de acties van de insurgents.

Opereren

Met slechts één start-en landingsbaan en circa vijfduizend vliegbewegingen per week is KAF een bijzonder druk vliegveld. Wekelijks verwerkt het vliegveld circa twee miljoen ton aan vracht en vijfduizend passagiers. COMKAF zorgt ervoor dat dat efficiënt en veilig gebeurt. COMKAF ondersteunt en faciliteert alleen ISAF-vliegoperaties.¹² Die ondersteuning is uit te splitsen

FOTO: AUTEUR

- 10 Daarvoor wordt de modernste technologie gebruikt, zoals bijvoorbeeld het *Persistent Ground Surveillance System* (PGGS). Dit middel vindt steeds meer toepassing in Afghanistan en maakt het mogelijk grote gebieden onder waarneming te houden. Voor details zie bijvoorbeeld www.aviationweek.com en www.usjcom.dodlive.mil.
- 11 Dit fonds maakt het mogelijk allerlei projecten voor de lokale bevolking te realiseren, zoals het slaan van bronnen, voorlichting over veterinaire zorg, bouw en onderhoud van schooltjes, ondersteuning bij en voorlichting over het onderhoud aan irrigatiesystemen en humanitaire hulp zoals winterkleding en voeding.
- 12 Alleen militaire en civiele vliegtuigen die voor ISAF passagiers en vracht vervoeren mogen gebruik maken van KAF. (Inter)nationale civiele vluchten maken gebruik van de terminal van Kandahar International Airport.

naar vliegvelddiensten en planning. De belangrijkste vliegvelddiensten zijn de lokale luchtverkeersbeveiliging (toren en radar), brandweer, meteo, brandstofvoorziening en vracht- en passagiersafhandeling. Planning omvat *bed down* en het dagelijks vliegprogramma. In de *bed down* wordt de schaarse parkeerruimte (*ramp space*) op KAF verdeeld over de meer dan driehonderd vliegtuigen en helikopters die hier permanent gestationeerd zijn. Daarnaast is er een gestage stroom van *transient* vliegverkeer (passagiers en vracht) dat binnen enkele uren weer vertrokken is; ook deze toestellen moeten in de *bed down* een tijdelijke parkeerplaats hebben. Dit geheel, samen met de diensten die nodig zijn om al die vliegbewegingen te ondersteunen, vloeit samen in het dagelijkse vliegplan. Alle in- en uitgaande vliegbewegingen (*slots*) moeten passen binnen de mogelijkheden van die ene start- en landingsbaan en tegelijkertijd zijn afgestemd op de beschikbaarheid van ramp space en afhandelingscapaciteit. Bovendien stelt elk vliegtuigtype weer andere eisen ten aanzien van de afhandeling.¹³ Door het hoge operationele tempo is de behoefte aan slots en ramp space enorm. Het dagelijkse vliegplan is dan ook een ongekende puzzel, zeker wanneer het schema door slecht weer of andere verstoringen ontregeld dreigt te raken. Toch slaagt COMKAF er steeds in in alle behoeften te voorzien. De vliegveldcapaciteit wordt in het vliegprogramma volledig benut, het vliegveld is het hele jaar door 24/7 volgeboekt.

Een belangrijke voorwaarde om die planning te realiseren is prioriteitstelling op basis van COMKAF's eerder aangehaalde kerntaken, namelijk de vliegveldfunctie als APOD- en DOB. Wat betreft de APOD-functie zorgt het vliegplan ervoor dat de stroom van personeel en materieel ter ondersteuning van de ISAF-operaties in heel Afghanistan op gang blijft. Datzelfde geldt voor de DOB-functie, namelijk dat de dagelijkse *Air Tasking Order* (ATO) ter ondersteuning van het gevecht op de grond stipt volgens plan afge-

FOTO: AUTEUR

werkt kan worden. Waarom is de continuïteit van het vliegprogramma zo belangrijk? Afghanistan is geheel door land omsloten, er zijn geen havens of bevaarbare rivieren en alleen in het noorden is een korte bruikbare railverbinding. Kortom, het ontbreekt aan deugdelijke verbidings- en transportinfrastructuur. Alleen door de lucht zijn die hinderissen te overbruggen en zijn de gewenste operationele en logistieke 'effecten' te bewerkstelligen. Denk hierbij op tactisch niveau aan de inzet van *Close Air Support* (CAS), variërend van *show of force* tot daadwerkelijke wapeninzet, en *Surveillance and Reconnaissance* (ISR),¹⁴ Maar ook bevoorrading binnen Afghanistan en MEDEVAC is bijna geheel afhankelijk van tactisch luchttransport (vliegtuigen en helikopters).

Dit geldt ook voor het strategische niveau. De (strategische) aanvoerlijnen over land (*Ground Lines Of Communication* of GLOC's) zijn fragiel, want klein in aantal en van slechte kwaliteit. Dat maakt ze kwetsbaar. Transporten blijken kwetsbaar voor aanvallen door de insurgents en criminele activiteiten. Bovendien hebben die GLOC's alleen onvoldoende capaciteit om in snelle aanvoer van materieel en middelen te voorzien. Strategisch luchttransport is dan ook onmisbaar om voldoende en snelle

13 De afhandeling van een C-5 Galaxy vergt qua tijd en veiligheid nu eenmaal wat anders dan een F-16.

14 Bijvoorbeeld de Nederlandse F-16's uitgerust met *ReccLite* luchtverkenning voor opsporing van geïmproviseerde explosieven (bermbommen).

Coalitiepartners: Amerikaanse militairen gebruiken Nederlandse Chinook-helikopters

aanvoer van personeel en materieel en andere benodigde middelen te garanderen.¹⁵ De operaties van de coalitiepartners kunnen niet zonder de inzet van luchtsteun. De effectiviteit van *airpower*, of het nu gaat om het tactische of het strategische niveau, wordt met name merkbaar bij de efficiënte inzet van die middelen. Dan is het namelijk mogelijk steeds voldoende middelen beschikbaar te hebben om de coalitietroepen langdurig te ondersteunen. Het zal duidelijk zijn dat COMKAF dan ook bijzonder scherp is op de punctuele en efficiënte uitvoering van het vliegprogramma. Het resultaat van het vliegplan is dat COMKAF in staat is de ISAF-missie het hele jaar door te ondersteunen. Vliegoperaties vormen dan ook de kern van COMKAF's missie.

Ondersteunen

COMKAF's logistieke organisatie verzorgt en faciliteert. COMKAF voert geen vliegtuigonderhoud uit, dat doen de gebruikers zelf. De ondersteuning van de eigen COMKAF-organisatie bestaat uit de geijkte personele en administratieve ondersteuning; daar sta ik verder niet bij stil. De verzorgende functie richt zich voornamelijk op *Real Life Support* (RLS). RLS omvat onder meer voeding, elektriciteitsvoorziening, *utilities* en diensten zoals bewassing en afval-

verwerking. Bovendien is COMKAF verantwoordelijk voor legeringsfaciliteiten (NAVO) en voor hulpdiensten als brandweer en ambulance. Omdat COMKAF geen eigen troepen of middelen heeft om al deze taken zelf uit te voeren, hebben de NAVO en de vijf *stakeholder nations* deze diensten via het *NATO Maintenance and Supply Agency* (NAMSA) uitbesteed.¹⁶ Dit is het zogeheten 'KAF APOD-RLS contract', een voor de NAVO uniek multinational logistiek project. NAMSA zorgt ter plaatse voor de uitvoering van het contract inclusief het technisch, contractueel en financieel management ervan. COMKAF is de afnemer van diensten en stuurt de dagelijkse activiteiten van de *contractors* aan. NAMSA heeft nu meer dan twintig contracten van de meest uiteenlopende aard afgesloten. Haar *contractor workforce* heeft een omvang van meer dan 1.900 personen.¹⁷ Wat levert dat op? Dankzij die contracten worden dagelijks in zeven eetzaal drie tot vier maaltijden voor de hele populatie van KAF verzorgd. Het weekverbruik van gemiddeld 3 miljoen liter drinkbaar en 4,5 miljoen liter niet-drinkbaar water is gegarandeerd, evenals KAF's vuilwater- en afvalverwerking.

De faciliterende rol heeft vooral te maken met de geografische locatie van KAF. Als enige *runway* in de wijde omgeving heeft KAF door de jaren heen als een magneet gewerkt op tal van andere militaire activiteiten. Met name grondgebonden eenheden maken voor hun eigen doeleinden dankbaar gebruik van de robuuste logistieke voorzieningen die eigenlijk bedoeld zijn voor de vliegveldfunctie.¹⁸ Door de toename van het aantal medegebruikers liep ook

15 Wapens en munitie worden door de lucht aangevoerd, evenals veel zwaar materieel. Personeel wordt altijd ingevlogen.

16 Voor een uitgebreid overzicht van de diensten die NAMSA aanbiedt, zie http://www.namsa.nato.int/Services/op_logs_e.htm (10 mei 2011).

17 LKol Gerard van Kuijk, 'Het NAMSA-project KAF APOD-RLS', Deel 1 en 2, in: *Militair Logistiek Magazine*, nr 10-4, 2011.

18 De uitbreiding van de Amerikaanse versterkingen in de eerste helft van 2010 met circa twintigduizend troepen liep bijvoorbeeld voornamelijk via KAF. Een groot deel van de nieuwe troepenmacht bleef echter op KAF gestationeerd. Eerder noemde ik al de vele hoofdkwartieren die op KAF zijn gevestigd.

het uit te besteden werk op, waardoor in het kielzog van al deze nieuwe eenheden een stroom van *contractor*-firma's met bij elkaar duizenden werknemers volgden. KAF is hierdoor enorm gegroeid in oppervlakte en inwonertal. Dat had twee consequenties in het bijzonder.

In de eerste plaats zijn omvangrijke logistieke bevoorradingsstromen richting KAF ontstaan. Die logistieke stromen omvatten naast het al eerder genoemde passagiersvervoer vooral bulkgoederen (brandstof en water) en containervervoer (voeding, bouw materiaal, niet-kwetsbaar militair materieel, et cetera); het vervoer verloopt hoofdzakelijk via de GLOC's vanuit Pakistan. Hoewel COMKAF zelf niet verantwoordelijk is voor het op gang houden van die stromen, is KAF wel het eindpunt, dan wel distributiecentrum. COMKAF moet er dus voor zorgen dat die stromen zonder vertraging binnen de omheining van het vliegveld kunnen komen. Vanwege de strenge veiligheidseisen op binnenkomend verkeer is gedetailleerde afstemming tussen de vele leveranciers, transporteurs, de beveiligingsorganisatie op KAF en de 'klanten' op KAF en in de zuidelijke regio van het grootste belang om soepele en veilige ontvangst van die stromen te garanderen. Een kink in de kabel zou al vlug tot tekorten leiden en ongewenste consequenties hebben voor alle operaties in Zuid-Afghanistan. Het zekerstellen van die afstemming is één van de kerntaken van de logistieke afdeling van COMKAF.

In de tweede plaats is een enorme behoefte aan nieuwbouw ontstaan om militairen en contractors te herbergen. De *Base Engineer*, een dienst binnen COMKAF's logistieke staf, ziet erop toe op dat infrastructuurplanning en -realisatie op enigszins beheerste en controleerbare wijze verloopt. Onder meer regelt deze dienst dat op basis van zoning operationele activiteiten

gescheiden blijven van woon/leefgebieden en industriële activiteiten, bijvoorbeeld door bouwactiviteiten in de aanvliegroutes of dichtbij munitieopslag tegen te gaan. Verder zorgt de Base Engineer ervoor dat er veilig gebouwd wordt.¹⁹ Dit soort taken komen bovenop de primaire taak, namelijk de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de vliegveldinfrastructuur (onderhoud en *recovery* als gevolg van schade door aanvallen of ongevallen).

Ondanks alle inspanningen oogt KAF als een goudzoekersstadje. Vooral de rommelige infrastructuur legt de beperkingen van COMKAF's organisatorische capaciteit bloot. Dat is ook niet verwonderlijk. Conform de daarvoor geldende regels is er alleen NAVO-financiering mogelijk voor projecten die direct zijn toe te rekenen aan de vliegveldfunctie. De vele behoeften voortvloeiend uit het omvangrijke medegebruik vallen niet binnen deze financieringsdefinitie. Met een bevolking van circa dertigduizend en een mix van de meest uiteenlopende militaire eenheden en contractors is de druk vanuit de medegebruikers hoog om het vliegveld voor nog tal van andere eigen activiteiten te gebruiken.²⁰ Het lukt de logistieke staf van COMKAF nog steeds in al die behoeften te voorzien en dat binnen de geschetste prioriteitstelling: de vliegveldfunctie (APOD en DOB) als KAF's primaire taak. Dat is alleen mogelijk doordat de prioriteitstelling geborgd is in COMKAF's verantwoordelijkheid als SAA.

Ontwikkelen

Tijdens de NAVO-top in Lissabon in november 2010 zijn ook afspraken gemaakt om de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in Afghanistan geleidelijk over te dragen aan de Afghaanse autoriteiten. Dit *transition*-proces zal naar verwachting in 2014 voltooid zijn. In samenhang hiermee zijn ook afspraken gemaakt over samenwerking op de langere termijn (2014 en verder) tussen de NAVO en Afghanistan (*enduring partnership*).

Deze ontwikkelingen raken heel Afghanistan, ook KAF. COMKAF heeft deze initiatieven vertaald in een plan – het *KAF Development Plan* (KDP) – om op termijn delen van het vliegveld

19 Aandachtsgebieden: brandveiligheid; bescherming tegen scherfwerking; adequate afvoer van afvalwater; veilige zones in verband met gevaarlijke stoffen, munitie, voorzorgsmaatregelen tegen overlast door regenval, et cetera.

20 Het is opvallend dat in Afghanistan veel vliegvelden tevens als *Garrison* worden gebruikt; er zijn diverse vliegvelden die uitsluitend om deze reden een met KAF vergelijkbare omvang hebben.

FOTO: AUTEUR

Werk aan de winkel voor de Base Engineer: overlast door regenwater op Kandahar Airfield

over te kunnen dragen aan de Afghaanse autoriteiten. Het KDP onderkent voor KAF drie (gecombineerde) functies: als Afghaanse luchtmachtbasis, als basis voor een internationale aanwezigheid voortvloeiend uit het enduring partnership en als internationale civiele luchthaven.

De opbouw en training van een operationele Air Wing met helikopters en transportvliegtuigen is een verantwoordelijkheid voor de VS en de *NATO Training Mission (NTM-A)*. De wijze waarop dit vorm en inhoud krijgt voltrekt zich buiten het gezichtsveld van COMKAF, ik ga daar dan ook niet verder op in.²¹ Wel wordt COMKAF betrokken bij de planning van de infrastructuur van de Air Wing waarvoor terreinen binnen de bestaande omvang van het vliegveld aangewezen zijn. De behoefte aan ramp space vereist prioriteitstelling tussen tal van andere gebruikers. COMKAF is dan natuurlijk de eerst aangewezen om daarvoor een oplossing te bedenken.

Hoewel de afspraken van Lissabon over overdracht van de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in Afghanistan wat betreft de datum duidelijk zijn, is de invulling van een interna-

tionale aanwezigheid – lees: militaire samenwerking op de langere termijn – dat allerminst. Het KDP gaat veiligheidshalve uit van een blijvende internationale aanwezigheid die flexibel gedimensioneerd moet kunnen worden, rekening houdend met een omvangrijkere Afghaanse Air Wing en zich uitbreidende civiele luchthaven.

De ontwikkeling van de Afghaanse civiele luchtvaartsector vormt een onderdeel van de *Afghanistan National Development Strategy (ANDS)*, ontworpen in 2008 om de economische wederopbouw en ontwikkeling van Afghanistan op gang te brengen. Kandahar is een belangrijk handelscentrum en er liggen in deze regio goede kansen voor agrarische productie. USAID heeft bijvoorbeeld aangetoond dat het opzetten van een complete *value chain* (van verbouw tot export) van fruit tot een winstgevende economische activiteit kan uitgroeien. De civiele luchthaven van Kandahar vormt in die keten een essentiële schakel voor de export naar met name de Golfstaten. Maar ook het vervoer van passagiers, op allerlei trajecten in de

21 Voor een beschrijving van de opbouw van de Afghaanse luchtmacht, zie bijvoorbeeld *Onze Luchtmacht*, nrs. 5-2010 en 5-2011.

omliggende Aziatische regio, neemt gestaag toe. En *last but not least* fungeert het vliegveld als spil in de jaarlijkse pelgrimage naar Mekka.

De ontwikkeling van de Afghaanse luchtvaartsector is primair een Afghaanse verantwoordelijkheid, waarbij ISAF de betrokken autoriteiten – in eerste instantie het ministerie voor Transport en Civiele Luchtvaart – met raad en daad terzijde staat. De inspanningen richten zich op het verbeteren van de luchthaveninfrastructuur en het opleiden en trainen van Afghanen voor essentiële luchthavenfuncties (luchtverkeersleiding, brandweer, onderhoud, managers, meteo). Om een rol van betekenis te kunnen spelen voor de regionale economie is uitbreiding en modernisering van de capaciteit van de civiele luchthaven van Kandahar dringend nodig. Vooralsnog toont de Afghaanse regering echter weinig daadkracht om de ontwikkeling van de civiele luchthaven echt op gang te brengen. COMKAF heeft geen formele

sector te gaan werken. Het salaris van een ambtenaar blijft (ver) achter bij wat zij bijvoorbeeld in het buitenland of als tolk voor de coalitie kunnen verdienen. ISAF beseft het belang om vaart te houden in het transitieproces van de vliegvelden in Afghanistan. ISAF heeft nu concrete opleidingsplannen opgesteld voor de Afghaanse autoriteiten, maar werkt bijvoorbeeld ook mee aan hervorming van het ambtenarenapparaat om werken voor de Afghaanse overheid aantrekkelijk te maken. Voor ISAF zijn de belangen duidelijk: het transitieproces moet slagen, anders is de doelstelling om in 2014 de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in het land over te dragen niet haalbaar.

Ik wil ten slotte nog op een aantal andere activiteiten wijzen waarmee COMKAF bijdraagt aan de lokale en regionale economische ontwikkeling. De wekelijkse bazaar en de welbekende *Boardwalk* vormen, naast ontspanning en een mogelijkheid voor de vliegveldpopulatie om een herinnering uit Afghanistan mee naar huis te nemen, lucratieve kansen voor kleine(re) Afghaanse handelaren om wat te verdienen aan de aanwezigheid van de coalitie in hun land. Maar ook worden (bijvoorbeeld door NAMSA) waar mogelijk Afghaanse (sub)contractors ingeschakeld; COMKAF beschikt over een permanente Afghaanse werkploeg, die overigens onder Nederlandse leiding stond. Ook de projecten in de GDA, gefinancierd vanuit het eerder genoemde Hearts & Minds-fonds, dragen bij aan de ontwikkeling van de lokale economie.

Nederlanders op KAF

Nederland is al sinds 2006 actief op KAF. De Nederlandse aanwezigheid is een direct uitvloeisel van deelname aan RC(S) dat was opgericht om de ISAF-operaties in Zuid-Afghanistan te gaan leiden. Nederland heeft in de afgelopen jaren met verschillende eenheden ruim gebruik gemaakt van de beschikbare voorzieningen en mogelijkheden van KAF. Na beëindiging van de Nederlandse missie in Uruzgan eind 2011 is de Nederlandse aanwezigheid op KAF flink afgenomen. Als laatste verhuisden dit jaar de F-16's van de ATF samen met het CONTCO in het

De Nederlandse Defensie heeft in professionele zin sterk geprofiteerd van deelname aan COMKAF

opdracht (en dus geen fondsen of CIMIC-experts) om bij de ontwikkeling van de luchthaven te assisteren. COMKAF beschikt natuurlijk wel over veel kennis en expertise om een vliegveld te bedrijven en die stelt zij waar mogelijk beschikbaar om de luchthaven 'te helpen zichzelf te helpen', bijvoorbeeld met advies om diensten en taakuitvoering op de civiele luchthaven te verbeteren of door ondersteuning om elders (financiële) middelen en fondsen te generen.

Corruptie en politieke en tribale tegenstellingen bemoeilijken het transitieproces. Voor KAF betekenen conflicten over landeigendom – dat bepaalt wie de zeggenschap krijgt over de potentiële inkomsten van het vliegveld – tussen ministeries, lokale machthebbers of anderen een rem op de ontwikkeling. Van minstens zo grote invloed is de beperkte beschikbaarheid en bereidwilligheid van goed opgeleide Afghanen om in de civiele luchtvaart-

kader van de geïntegreerde politietrainingsmissie naar Mazar-e-Sharif en Kunduz. Vanaf 2007 leverde Nederland een groot aantal detachementen aan COMKAF.²² De omvang van de Nederlandse COMKAF-detachementen varieerde tussen de tien à twintig militairen.

van de bevelvoering, operaties en logistiek van *air operations* in internationaal verband. Zij hebben zodoende kennis kunnen nemen van de laatste ontwikkelingen op het gebied van techniek, tactiek, procedures en doctrine van toonaangevende bondgenoten zoals de

FOTO AUTEUR

Nederlandse F-16's waren als onderdeel van de ATF jarenlang gestationeerd op KAF

De twaalf uitgezonden detachementen omvatten militairen vanuit alle Operationele Commando's (OPCO's), waarvan het Commando Luchtstrijdkrachten (CLSK) steeds het leeuwendeel leverde; CLSK was ook het formerend OPCO. Hoewel zeker niet het grootste nationale element binnen COMKAF, is Nederland erin geslaagd diverse sleutelfuncties binnen de COMKAF-organisatie te bemachtigen.²³ Het gaat hier te ver om alle functies in detail te beschrijven, maar zonder uitzondering waren het zeer zichtbare functies in het hart van de COMKAF-organisatie, waarbij veel gevraagd werd van *skills* en communicatieve vaardigheden (inclusief beheersing van Engels als spreek- en schrijftaal). De Nederlanders bleken berekend op hun taak en hebben door persoonlijke inzet bij onze NAVO-collega's en bondgenoten veel goodwill gekweekt. Maar ook in professionele zin heeft de Nederlandse Defensie geprofiteerd van deelname aan COMKAF. Een groot aantal collega's heeft ervaring opgedaan met *joint/combined air operations* op een schaal en omvang waarmee zij anders zelden of nooit in aanraking komen. Zij zijn betrokken geweest bij de laatste ontwikkelingen op het gebied

Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Die kennis en ervaring brengt de Nederlandse Defensie op organisatie- en individueel niveau op een hoger plan. Het hoeft geen nadere toelichting dat het de Nederlandse Defensie in staat stelt beter voorbereid te zijn op volgende opdrachten en missies.

Er liggen mogelijk nog meer kansen. In eerdere artikelen over het herstel en wederopbouw van de Afghaanse civiele luchtvaart is al eens gewezen op de mogelijkheden en kansen van een brede interdepartementale aanpak.²⁴ Dergelijke projecten vereisen een multidisciplinaire analyse van de demografische, economische en technische mogelijkheden op

22 In juni 2011 is het laatste Nederlandse COMKAF-detachement teruggekeerd. Tot medio 2012 zal Nederland nog wel de functie van Chef Staf COMKAF blijven vullen.

23 De meest in het oog springende waren die van Chief Of Staff (COS, tevens plaatsvervangend commandant) en de Chief Warrant Officer (vergelijkbaar met de Nederlandse stafadjutant). Maar ook zaten er Nederlanders op functies als de J4 (Chief Logistics) en op belangrijke leidinggevende functies op onderofficiersniveau binnen de staf Force Protection en passagiers- en vrachtafhandeling; de meteorosectie stond onder Nederlandse leiding.

24 R.M.G Dorenbos en J.L Voetelink, 'Nederland en het herstel van de Afghaanse civiele luchtvaartsector' in: *Militaire Spectator* 179 (2010) (4) 180-195 en D.C. van de Bunte, 'Comprehensive Approach bij de wederopbouw van de civiele luchtvaart. Ervaringen uit de praktijk' in: *Militaire Spectator* 180 (2011) (10) 431-443.

Ramp space op KAF voor meer dan driehonderd vliegtuigen en helikopters

regionaal, nationaal (en mogelijk zelfs internationaal) niveau om de verdere ontwikkeling van een civiel vliegveld voor passagiers- en vrachtvervoer te kunnen plannen en realiseren. Binnen Defensie – bij alle OPCO's – en bij andere ministeries is veel kennis en ervaring beschikbaar die aangewend kan worden om een dergelijk project te laten welslagen. Een scenario waarin Nederland kennis (militair en civiel) en – samen met andere sponsors – fondsen inbrengt met als doel de ontwikkeling van een vliegveld in een crisisgebied op langere termijn, is geen onrealistische visie en past binnen de Nederlandse randvoorwaarden voor deelname aan internationale missies.

Conclusie

In het voorafgaande heb ik het omvangrijke en complexe takenpakket beschreven dat schuilgaat achter het nuchter en overzichtelijk klinkende mission statement van Kandahar Airfield. Ik heb duidelijk gemaakt dat KAF's hoofdtak de vliegveldfunctie is. De inzet van *airpower* vanaf KAF ondersteunt de ISAF-operaties op strategisch en tactisch niveau in heel Afghanistan. Hoewel het vliegveld, vanwege de veiligheid en voorzieningen die het biedt, een *safe haven* is geworden voor tal van andere operationele en logistieke activiteiten, is die ene

runway dé reden van het bestaan van KAF. COMKAF waarborgt de effectiviteit, efficiency en veiligheid van KAF's vliegoperaties. Die garantstelling hangt nauw samen met COMKAF's positie als *Single Airfield Authority*, waarin eenheid van bevelvoering en inspanning besloten ligt.

COMKAF's omvangrijke en complexe takenpakket omvat niet alleen vliegveldoperaties. Zoals beschreven heeft COMKAF in het kader van de ISAF-missie ook belangrijke logistieke verantwoordelijkheden en een aandeel in de opbouw van Afghanistan en het versterken van het gezag van de Afghaanse regering. Nederlands defensiepersoneel heeft jarenlang bijgedragen aan de succesvolle uitvoering van deze veelzijdige missie. Verwijzend naar eerdere ervaringen op dit vlak, zie ik duidelijke kansen voor een bredere – bijvoorbeeld interdepartementale – benadering van missies, waarin 'ontwikkeling' een duidelijke plaats inneemt. Naar de toekomst kijkend bieden missies zoals die van COMKAF, vanwege hun relevantie gekoppeld aan kleinschaligheid, perspectief voor betekenisvolle deelname door Nederland aan bondgenootschappelijke en/of internationale missies binnen het geldende Nederlandse ambitieniveau. ■

Koude Oorlog in humanitaire hotspots

L. Polman

Het beroep van humanitair hulpverlener staat op de vijfde plaats in de top-tien van gevaarlijkste beroepen, na houthakker, piloot, visser en ijzer- en staalconstructiewerker. Het is het enige beroep in het lijstje waarin doden vallen voornamelijk door opzettelijk geweld. Vooral in landen als Afghanistan, Sudan en Somalië wordt het allengs barder en bozer: daar vindt 60 procent van alle geweldsincidenten tegen hulpverleners plaats.

Het Britse *Overseas Development Institute*, een adviesorgaan over internationale hulp, onderzocht de achtergronden van de kidnappings, beschietingen en berovingen en concludeerde dat 'afstraffing van hulporganisaties om politieke of strategische redenen' een doel van de daders is. De 'humanitaire' krijgen ervan langs omdat lokale machten hen linken aan westerse politieke en militaire agenda's. De hulpverleners zelf zeggen dat ze neutraal en onafhankelijk zijn, maar dat is feitelijke flauwekul. De zestien grootste donoren, goed voor 90 procent van de wereldwijde hulpfondsen, zijn – op Japan na – allemaal westers en zo goed als alle grote NGO's zijn dat ook. Slechts 25 procent van al die westerse mensen en middelen gaan naar de armste landen: de rest is bestemd voor landen waar de donoren politieke of militaire belangen hebben. Afghanen, Suda-nezen en Somaliërs zijn over het algemeen misschien wel arm, maar niet achterlijk. Het is niet onlogisch dat groepen als al-Shabaab en Taliban hulporganisaties verdenken van politieke agenda's en hulpverleners zien als westerse spionnen, danwel wandelende zakken losgeld.

Veel van de recente grote crises speelden zich af in islamitische landen, waaronder de aardbeving in het Iraanse Bam in 2003, de tsunami in 2004, de Pakistaanse aardbeving in 2005, Gaza eind 2008, de overstromingen in Pakistan in 2010 en de honger in de Hoorn van Afrika in 2011. Voor het kartel van westerse hulporganisaties is het zuur dat islamitische en Arabische hulpverleners daar welkom zijn en zichzelf niet. De Arabische Florence Nightingales draven dan ook op in steeds groteren getale.

Onder de hulporganisaties die Somalië binnenstroonden toen daar in juli hongersnood was uitgeroepen, waren

de *Arabische Federatie van Artsen*, het *Mohammed Bin Rashid Establishment* uit de Verenigde Arabische Emiraten en de *Deniz Feneri Associatie* uit Turkije. Uit Saoedi-Arabië vlogen vrachtvliegtuigen vol jam en kaas binnen en Qatar zond duizenden kilo's dadels. Dat vinden de Somaliërs veel lekkerder dan die eeuwige zakken Amerikaanse hulprijst. En waar westerse hulporganisaties kampen met bezuinigingen, exploderen juist de budgetten voor moslimhulp. De Rode Halve Maan in Qatar zag dankzij de hongercrisis in de Hoorn zijn jaarlijks budget stijgen van krap 250.000 naar meer dan 45 miljoen dollar en de Turkse hulporganisatie IHH ging van 600.000 dollar naar meer dan 20 miljoen. Inzamelingsacties op tv in Qatar en de VAE brachten respectievelijk 6,8 en 50 miljoen dollar op, collectes in winkelcentra in Koeweit 290.000 dollar en de leden van de *Organization of Islamic Cooperation*, bijeen in spoedvergadering, reserveerden 350 miljoen dollar. Het zijn bedragen waar westerse hulporganisaties van zullen dromen.

En eerlijk delen met de westerse collegae, die islamieten? Mooi niet. Moslim-hulpverleners vinden dat het VN-systeem doordrenkt is van westerse superioriteit en ze hebben niets met de westerse vanzelfsprekendheid waarmee een onderwerp als vrouwenrechten de internationale ontwikkelingshulpprogramma's doordeseemt. En dat luide gepronk met logo's van Oxfam en Unicef op iedere waterpomp en *Gift of the American people* op elke zak rijst vinden ze ordinair: in de Arabische cultuur geef je in stilte en nederigheid.

Westerse hulpverleners staan in Somalië mokkend langs de zijlijn. 'Het ontbreekt ze aan nutritionele deskundigheid,' zei er een over de islamitische concurrenten. 'Je moet mensen die ondervoed zijn geen dadels voeren. Die zijn veel te moeilijk te verteren.'

Samenwerken voor optimale slachtofferhulp zit er voorlopig niet in. Sinds 9-11 zijn westerse organisaties bang dat donoren hen zouden zien als Arabierenvriendjes en de islamitische organisaties willen door Taliban en al-Qaida niet worden gezien als makers van westerse imperialisten.

Het is Koude Oorlog in de humanitaire hotspots. ■

Het halfvolle glas

*Drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst**

‘Ah... daar hebben we de onheilsprofeet!’ Een breedlachende opperofficier stapt op mij toe. ‘Jij schrijft toch die stukjes in de *Spectator*?’ Ik knik bevestigend. ‘Kijk normaal lees ik die verhaaltjes niet’, hervat hij, ‘want zoals je begrijpt heb ik daar in mijn functie echt geen tijd voor. Maar naar aanleiding van je laatste stukje stapte één van mijn beste majoors op me af en vroeg of het klopte wat je daar geschreven had. Ik heb dat toen eens even goed bekeken. Maar je neemt nogal een verantwoordelijkheid. Realiseer je je wel, dat er mensen zijn die vrijblijvende verhaaltjes van jou lezen en geloven. Hij dacht erover om op te stappen! Buiten iets te zoeken! Ziet geen perspectief meer als er over drie of vier jaar weer een miljard moet worden bezuinigd. Ik heb hem natuurlijk verzekerd dat die zorg overbodig is. Over vier jaar is de organisatie op orde en hebben we een betere, betaalbare krijgsmacht. Dat is toch zo duidelijk als wat.’

‘Naar aanleiding van je laatste stukje dacht één van mijn beste majoors erover om op te stappen!’

Ik probeer niet gelijk in de verdediging te schieten. Het leuke van een column is dat je een *statement* maakt, niet dat je de waarheid in pacht hebt. Soms lieg of provoceer ik zelfs wel eens een beetje. Maar ik kan me toch niet beheersen en vraag of hij misschien toevallig mijn boekje gelezen heeft, *De bezuinigingsgeneraal*. ‘Toen ik het samenstelde las ik al die oude columns terug, die ik jaren geleden

geschreven had. En het bijzondere is dat de meeste voorspellingen die ik heb gedaan zijn uitgekomen.’ Nee, dat heeft hij natuurlijk niet gelezen. Geen tijd. ‘Het is gewoon een kwestie van een half vol glas of een half leeg glas’, spreekt hij op docerende toon. ‘We kijken naar dezelfde feiten en jij ziet de bezuinigingen en de ellende, maar je hebt geen oog voor de kracht van de vernieuwingen. Straks hebben we weer een financieel gezonde en toekomstvaste organisatie met een nieuw en beter besturingsmodel.’

Toekomstvast! Hoe verzinnen ze het. Ik vertel hem mijn visie op de veel misbruikte beeldspraak van het halfvolle glas. Die hele beeldspraak klopt namelijk niet. Het gaat namelijk niet om de feiten – een half gevuld glas – maar om de context waarin die feiten zich voordoen. Hij kijkt mij fronsend aan over zoveel onbegrip. ‘Dat heeft niets met context te maken. Dat is *mindset*! Willen is kunnen! Juist dat is zo belangrijk als militair; om niet bij de pakken neer te zitten, maar je te concentreren op de positieve kanten van de zaak en te geloven in de goede afloop.’ Ik probeer mijn standpunt te verduidelijken. Onwillekeurig gebruik ik ook een beeldspraak. ‘Kijk als ik een half gevuld glas zie dan probeer ik dat feit niet op zich te interpreteren. Als ik dat glas onder een kraan zie staan en die kraan druppelt, dan geloof ik dat het glas uiteindelijk vol zal raken. Maar als ik zie dat het glas op het aanrecht staat en er zit een barst in, waardoor zachtjes water wegsijpelt aan de onderkant, dan geloof ik dat het glas uiteindelijk steeds leger zal raken en niet voller. En dat heeft niets met mindset te maken, maar met gezond boerenverstand.’

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van kolonel (KL) Frans Matser en luitenant-kolonel der Mariniers Marc Houben.

Hij kijkt mij nu met een blik vol medeleven aan. 'Met zo'n instelling kom je niet verder in een organisatie. Dat is toch geen boodschap waar we mee voor de dag kunnen komen. Als leidinggevendenden moeten we geloven in de toekomst. Dat moeten we uitdragen. Een voorbeeld zijn. Een baken. Dat is leiderschap. Zonder een positieve boodschap is er geen toekomst voor een organisatie. We moeten daarom een positieve mindset hebben. Een *can do* mentaliteit. En daarbij is een glas altijd half vol. Nooit half leeg.' Ik knik maar ja. Wat moet je anders. 'Maar dat boekje van jou dat kan ik wel gebruiken.' Hij lacht nu op vertrouwelijke wijze. 'Kan ik dat nog bestellen?'

Ik verzeker hem dat het nog gewoon te bestellen is. Via internet bij *Freemusketeers.nl* of bij *Bol.com*. Of ouderwets bij de boekwinkel. Hij kijkt me nu samenzweerderig aan. 'Hoeveel heb je eigenlijk verkocht? Loont dat eigenlijk een beetje, zo'n boekje schrijven?' Ik voel me nu wat minder op m'n gemak. 'Minder dan honderd', geef ik schoorvoetend toe. 'En geld heeft het mij niet opgeleverd, want de opbrengst gaat naar een goed doel.' 'Misschien heb ik de marketing onderschat', vul ik op verdedigende toon aan. 'De meeste Defensiebladen bleken niet geïnteresseerd in een boekbespreking, zei de uitgever. Er wordt al zoveel geschreven. En de prijs was ook aan de hoge kant. Je denkt dat je na acht jaar wat trouwe lezers hebt, maar kennelijk is dat een vergissing. Of in ieder geval is het de meeste mensen geen geld waard. Alleen als het gratis is.'

'Kijk, dat is nu een typisch voorbeeld van negatief denken,' zegt hij resoluut. Hij leeft nu helemaal op. 'Maar je bevestigt wat ik net

al zei. In onze organisatie zit niemand op negatieve prietpraat en cynisme te wachten. De mensen willen horen dat het glas half vol is, dat het allemaal weer goed komt. En dat is wat ik ze ga vertellen. Binnenkort moet ik naar de HDV voor een *peptalk* en dan kan ik die verhaaltjes van jou wel gebruiken. Om aan onze leiders van de toekomst te laten zien hoe het

'In onze organisatie zit niemand op negatieve prietpraat en cynisme te wachten'

NIET moet. Heeft iemand er toch nog wat aan', zegt hij triomfantelijk. Hij geeft mij een bemoedigende klop op de schouder. En zo nemen we afscheid.

Met grote passen beent hij door de gang. Op weg naar de volgende vergadering. Mij ietwat beteuterd achterlatend. Als ik zijn uitspraak over mijn boek in die context bekijk heeft hij gelijk. Er zit kennelijk niemand op die columns te wachten. Maar als hij gelijk heeft over het glas, is het dus altijd half vol. Dan is het allemaal enkel een kwestie van mindset. Ook het verkopen van een boekje. Dus ik probeer het gewoon nog een keer! Als 1 procent van de lezers van de *Militaire Spectator* geïnteresseerd is, moeten er toch 140 verkocht kunnen worden. Can do! Ik heb dus nog veertig boeken te gaan. *De bezuinigingsgeneraal*. Voor 17 euro heeft u vijftientig verhalen om te laten zien hoe je vooral NIET moet denken bij Defensie. Dat is minder dan één euro per verhaal. Een goede investering in uw carrière. Ik houd u op de hoogte van de ontwikkelingen in mijn glas. ■

Schrijftalent gezocht!

In deze uitgave is plaats gemaakt voor een gastcolumn. Ditmaal een bijdrage van H. de Jong die ingaat op een, zeker voor militairen, ontwrichtende vraag.

De redactie daagt andere lezers uit om ook een column te schrijven voor de Militaire Spectator. De keuze van het thema is vrij, maar het moet wel passen binnen de formule van het blad. Voorwaarde voor plaatsing is dat de redactie uw boodschap relevant acht voor de lezers. Verder moet uw verhaal in niet meer dan

duizend woorden voor het voetlicht worden gebracht. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon). Wij zijn erg benieuwd wie zich geroepen voelt om te reageren. Uiteraard zijn we ook nieuwsgierig naar de thema's die u onder de aandacht van de lezers wilt brengen. Uw bijdrage wachten we dan ook met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Tolstojs 'Oorlog en Vrede': van dichtbij zien we niets?

drs. H. de Jong

Clausewitz kan bijna niet vermoed hebben dat zijn *Vom Kriege* zo invloedrijk zou worden bij mensen die het boek *niet* hebben gelezen. Bij *Oorlog en Vrede* van Tolstoj speelt hetzelfde. Bijna iedereen meent te weten waarover de roman gaat: onstuitbare cavalerie-charges, afgewisseld door amoureuze intriges in Russische salons. Betrapt: men heeft de film gezien.

Het ware thema van de roman *Oorlog en Vrede* is namelijk niet Borodino, of de gestolen kus van Natasja, maar een ontwrichtende vraag. Zien we eigenlijk meer van dichtbij of van veraf, als we worden geconfronteerd met oorlogen? Anders gezegd, kunnen we in oorlogstijd wel begrijpen wat vlak voor onze neus ligt? Wat nemen we waar als we in de bek van een leeuw kijken? Tolstojs cynische antwoord hierop was: bijkans niets. Napoleon was die leeuw.

Militairen lachen dit soort kwesties graag weg. Zij zijn uit hoofde van hun functie, en naar karakter, vooral geïnteresseerd in een goed begrip van actuele oorlogen en in de vraag hoe

dreigingen zich in de nabije toekomst zullen gaan ontwikkelen. Zij zijn vol vertrouwen dat hierop grip is te krijgen; in woord en daad. Gelijk hebben zij. Of niet?

Tolstoj maakte er erg veel werk van om het tegendeel te bewijzen. In zo'n vijftienhonderd dikbedrukte pagina's schetste hij de volstrekt chaotische Russische reactie op de veldtocht van Napoleon in 1812. Zijn *Oorlog en Vrede*, waarin veel oorlog voorkomt en opvallend weinig vrede (dit ter aanbeveling), beschrijft de paniek en illusies die ten grondslag lagen aan de volkomen richtingloze Russische militaire handelingen, van het meest basale tactische niveau tot aan de generale staf aan toe. *Oorlog en Vrede* bevat daardoor zeer ontvullende slagveldscènes en oorlogservaringen, van zowel soldaten als hoge officieren.

Daarnaast tekende Tolstoj het thuisfront, met de nerveuze verwickelingen achter de linies, en de verwarde discussies over de ware betekenis van de ellende die Rusland was overkomen, zonder dat men hier ooit goed uitkwam. Hier vlocht Tolstoj radicale geschiedfilosofische

overpeinzingen doorheen. Allemaal om te bewijzen dat mensen in oorlogssituaties *niet* begrijpen wat er gaande is, dit niet *kunnen* begrijpen, omdat ze er middenin zitten.

Volgens Tolstoj deed iedereen in feite maar wat, oog in oog met Napoleon, meestal vanuit volstrekt opportunistische motieven, of juist om heel naïef-idealistische. Vervolgens gaf men daar ‘goede’ redenen voor. De (re)acties van de Russen werden niet vooraf gegaan door weloverwogen rationele overwegingen, maar gewoonweg na verloop van tijd gelegitimeerd, al naar gelang het uitkwam. Er was volgens Tolstoj dan ook helemaal geen vooropgezet plan geweest, zoals iedereen nu nog meent, om Napoleon te laten oprukken, land te ruilen voor tijd, en de winter het werk te laten doen, waarna het heroïsche Russische leger de zaak kon gaan afmaken. Ook dat was een gratuite rationalisatie, die later tot een nationale mythe werd. Gedurende de daadwerkelijke oorlog was dit bij niemand opgekomen.

De Russen zaten in 1812 in een immense wer- veling gevangen, waarvan ze *van dichtbij* de oorzaken, het verloop, de richting en het gevolg niet konden overzien. Tolstoj, terug- blikkend op de oorlog vanuit 1868, zette de betrokkenen neer als tragische figuren, die werden voortgeblazen door machten die veel groter waren dan zij, terwijl zij meenden zelf erg hard te blazen. Het geheel van alle individuele handelingen en de drogredenen hiervoor leidde tot een soort resultante, waar- door het Russische collectief zich wel ergens heen bewoog en de geschiedenis zich ‘ont- wikkelde’. Maar niemand was daarvoor ver- antwoordelijk te maken. Het was in die vorm door niemand zo beoogd, noch gewenst. De Russische reactie op de veldtocht van Napoleon had een geheel eigen chaotische dynamiek. En kende dus ook geen helden.

Met één uitzondering misschien. De stokoude veldmaarschalk Kutuzov, Russisch opperbevel- hebber, doorzag het allemaal. Volgens Tolstoj besepte Kutuzov als een van de weinigen dat over het verloop van deze strijd eigenlijk niets met zekerheid te zeggen was. Sterker nog,

zeker was alleen dat actief ingrijpen vrijwel altijd tot het tegendeel zou leiden van het beoogde, doordat het allerlei oncontroleerbare tegenkrachten en onbedoelde gevolgen opriep.

Voor Kutuzov was niet-optreden daarom een legitieme en effectieve vorm van militair optreden, omdat het veel meer zicht bood op de effecten ervan dan op die effecten die voort- kwamen uit actieve handelingen. Kutuzov meende dat afwachten, nietsdoen-uit-principe, géén slag leveren, als een militaire strategie goed te verdedigen was, omdat het in ieder geval dus niet slechter zou uitpakken dan actief zijn. Als hij optrad, dan was het vooral om acties tegen Napoleon af te raden. De veld- maarschalk viel in diepe slaap, als zijn officie- ren tijdens stafbijeenkomsten weer eens briljante beslissende plannen lanceerden. Hij deed niets en won er de oorlog mee.

Niet-optreden is een legitieme en effectieve vorm van militair handelen

Hoe moet dat nu worden begrepen? Misschien heeft het te maken met wat Luttwak ooit het ‘paradoxale karakter’ van oorlogvoering noemde. Wanneer er twee wegen liggen van A naar B, dan is natuurlijk voor elk normaal mens de vlakke en geasfalteerde snelweg de beste weg, niet het hobbelige grindpad via de heuvels. Maar voor militairen is dat niet evident. Die weg zou de vijand kunnen blokkeren, juist omdat het de meest logische keuze is. Dus hij neemt het bergpad. Maar wacht eens even. Als de vijand nu ook zo redeneert? Dan zou de snelweg wel weer de beste weg kunnen zijn, vanwege de verrassing. Of juist weer niet? Want misschien doorziet de vijand dit wel. En zo verder.

Kortom, de militair weet het niet en kan het ook niet weten. Hij zal het moeten ervaren en zich voortdurend rekenschap moeten geven van het denken en doen van zijn vijand. Omdat er in zijn wereld per definitie *altijd* een tegen-

partij is die hem tracht te dwarsbomen, zitten ze gezamenlijk gevangen in een bizar soort interactie. Daarbij is alleen zeker dat elke actie tot een tegenreactie zal leiden die voor beiden vrijwel gegarandeerd zal uitmonden in een onverwacht eindresultaat. Niet zozeer het irrationele domineert de oorlogvoering dus, zoals vaak wordt beweerd, maar een geheel eigen paradoxale militaire logica.

Kutuzov nu, voelde dit soort zaken volgens Tolstoj goed aan. Hij begreep dat de militair hierom maar beter bescheiden kan blijven over zijn eigen plannen en vermogens. Hij liet Napoleon daarom vooral ook zichzelf verslaan. Hij had daarbij geen weloverwogen vooropgezet operationeel plan. Kutuzov dacht niet in termen van culminatiepunten. Hij liet een storm uitrazen.

Het recente is vaak oninteressant; datgene wat verder van ons afstaat is veel boeiender

Maar wacht, moeten we nu echt van een negentiende-eeuwse sombermans die later een visionair idealist werd, van een ontspoorde aristocraat die zich ontpopte tot pleitbezorger van de Russische boeren, van een ex-militair die pacifist werd, van iemand die de historische werkelijkheid omzette in fictie, en niet aarzelde om daarbij het verleden te romantiseren, aannemen dat we nooit iets kunnen begrijpen van de oorlogen om ons heen? En dat passiviteit in militaire kwesties daarom een goede zaak is? Natuurlijk niet. Zulke simpele lessen onderwijst Clio niet. Het gaat hierom: de gangbare gedachte, in militaire kringen erg popu-

lair, dat rationeel denken voorafgaat aan het doen, en dat ideeën worden omgezet in middelen en handelingen, die weer logisch leiden tot geplande gevolgen, dát staat hier ter discussie. Is het in tijden van oorlog inderdaad niet vaak andersom? Gaat de gebeurtenis niet ook juist vaak aan het woord vooraf?

Of dit inderdaad zo is, wordt hier niet beweerd! Dit is geen pleidooi voor het overnemen van de gedachte van Tolstoj. Dit is eerder een pleidooi om eens te reflecteren op de mogelijkheid van de juistheid ervan. De vraag die Tolstoj stelde blijft immers overeind. Zien we wel iets van dichtbij, in oorlogssituaties? Is afstand in plaats en tijd eigenlijk geen vereiste voor daadwerkelijk begrip en inzicht? De confrontatie met die vraag; daarin schuilt het belang van het lezen van *Oorlog en Vrede*.

Het maakt direct ook duidelijk waarom geschiedenis op zich zo belangrijk kan zijn. Het verleden staat per definitie op afstand. Het is geen vat vol kopieerbare handelingen, geen verzameling patronen of ontwikkelingen met *directe* relevantie voor het heden. Het is wel een schatkamer vol verhalen, die ons in eerste instantie heel vreemd zijn maar ons juist daardoor vaak nog veel te zeggen hebben.

Wordt iets pas relevant als het recent is, dus als het vlakbij ons ligt? Voor het omgekeerde is eigenlijk veel meer te zeggen. Het recente is *on*interessant, omdat het maar weinig biedt dat we niet wisten. Juist datgene wat verder van ons afstaat, dát is boeiend, omdat het fundamenteel vreemd is, en het heden in ieder geval iets verrassends heeft te zeggen.

Geschiedenis levert, zoals Jacob Burckhardt ooit schreef, inderdaad geen toepasbare kennis op, voor vandaag en morgen, maar wél wijsheid voor elke dag. Geschiedenis is: filosofie met andere middelen. Het doorbreekt onze denk-kaders. *Oorlog en Vrede* zou daarom verplichte kost moeten worden voor militairen, al was het maar om te leren het met Tolstoj *oneens* te zijn. *Oorlog en Vrede* lezen: het is volkomen nutteloos, maar bijzonder waardevol.¹ ■

¹ In de *Russische Bibliotheek* van uitgeverij Van Oorschot verscheen in 2006 een goede nieuwe Nederlandse vertaling van *Oorlog en Vrede*, van de hand van Yolanda Bloemen en Marja Wiebes. In datzelfde jaar verscheen de 'oerversie' van *Oorlog en Vrede* in het Nederlands bij uitgeverij Veen: een vroege korte versie van de roman. De bekendste tekst over *Oorlog en Vrede* is van de hand van Isaiah Berlin: 'The hedgehog and the fox. An essay on Tolstoy's view of history'. Wie gefascineerd is geraakt door Tolstoj's cynische kijk op oorlogvoering, vindt soortgelijke visies ook bij Stendhal, in diens *Le Rouge et le Noir* en *La Chartreuse de Parme*.

A Question of Command

Counterinsurgency from the Civil War to Iraq

Door Mark Moyar

New Haven (Yale University Press) 2010

368 blz.

ISBN 9780300168075

€ 15,-

Mark Moyar studeerde geschiedenis aan Harvard University (summa cum laude) en promoveerde aan de universiteit van Cambridge. Daarna heeft hij praktijkervaring opgedaan als onderzoeker van het ISAF Counterinsurgency Advisory and Assistance Team in Afghanistan. Dat is terug te zien in zijn boek *A Question of Command*: het is theoretisch goed onderbouwd en voorzien van praktische voorbeelden uit onder meer Afghanistan en Irak. De auteur heeft aan de hand van negen case studies tien eigenschappen bepaald om goede counterinsurgency-commandanten te kunnen identificeren. Goede leiders zijn voor Moyar de sleutel tot succes in de strijd tegen gewapend verzet. Het boek opent dan ook met een inleiding waarin hij het belang van leiderschap benadrukt. In de negen daarop volgende hoofdstukken, waarin Moyar steeds een krijgshistorisch voorbeeld behandelt, blijkt de waarde van goed leiderschap en benoemt hij een aantal kenmerkende eigenschappen daarvan. In zijn slotbeschouwing geeft Moyar enkele tips om leiderschap binnen het Amerikaanse leger te verbeteren.

Leader-centric warfare

In de inleiding maakt Moyar duidelijk dat er verschillende manieren

zijn om gewapend verzet te bestrijden. Aanhangers van *enemy-centric warfare* geloven dat de focus moet liggen op het fysiek en mentaal verslaan van de vijand. Door de invloed van irreguliere strijders op de lokale bevolking te elimineren, zou het gewapend verzet verdwijnen. Bij *people-centric warfare* daarentegen ligt het accent juist op de lokale bevolking. Het winnen van de *hearts and minds* van de lokale bevolking haalt de voedingsbodem voor het gewapend verzet weg en zou zodoende kunnen leiden tot beëindiging van het conflict. Naast deze twee bekende counterinsurgency-scholen introduceert Moyar een nieuwe benadering: *leader-centric warfare*. Uitgangspunt voor deze benadering is dat een elite de bevolking leidt en dat oorlog vooral een strijd is tussen elites. De elite die beschikt over de betere leiderschapskwaliteiten zal de meeste steun onder de bevolking verwerven en daarmee het pleit in haar voordeel kunnen beslechten. Moyar gaat ervan uit dat de bevolking niet uit zichzelf gewapend verzet pleegt, maar een rebellerende elite volgt en dan meestal alleen als deze succesvoller lijkt te zijn dan de heersende elite. Het gewapende verzet is het grootst waar de meest capabele rebellerende elite opereert en de

overheid het slechtst functioneert. Een slecht functionerende overheid, dus slecht leiderschap vanuit de staat, werkt een toename van gewapend verzet in de hand.

Volgens Moyar leiden goede beleidsdoelstellingen of een goede doctrine zonder capabele leiders tot niets. Goede leiders kunnen zonder goede doctrine echter wel tot bevredigende resultaten komen. Hierbij zijn de niveaus van de bataljons- en compagniescommandant de meest cruciale. Goede generaals zonder goede ondercommandanten kunnen niets. Omgekeerd geldt dat goede uitvoerende commandanten (lokaal) nog veel kunnen bereiken, ondanks slecht functionerende leidinggevers op strategisch niveau. Als voorbeeld geeft Moyar de oorlog in Vietnam. Daar boekten bataljonscommandanten lokaal successen, hoewel generaal Westmoreland dacht het gevecht tegen een irreguliere vijand middels een reguliere strijd met de botte bijl in zijn voordeel te kunnen beslechten. Voor het bestrijden van gewapend verzet is samenwerking met lokale leiders zeer belangrijk. Dit komt in vrijwel elk krijgshistorisch voorbeeld terug. Het kiezen van de juiste plaatselijke leiders om mee samen te werken is zelfs van cruciaal belang. Indien deze elite niet over de juiste leiderschapskwaliteiten beschikt, werkt de samenwerking averechts. Dit bleek heel duidelijk in Zuid-Vietnam, waar de corruptie onder president Diem alle vooruitgang in de weg stond. In El Salvador, aldus Moyar, maakten capabele lokale leiders in de strijd tegen het communistisch verzet juist het verschil in positieve zin. Voor hen die in Uruzgan zijn

geweest, zal het belang van capabele lokale leiders overduidelijk zijn. Vele discussies zijn er gevoerd over de (leiderschaps)capaciteiten van de gouverneur, commandant *Afghan National Army*, commandant *Afghan National Police*, districtchefs et cetera. *Coalition forces* zijn sterk van deze *key players* afhankelijk.

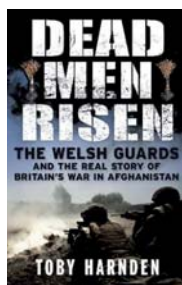
Kwaliteit of kwantiteit?

Nu zijn leiderschapskwaliteiten moeilijk meetbaar. De auteur komt tot de slotsom dat er tien belangrijke eigenschappen zijn voor goed leiderschap: initiatief, flexibiliteit, creativiteit, beoordelingsvermogen, empathie, charisma, sociale vaardigheid, toewijding, integriteit en organisatorisch vermogen. Hij voegt eraan toe dat in een veranderende omgeving ook de stijl van leidinggeven moet worden aangepast (*adaptive leadership*), waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor intuïtie. In zijn laatste hoofdstuk geeft Moyar een aantal tips om leiderschap te verbeteren. Omdat bepaalde factoren moeilijk zijn aan te leren, pleit hij voor een selectie van kandidaatofficieren op basis van zijn tien eigenschappen. Dit geldt zowel voor het Amerikaanse leger als voor lokale strijdmachten. Met betrekking tot Irak en Afghanistan waarschuwt Moyar voor een te snelle expansie van de lokale veiligheidstroepen. Het aantal opgeleide soldaten dient in verhouding te staan tot het aantal opgeleide (capabele!) leidinggevendenden. Als onderbouwing hiervoor verwijst Moyar naar het krijgshistorisch voorbeeld Maleisië. Sir Gerald Templer reduceerde daar de politiemacht omdat het gebrek aan goede leidinggevendenden in een groot politieapparaat tot

weinig resultaat leidde. De (Engelse) inspecteurs kregen de keuze: *'shape up, or ship out!'* De kleinere politiemacht die effectiever werd aangestuurd boekte meer succes dan haar grote voorganger. Met het oog op de hedendaagse ontwikkelingen in Afghanistan raakt Moyar hier een gevoelige snaar. De Amerikanen gaan op dit moment voor kwantiteit. Zij willen zo veel mogelijk overheidsfunctionarissen klaarstomen voordat ze zich in 2014 terugtrekken uit Afghanistan. Het Nederlandse kabinet roeit echter tegen de stroom in en wil vooral voor kwaliteit gaan. Wellicht een ietwat ambitieuze houding, maar het strookt wel met de visie van Moyar.

Als bijlage geeft de auteur de resultaten van een alleraardigst onderzoek onder 131 Amerikaanse officieren die in 2008 in Afghanistan of Irak dienden. Het geeft inzicht hoe ze tegen de ontwikkelingen rond leiderschap en counterinsurgency aankijken. Samenvattend heeft Moyar een aardig overzichtswerk geschreven met negen krijgshistorische voorbeelden. Door het accent op leiderschap te leggen geeft de auteur een verfrissende kijk op deze irreguliere conflicten.

Kap M.J.A. Mulder MA, NIMH

Dead Men Risen

The Welsh Guards and the Defining Story of Britain's War in Afghanistan
Door Toby Harnden
Londen (Quercus) 2011
400 blz.
ISBN 9781849164238
€ 10,50

Bijna een jaar nadat de laatste Nederlandse gevechtseenheden Uruzgan hebben verlaten, beginnen ook de grote landen hun troepen te reduceren. De Canadezen halen hun gevechtstroepen weg uit het zuiden, terwijl ze in het noorden deel gaan nemen aan de NAVO-trainingsmissie. Ook de Verenigde Staten verminderen dit jaar en in 2012 het aantal troepen met ruim 30.000. Tot slot brengt Groot-Brittannië zijn troepenmacht voorlopig terug tot ongeveer 9.000 militairen, die

vooral actief blijven in de provincie Helmand. Sinds hun ontplooiing in 2006 hebben de Britten hier meer dan driehonderd militairen verloren als gevolg van gevechtshandelingen. Zware klappen vielen er in de zomer van 2009, toen het *1st Battalion Welsh Guards* (1 WG) binnen acht weken een pelotonscommandant, een compagniescommandant en de bataljonscommandant verloor. Daarmee waren ze het eerste bataljon sinds de Korea-oorlog waarvan op drie niveaus een

commandant sneuvelde. Aan het einde van de rotatie (zes maanden) had de complete *Welsh Guards Battle Group* (1 WG, aangevuld met andere eenheden tot circa 1.300 militairen) zestien man verloren. Daarnaast waren tientallen gewonden te betreuren, van wie velen één of meer ledematen waren kwijtgeraakt.

De acties van de Welsh Guards Battle Group (ook wel *Battle Group Centre South* genoemd) vormen het onderwerp van het boek *Dead Men Risen* van journalist Toby Harnden. Harnden volgt de Welsh Guards al meer dan veertien jaar, waardoor hij veel direct betrokkenen heeft kunnen spreken en geheime stukken heeft kunnen inzien. Dit heeft een schat aan informatie opgeleverd.

Saamhorigheid

Het boek begint met het beeld van bataljonscommandant Rupert Thorneloe, die plat op zijn buik ligt, op zoek naar IED's die niet of nauwelijks te detecteren zijn. Het *searchen* (to *barma*, in Brits militair jargon) door hem en zijn mannen levert geen resultaat op. Nadat ze nauwelijks achthonderd meter verder zijn gereden met hun BV Viking, rijden ze alsnog op een IED. De explosie is het einde van de proloog, maar de lezer beseft dan al dat Thorneloe deze ontploffing niet zal overleven. Toch zal het nog driehonderd pagina's duren voor het verhaal op dit punt belandt. Tot het zover is maakt de lezer eerst uitgebreid kennis met luitenant-kolonel Thorneloe en zijn Welsh Guards. De buitenstaander krijgt hierbij een goede inzicht in het Britse militaire systeem, al is een generalisatie gevaarlijk. De WG zijn geen gewoon Brits bataljon, als zoiets al bestaat. De rekrui-

tering richt zich volledig op Wales, waardoor het regiment een ongeken- de saamhorigheid heeft. Veelvoorkomende namen zijn Jones, Davies, Thomas en Evans (in Helmand droegen vijftintig man van de WG de naam Jones). Daarnaast bestaat er nog steeds een enorm klassenverschil tussen de officieren (vaak niet-Welsh) en de onderofficieren en manschappen. Toch blijkt deze combinatie goed te werken. Het aantal kleurrijke karakters is bovendien – zeker voor Nederlandse begrippen – zeer groot.

Verder bestaat het eerste deel van het boek vooral uit een aaneenschakeling van IED-strikes en vuurgevechten. De Britten hebben duidelijk te weinig gevechtskracht voor het gebied waarover ze verspreid zitten. Er is een schrijnend gebrek aan helikopters voor bevoorrading en gevechtsacties, waardoor veel grondverplaatsingen over de met IED's bezaaide wegen nodig zijn. Bijna alle IED-strikes worden gevolgd door gevechtscontacten met handvuurwapens op korte afstand. De kleine pelotonsbases hebben veelal een 'inktvlek' die niet groter is dan de dracht van het Britse standaardgeweer. Bovendien beschikken de eenheden niet of nauwelijks over IED-bestendige voertuigen. Het werkpaard is de BV Viking, door de WG *coffins on tracks* genoemd. In een poging om de angst voor verplaatsingen in het voertuig te bezweren treedt Thorneloe op als boordschutter op een Viking. Het is deze actie die hem het leven kost. Ook de radioverbindingen zijn erg slecht, zowel op korte afstand als tussen de bataljonsstaf en de compagniesstaven. Dit maakt commandovoering – op alle niveaus – erg lastig.

Inktvlek

In het tweede deel van het boek legt Harnden meer nadruk op andere aspecten, zoals de manier waarop het thuisfront reageert op de vele doden en gewonden en gevechtstress bij de militairen. Ook zien we een verandering in het optreden. Met name de *Prince of Wales Company* krijgt de kans om een inktvlek te creëren. Door een goed gekozen startlocatie en goed gebruik van misleiding, *snipers*, CIMIC en *psy-ops* boeken ze al snel succes. Dat een overgang naar een dergelijk systeem lastig is, blijkt uit het dilemma dat de WG grond prijs moeten geven die ten koste van veel bloed is buitgemaakt. Dat is niet gemakkelijk uit te leggen aan *guardsmen* die daar collega's hebben zien sterven. Toch blijkt hier duidelijk de noodzaak van een dergelijke aanpak. Het adagium *don't clear what you can't hold* blijken de Britten maar moeilijk te leren, zeker omdat de brigade zichzelf bij iedere rotatie op de kaart wil zetten door een grote (brigadegeleide) operatie uit te voeren. Een vergelijking met de arriverende Amerikaanse mariniers levert een groot contrast met de Britten op. Bovendien blijkt dat technologie en kwantiteit op het gebied van mensen en middelen een grote meerwaarde kunnen hebben in een *counterinsurgency*.

Verrassende openheid

Toby Harnden heeft een goed boek geschreven, waarbij hij niet alleen gevechten en acties laat zien vanuit het perspectief van de enkele soldaat, maar ook aandacht heeft voor andere onderwerpen zoals het thuisfront en *counterinsurgency*-strategie. De sterke en zwakke punten en de mogelijkheden en beper-

kingen van de Britse manier van optreden komen goed naar voren. Voor een Nederlandse militair leveren deze zowel herkenning als nieuwe inzichten op. Verrassend is de openheid in het boek. Militairen (onder wie ook generaals) praten openhartig, het niveau van details in het boek is hoog en in de bijlage staan de rang, voornaam en achternaam genoemd van alle militairen van de Welsh Guards Battle Group. Toch bevatte de eerste versie informatie die het Britse ministerie van

Defensie zo kritiek achtte dat het de complete eerste druk opkocht voor een bedrag van iets meer dan 150.000 pond. In de nieuwe versie is op enkele pagina's een deel van de tekst zwartgemaakt. Het heldere taalgebruik maakt *Dead Men Risen* gemakkelijk te lezen en het boek bevat een lijst met afkortingen. Ook foto's en kaarten ontbreken niet, al is de schrijver bij de kaarten niet consequent geweest. Zo is er geen overzichtskaart van Helmand en is er van een aantal beschreven

acties geen kaart opgenomen. Een klein minpuntje voor een uitstekend boek.

Dead Men Risen is absoluut een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in het militaire optreden in het zuiden van Afghanistan. Jammer dat er geen soortgelijke boeken bestaan over Nederlandse eenheden in Uruzgan.

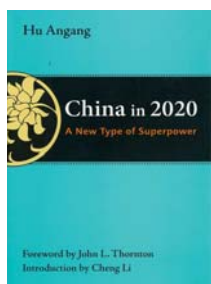
Maj. M.T.J. Vrenken MA

On China

Door Henry Kissinger
Londen (Allen Lane) 2011
586 blz.
ISBN 9781846143465
€ 30,-

Dubbele bespreking

China in 2020

A New Type of Superpower
Door Hu Angang
Washington (Brookings Institution) 2011
213 blz.
ISBN 9780815704782
€ 24,-

In 1820 bedroeg het percentage van China in de economische machtsbronnen van de wereld 32,9; ongeveer evenveel als het toenmalige economisch potentieel van de West-Europese landen gezamenlijk. In 1950 was het Chinese econo-

mische machtsaandeel evenwel gedaald tot 4,5 procent, waartegenover ruim 25 procent van zowel de Verenigde Staten als 'West-Europa' stond.¹ Als gevolg van de in 2008 ingezette bankencrisis, die vooral de Verenigde Staten treft, en het

gebrek aan politieke besluitvaardigheid dat de landen van de Eurozone aan de dag leggen bij het oplossen van hun monetaire crisis, ziet het er nu naar uit dat China dit decennium zowel de VS als 'West-Europa' in economisch opzicht voorbij zal streven. Elk van deze drie actoren zal dan iets minder dan 20 procent van het mondiale potentieel bezitten, wat een illustratie vormt van de ontwikkeling van het wereldstelsel in multipolaire richting (cijfers ontleend aan het boek van Hu Angang, blz. 12-13).

Bergt deze economische machts- overgang van de Verenigde Staten naar China gevaren in zich? Zowel *On China* als *China in 2020* proberen de lezer ervan te overtuigen dat dit niet het geval hoeft te zijn. Henry Kissinger neemt hiertoe zijn

1 Deze cijfers vallen lager uit dan de percentages die ik heb berekend in mijn artikel 'De internationaal-politieke gevolgen van 9/11' (thema-nummer *Militaire Spectator* (180) (9) 2011, blz. 352-365) omdat daarin het machtsaandeel op dat van de top-tien mogendheden is berekend en niet als aandeel van het mondiale totaal.

toevlucht tot het trekken van een vergelijking met het zogeheten Crowe-memorandum uit 1907. Daarin stelde deze hoge ambtenaar van het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken dat het onvermijdelijk was dat Duitsland een zo sterk mogelijke vloot zou opbouwen. Hiervan zou – onafhankelijk van de intenties van Duitsland – een objectieve dreiging voor Groot-Brittannië uitgaan die Crowe karakteriseerde als ‘incompatible with the existence of the British Empire’ (geciteerd in Kissinger, blz. 519). Kissinger waarschuwt ervoor de huidige relatie tussen de VS en China op soortgelijke wijze als een *zero-sum game* te definiëren. Hij roept de beleidsmakers in beide landen op onder ogen te zien wat een toekomstig conflict hun zou brengen. Ze zullen dan inzien dat het, op vergelijkbare wijze als tijdens de Koude Oorlog, onmogelijk is te omschrijven wie als ‘winnaar’ uit een eventueel gewapend conflict tevoorschijn zou kunnen komen. Omdat beide supermogendheden te groot zijn om zich door de ander te laten overheersen, doen ze er volgens Kissinger – de man die in 1971 het diplomatieke contact tussen Amerika en China herstelde – verstandig aan te ‘co-evolueren’. Zo’n gezamenlijke ontwikkeling zou zelfs kunnen uitlopen op de door Kissinger bepleite *Pacific Community*, een veiligheids-gemeenschap die hij tot stand wil brengen naar analogie met de *Atlantic Community* die na de Tweede Wereldoorlog ontstond tussen de VS en West-Europa.

Hu Angang, een econoom die dicht bij de Chinese machthebbers staat, bezweert dat China zich zal opstellen als een ‘*mature, responsible,*

and attractive superpower (...)’ en dat de relaties met de andere landen meer bepaald zullen worden door samenwerking dan door concurrentie.

Uitzonderlijke ontwikkeling

Voor hun optimisme beroepen beide schrijvers zich op de uitzonderlijke ontwikkeling die China heeft doorgemaakt. Kissinger gaat hiervoor terug naar de tijd dat China zich als het centrum van de wereld beschouwde en andere volkeren als ‘barbaren’ omschreef. Het keizerrijk trok zich toen in zichzelf terug en wilde met de buurlanden alleen als ‘schatplichtigen’ te maken hebben. Dit leidde er in 1793-94 zelfs toe dat een Britse missie die zich ten doel stelde de handel op gang te brengen en over en weer diplomatieke vertegenwoordigingen te openen, schipbreuk leed. China, dat zich met een kwart van de mondiale hulpbronnen op de top van zijn eerste machtsyclus bevond, duldde geen gelijkwaardige staten naast zich. Daarna zette een periode van verval in, waaraan het Westen het nodige bijdroeg. Allereerst door het keizerrijk te dwingen zich neer te leggen bij de import van opium (ook toen al een harddrug), waarin het Westen een monopolie had; vervolgens door het land open te leggen voor handel (*Open Door Policy*). De militaire strafexpeditie tijdens de Boxeropstand werd nadien gevolgd door de invasies van Japan. Volgens Kissinger reageerde China op deze aanvallen volgens de methode van wei qui: een langgerekte campagne waarin – ingevolge de strategische beginselen van Sun Tzu – de directe confrontatie zoveel mogelijk werd ontweken en het leger zich terugtrok in de diepte.

Als denker binnen de realistische school verwondert Kissinger zich over het feit dat de Amerikanen zo lang in een monolithisch Sino-Sovjet blok zijn blijven geloven en niet reeds in de jaren zestig toenadering tot China hebben gezocht. In een machtspolitiek stelsel met drie polen (de VS, de SU en China) zou het immers voor de hand hebben gelegen dat de Verenigde Staten zich hadden vergewist van Chinese steun (of op zijn minst afzijdigheid) tegenover de Sovjet-Unie. Pas nadat de Russen via machtsuitbreiding in het Midden-Oosten, India en Vietnam de Volksrepubliek hadden omsingeld en het in 1969 tussen beide staten tot een militaire krachtmeting aan de Ussuri-rivier was gekomen, werd de ‘quasi-alliantie’ tussen de twee ideologische tegenstrevers gesmeed.

Het valt overigens op dat Kissinger wel erg veel begrip voor de grillen en wreedheden van Mao aan de dag legt. Zo gaat hij mee in de Chinese politiek van *armed coexistence* tegen onder meer Vietnam (1979), terwijl die in feite neerkwam op naakte agressie. Kissinger rationaliseert eveneens het bloedvergieten tijdens de Grote Sprong Voorwaarts en de Culturele Revolutie als pogingen het land in beweging te krijgen, respectievelijk te behoeden voor bureaucratische verstarring. Ook Hu Angang, die nog voor de Grote Roerganger heeft gewerkt, neemt allerminst volledig afstand van Mao: ‘*In a way, Mao Zedong’s mistakes made possible Deng Xiaoping’s successes*’ (blz. 19). Deze schrijver brengt het exceptionele karakter, waardoor China als nieuwe supermogendheid geen gevaar voor zijn omgeving zou opleveren, vooral in verband met

de reeds genoemde omstandigheid dat China zich in de *take-off*-fase van zijn tweede machtscyclus bevindt. Hiermee verschilt het van Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, de SU/Rusland, Japan en nu ook de VS die alle – na het passeren van hun top – in een periode van vrijwel onafgebroken neergang zijn beland. Volgens Hu Angang overschatten de VS in de jaren vijftig de economische opkomst van de SU en in de jaren tachtig die van Japan, maar zullen ze nu wel terdege door de Chinese Volksrepubliek worden gepasseerd. Hu Angang, een van de vertegenwoordigers van wat Kissinger de *peaceful rise*-school noemt, wijst er op dat de Chinese opkomst, waarvan hij het begin in 1978 dateert, tot dusverre vrijwel uitsluitend economisch van karakter is geweest en zich heeft kunnen voltrekken door het inschakelen van grotere hoeveelheden productiefactoren. Aan deze mogelijkheid zal echter rond 2030, als de Chinese bevolking met 1462 miljoen inwoners haar maximum bereikt, een eind komen.

Demografie en economie

De economieën van West-Europa, de VS en Japan waren volgens Hu Angang ‘rijk voordat ze oud werden’. Daarentegen dreigt China, zo zegt Hu Angang, oud te worden zonder dat het (in termen van inkomen per hoofd van de bevolking) rijk is geworden. China is, volgens deze schrijver, nu al getroffen door de ‘Japanse ziekte’: een snelle daling van de jeugdigen als deel van de bevolking die gepaard gaat met een snelle stijging van het aantal bejaarden (blz. 55). De periode dat de Chinese beroepsbevolking nog in omvang toeneemt (*the demographic*

window) zal volgens Hu Angang tot 2050 voortduren. Hij bepleit evenwel reeds thans een omschakeling van het beleid van ‘een kind per koppel’ naar ‘twee kinderen per koppel’, waardoor de bevolkingsomvang zich kan stabiliseren. Voor het overige zal de Chinese economische groei moeten komen van een productiviteitsstijging per hoofd van de beroepsbevolking. Hiertoe beveelt de schrijver een samenstel van beleidsmaatregelen aan, die kunnen worden gekenschetst als een omslag van kwantiteit naar kwaliteit:

- *Gezondheidsbevordering*. Dit is nu al – naast de economie – een prioriteit in het Chinese beleid. Doel is onder meer het aantal arbeidzame jaren te vergroten en de pensioenleeftijd te verhogen;
- *Onderwijs*. Dit wordt beschouwd als de belangrijkste aanjager van vergroting van het *human capital*, dat de schrijver definieert als het product van de bevolking ouder dan 15 jaar en het gemiddeld aantal jaren scholing;
- *Welzijn*, geoperationaliseerd via de door de Wereldbank ontwikkelde *human development index* (HDI). De gemiddelde levensverwachting zou kunnen worden verhoogd door urbanisatie (wat de sociaal-economische verschillen tussen regio’s in China verkleint) en een vermindering van het roken alsook het alcoholgebruik. Daarnaast kan het gebruik van condooms de dreigende AIDS-epidemie tegengaan. Op nationaal niveau heeft Hu Angang als indicator de *G(eneralized) HDI* ontwikkeld: de HDI vermenigvuldigd met de bevolkingsomvang;
- *Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling*. Het niveau hiervan wordt tot uitdrukking gebracht

door vijf indicatoren: 1. Innovatie (gemeten door het aantal *papers* dat in internationale vaktijdschriften wordt gepubliceerd); 2. Technologie (het aantal patenten); 3. De aanwending van technologie (gemeten via het aantal pc’s); 4. Informatie (aantal internetgebruikers) en 5. De uitgaven voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (als percentage van het BNP).

In 2035 zal China, volgens Hu Angang, op deze manier ‘*the largest economy, ... the global leader in innovation, ... the largest environmentally friendly society, and ... a new base for contemporary World civilization*’ zijn (blz. 44). Bij de plandoelstellingen hoort ook verbetering van wat de schrijver ‘*socialist democracy*’ noemt. Hiertoe behoren ook de beginselen van democratie en rechtsstatelijkheid, al worden deze principes in de Chinese politieke cultuur aanzienlijk collectivistisch ingekleurd. Het moge duidelijk zijn dat het idee van de ‘maakbare samenleving’ in China nog springlevend is. Voor de realiseerbaarheid maakt Hu Angang zich – behalve over de demografische ontwikkelingen – nog het meeste zorgen over het milieu, waarvoor hij een transitie van ‘zwarte’ naar ‘groene’ groei bepleit. Hu Angang steekt daarbij allerminst onder stoelen of banken dat het hem om de groei van het nationale machts-potentieel van China te doen is, ook al denkt hij die te kunnen inpassen in een ideaal van ‘*One World, one dream, one action*’ (blz. 153).

Militair

Zo uitvoerig de auteur over bevolkingsproblemen en *global warming*

schrijft, zo karig is hij over de militaire machtsontplooiing van de Volksrepubliek. Op blz. 13 meldt hij dat China zijn invloed over de hele wereld zal projecteren, terwijl op blz. 150 onder de subdoelstelling 'Build a Strong, Modern, Socialist Country' plotsklaps als expliciete militaire doelstelling opduikt: 'Build a powerful modern army to safeguard state security and national security and to prevent and contain Taiwan from being separated from the motherland'. Dit brengt ons bij de voortreffelijke inleiding die Cheng Li, de leider van het China-programma aan het Brookings Instituut (dat de publicatie heeft uitgegeven), op het boek van Hu Angang heeft geschreven. Deze werpt daarin de vraag op of de begrippen *peaceful rise* en *Chinese exceptionality*

niet diplomatieke gestes zijn van de Chinese leiders met als doel hun 'buurlanden en andere grote mogendheden gerust te stellen over de opkomst van een militair sterk en expansionistisch China' (blz. xxxviii). Hierbij verwijst Cheng Li onder meer ook naar Liu Mingfu, die de militaire versterking zelfs als een 'new developmental strategy' voor China aanprijst. Een vergroting van de invloedssfeer zal zich stellig op Taiwan richten. Ze zou ons echter ook alsnog kunnen doen belanden in de scenario's van machtswisseling tussen supermogendheden en 'hegemoniaal conflict'. Voorlopig is Europa nog druk bezig met het oplossen van zijn monetaire crisis en zijn de Verenigde Staten afhankelijk van China voor het opkopen van hun

schatkistpapier (zoals China trouwens afhankelijk is van de Amerikaanse afzetmarkt). Uit dit oogpunt is het te hopen dat de Chinese economische groei nog een flink aantal jaren aanhoudt.

Tegen deze achtergrond kan het boek van Kissinger worden beschouwd als een zeer lezenswaardige inleiding in de geschiedenis van China, terwijl de monografie van Hu Angang een voorbeeld is van een Chinese bijdrage aan de mondiale discussie. Tezamen genomen brengen beide boeken de lezer *up to date* inzake de integratie van China in het huidige wereldstelsel.

Prof. dr. J.G. Siccama, NIMH

Schrijft u een gastcolumn in de Militaire Spectator?

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt de lezers uit een gastcolumn te schrijven. De keuze van het thema is vrij, maar het moet wel passen binnen de formule van het blad. Voorwaarde voor plaatsing is dat de redactie uw boodschap relevant acht voor de lezers. Verder dient u uw verhaal in niet meer dan duizend woorden te vertellen. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon). De redactie wacht reacties met belangstelling af.

De hoofdredacteur

GASTCOLUMN

Jan Soldaat 2.0

Li Kai en E.M. Nijhuis

Is oplossing voor het dalende personeelsbudget, de vergritting en alle andere moderne behoeften voor de Nederlandse veiligheid steeds sneller meer gebaseerd op de techniek. Hierbij kijkt men vooral naar systemen en gereedschappen die de fysieke beperkingen van Jan Soldaat kunnen verhelpen.

De vraag is echter: kan en zal de techniek de militair nog verder kunnen 'vervangen'? Homo Sapiens kent immers nogal wat fysieke beperkingen. En in tegenstelling tot dieren is de mens de enige die bijna al zijn beperkte fysieke capaciteiten heeft kunnen opheffen dankzij de techniek. Zo zijn er onder meer auto's, boten, treinen en vliegtuigen om onze beperkte snelheid en actieradius te vergroten, vergoelaten en tv's om dingen te zien ver buiten ons bereik; en microscopen en versterkers om ons beperkte menselijk gehoor mee te compenseren.

Ook menselijke tekortkomingen, zoals onze beperkte informatieverwerkende capaciteit, hebben we gecompenseerd. Computa zijn de zinnigste tegen, even, snel, hard, snakt voor input. Om hieraan toe te kunnen gaan, filteren onze hersenen deze signalen waarna we ons slechts beperkt bewust zijn. Stemmingen, emoties, vermoedens en andere gedragsaanspanningen worden bovendien het proces en dan maken we fouten. Op basis van interactie tussen korte-termijn geheugen en langetermijn geheugen worden zo onbewuste keuzes gemaakt die leiden tot bewuste acties.

die wederom heel globaal op hoofdlijnen worden aangestuurd.

De gemiddelde mens kan immers maar ongeveer tussen de vijf à negen seconden dingen gedurende circa twintig seconden bewust onthouden. Oplechtjes die extern gebouwd is een ander stuk menselijk hulpmiddel. Geen enkel ander dier kan zijn nagelacht of soepgaten zo gemakkelijk tijdens of na zijn leven al zijn kennis en ervaring ter beschikking stellen. Sprak wordt daarbij overigens vaak onderschat als belangrijk tool. Kennisoverdracht met spraak en papier heeft de mens zo de succesvolle meest dominante soort op aarde gemaakt. Binnen amper driehonderd jaar kan de mens nauwelijks nog zonder tekst op papier. De laatste twintig jaar is dit papier op zijn best steeds verder verbeterd en worden we in toenemende mate afhankelijk van automatiseringssystemen, die ook nog eens steeds kleiner worden.

Zo zegt de techniek ook voor een toenemende hoeveelheid informatie en voor behoefte aan opslag. *People and environment engaged with computational resources that provide information and services where and when desired.* 'Indien we de militair als informatieverwerkende eenheid plaatsen binnen het concept Network Center Warfare en daar de exponentieel stijgende hoeveelheid beschikbare informatie aan koppelen, dan blijkt al snel dat we tegen onze grenzen aanlopen. Daarom werkt men ook hard aan hulpmiddelen zoals Decision Support Tools (DST), *... a tool that enables users to improve decision making, record decisions rationale, integrate mechanisms, and capture historical data.*¹

Ongemerkt wordt er op uw PC of smartphone al volop gebruik gemaakt van dergelijke DST-hulpmiddelen (software-agents die indersteden bij informatie filteren op basis van onze voorkeuren of beslissingen nemen). De automatische beslissing die over blijft voor de mens wordt aldus steeds kleiner.

Informatie verwerken en beslissingen nemen lijken daarom steeds ruiter aan de techniek te worden overgelaten. Blijven over de fysieke gereedschappen van de militair. Nu kunnen we in de fase van de menselijke geschiedenis waarbij de reeds lang 'behoefte' robots in opbouw zijn. Bij de eerste generatie Remotely Controlled spionemen zit er nog steeds voortdurend een mens aan de stuur- en vaartang. Maar de gebied' of gedeeltes autonome systemen zijn in opkomst. Verbeterde kunstmatige intelligentie en bestuursalgoritmen maken de mogelijkheden van deze laatste categorie steeds groter. Bij meer gebruik en serieproductie daalt bovendien de kostprijs per robot.

Robots lijken in eerste instantie geschikt voor de asymmetrische oorlogvoering van vandaag: in een gevechtssituatie gaat dan immers geen menseneleven verloren. Met alle technische superieioriteit kunnen de VS in zijn handen, waardoor Nederland, tot nu toe in Afghanistan weinig uitbreken tegen zelfmoordaanvallers. Dit is slechts voor de publieke opinie en voor de steun aan militairen. Daarom worden er nu 'testvriendelijke' robots ingezet, waaronder de succesvolle cq beruchte Predator Drones.

Voor vele gaat met deze systemen een deel in vervulling: ze zijn goedkoop, nauwkeurig en langer inzetbaar dan mensen en er is geen 'greaver' over AKKO of SIK. Anderen zien nachtmerriebeelden scenario's uitkomen zoals geschetst in de film *Terminator 1* tot en met 4 (hoewel besluiten de mens uit te roeien) of de jaren '60 serie Star Trek, *zefwing 'The Doomsday Machine'* (over concurrerende supercomputers rechenen een 'schone' oorlog uit).

Tegenstanders zien het toenemend gebruik van robots op het slagveld hebben een aantal

bezwaren op ethische gronden. Tot nu toe hebben lifelijck op het slagveld aanwezige militairen de beslissing in eigen hand gehouden en bij twijfel gekozen voor geen actie. Het feit dat men fysiek geïntimideerd te worden niet de gevolgen van een beslissing, en de mogelijke gruwelijke gevolgen daarvan aan (in ieder geval) eigen side, werkt dempeberigend. De afstand 'voemenselijck' de vijand. De beslissing om een robot in plaats van een mens op een verondersteld vijand af te sturen lijkt alom gemakkelijck en metler te worden gegoed.

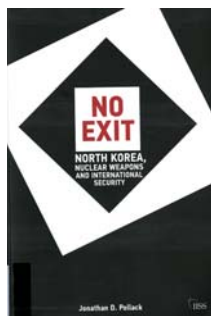
Tegenstanders van robotsystemen wijzen op het drempelverlagende effect: afstand 'ontmenselijck' de vijand

Ook kunnen landen gemakkelijck controleren signaal te zijn van een autonome robot. Er zijn daarom al diverse voorstellen geweest om de inzet van robotsystemen via (Geneefse) verdragen lokaal te verbieden.

De evolutie van de robotisering van (rooimantelijck) westerse legers past daarentegen mooi in het sterven van eenig politiek westenpaar te houden, met zo min mogelijk dode soldaten aan eigen kant, zo weinig mogelijk burgerlachtoffers, en dat nog goedkoop. Ook Anderzijde kunnen we verwachten dat ook terrestrische roboten landen robotsystemen als autonoomheid gaan gebruiken. En als het dodelijk van soldaten in het veld niet blijkt, is geboden dat terrestrische niet te beoerd zijn om hun aandacht vrijwel of fysiek te verspreiden naar het theater van Jan Soldaat 2.0 'greaver' over AKKO of SIK. Anderen zien nachtmerriebeelden scenario's uitkomen zoals geschetst in de film *Terminator 1* tot en met 4 (hoewel besluiten de mens uit te roeien) of de jaren '60 serie Star Trek, *zefwing 'The Doomsday Machine'* (over concurrerende supercomputers rechenen een 'schone' oorlog uit).

Tegenstanders zien het toenemend gebruik van robots op het slagveld hebben een aantal

¹ Whelan, M. The Computer of the 21st Century. In: Scientific American 280 (1999) 110-116.
² Decision for the World Decade, in: Decision Support Systems 33 (2002) 211-124.

No Exit

North Korea, Nuclear Weapons and International Security

Door Jonathan D. Pollack

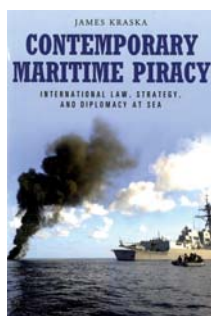
Londen (International Institute for Strategic Studies) 2011

248 blz.

ISBN 9780415670838

€ 39,-

Jonathan Pollack van het *Londense International Institute for Strategic Studies* behandelt in *No Exit* de politiek-militaire ontwikkeling van het Koreaanse schiereiland sinds 1945. Hij onderzoekt met name hoe het geïsoleerde, zeer eigenzinnige Noord-Korea er toe gekomen is de bouw van een eigen kernwapen na te streven. De vraag daarbij is of er voor de Noord-Koreaanse machthebbers, na hun besluit om uit het Non-proliferatieverdrag te treden, nog een weg terug is. Pollack probeert het antwoord te vinden door het besluitvormingsproces van de machtselite in Pyongyang te analyseren. Tevens waagt hij zich aan voorspellingen over de veiligheid in de regio.

Contemporary Maritime Piracy

International Law, Strategy and Diplomacy at Sea

Door James Kraska

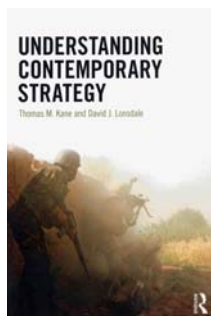
Santa Barbara (Praeger) 2011

254 blz.

ISBN 978031338724

€ 48,-

In het afgelopen decennium is de dreiging van maritieme piraterij sterk toegenomen, waardoor verzekeringskosten omhoog schoten en verliezen inmiddels oplopen tot miljarden dollars per jaar. Piraten, opererend vanuit de Hoorn van Afrika, verstoren herhaaldelijk de levering van olie uit de Perzische Golf en hebben het voorzien op scheepvaartverkeer dat via het Suez-kanaal en de westelijke Indische Oceaan gaat. In dit boek analyseert James Kraska, verbonden aan het U.S. Naval War College, hoe de piraterij zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld. Naast deze beschouwing over historische en hedendaagse piraterij schenkt hij aandacht aan internationaal recht en aan coalitiestrategieën voor bestrijding van zeeroverij.

Understanding Contemporary Strategy

Door Thomas M. Kane and David Lonsdale

Londen (Routledge) 2011

304 blz.

ISBN 9780415461672

€ 34,-

Met *Understanding Contemporary Strategy* hebben Thomas Kane en David Lonsdale een toegankelijke, veelomvattende introductie willen schrijven op de theorie en de praktijk van de moderne strategie. De auteurs geven eerst een definitie en context van strategie, met onder meer aandacht voor technologie, inlichtingen, ethiek en de menselijke factor. Daarna gaan zij in op strategie in de geografische omgeving. In het derde deel van het boek stellen zij hedendaagse strategische uitdagingen aan de orde, waaronder terrorisme, *insurgency* en nucleaire dreiging. Ieder hoofdstuk heeft een beknopte samenvatting en Kane en Lonsdale geven bibliografische voorzetten voor verdere studie over het onderwerp.

Egypt in the Era of Hosni Mubarak 1981-2011

Door Galal Amin

Cairo (American University in Cairo Press) 2011

180 blz.

ISBN 9789774164002

€ 18,50

Galal Amin, hoogleraar economie aan de American University in Cairo, onderzocht de politieke ontwikkelingen in Egypte tijdens de ambtstermijn van de dit jaar verdreven president Hosni Mubarak. Amin gaat thematisch in op kwesties als corruptie en armoede en hij analyseert hoe de economie van het land, waar ook de middenklasse zware tijden doormaakt, er voor staat. Hij behandelt tevens de betrekkingen die Egypte ten tijde van het regime-Mubarak (1981-2011) onderhield met andere landen in de regio en met de Verenigde Staten. Volgens Amin is het tijdperk-Mubarak uiteindelijk alleen te begrijpen in de context van de Nasser-revolutie van 1952.

Met dank aan mr. C.P.M. Terpstra, NLDA

SUMMARIES

D.G. Pronk – The Intelligence Failure as Hidden Hand

In May 1977 a publication in *Aviation Week & Space Technology* confronted American policy makers with Soviet progress in the field of Directed Energy Weapons and its possible implications for a missile- and space shield. The Head of the U.S. Air Force Intelligence indicated that there was a 'beam gap' with the United States. All of this later proved to be a misconception. This intelligence failure however had

an unintentional effect, in laying the foundation for President Ronald Reagan's Strategic Defense Initiative of 1983, the intention to build an American space shield. Moscow reacted by financing a comparable program. This decision contributed to the final bankruptcy of the Soviet Union and thus to the end of the Cold War.

E.A. Claessen – The Weakness of Numerical Strength

During many centuries the larger number of troops was the decisive factor to gain military success. Only superior armament and organization could counterbalance numerical overweight. Nowadays, this correlation no longer seems to be self-evident. Small, ill-armed groups seem to dominate better equipped and stronger opponents. Why? According to the

author the answer can not be found in the areas where conflicts occur, but in capitals elsewhere: over there, numbers do count and they influence the democratic process. An intervention too small to raise political controversy may thus be more effective than a large-scale military operation that is subject to continuous political debate.

J.L. Voetelink – Kandahar Airfield: More Than Just a Runway

Kandahar Airfield (KAF) in South Afghanistan is the largest NATO airbase in the region and supports ISAF operations throughout Afghanistan with air power. The area of responsibility equals the Dutch province of Utrecht in size; some 30.000 people work at KAF. As KAF provides both security and facilities this airfield became a safe haven for numerous other operational and logistical activities.

The author clarifies the many complexities that come with the smooth and effective running of such an installation. Based on his own experiences in and observations of the Base Command of KAF (COMKAF) the author discusses chances and options concerning a future Dutch contribution to similar missions.

Beeldbank NIMH

150.000 militair-historische foto's uit de Defensiearchieven

De digitale beeldbank van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie bevat ruim 150.000 militair-historische foto's uit de Defensiearchieven.

Naast materiaal uit de Tweede Wereldoorlog en Nederlands-Indië zijn ook minder bekende collecties online gezet op www.defensie.nl/nimh. De dwarsdoorsnede van tienduizenden foto's is aangevuld met fotografische reproducties van tekeningen, schilderijen, prenten en kaarten. Het beeldmateriaal is voorzien van een beschrijving en kan worden besteld.

De totale fotocollectie van het NIMH omvat zo'n twee miljoen beelden en dagelijks worden er nieuwe toegevoegd aan de online beeldbank.

